AL. MITRU

DANSEZ CU TINE

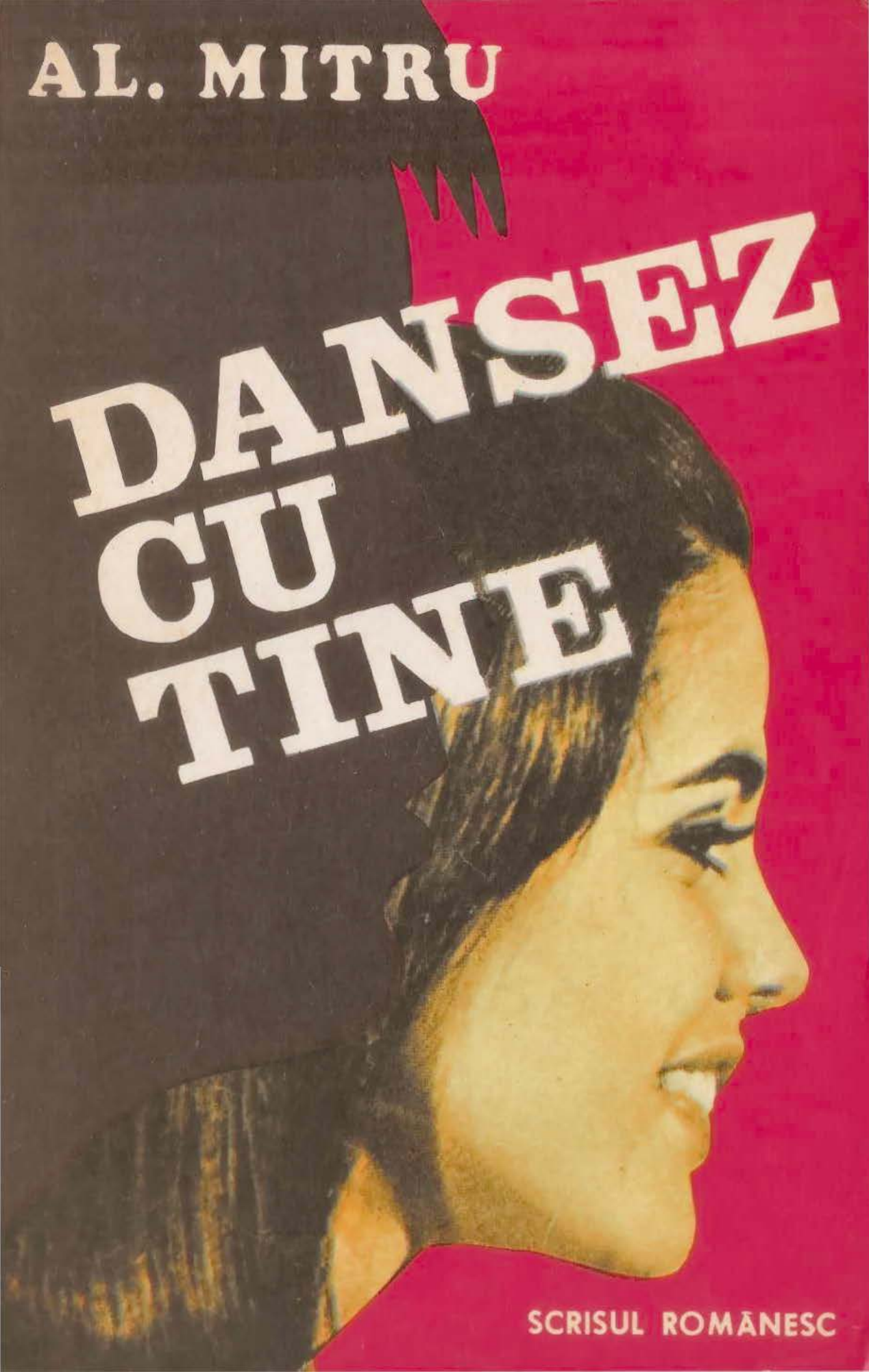

SCRISUL ROMÂNESC

AM SCRIS ACEASTĂ CARTE ÎNTÎMPINÎND

ANUL INTERNAŢIONAL AL TINERETULUI

CA UN ELOGIU ADUS IDEALURILOR SI TRĂIRILOR CELOR MAI CURATE, ȘCOLII ȘI DEVOTAȚILOR SĂI SLUJITORI

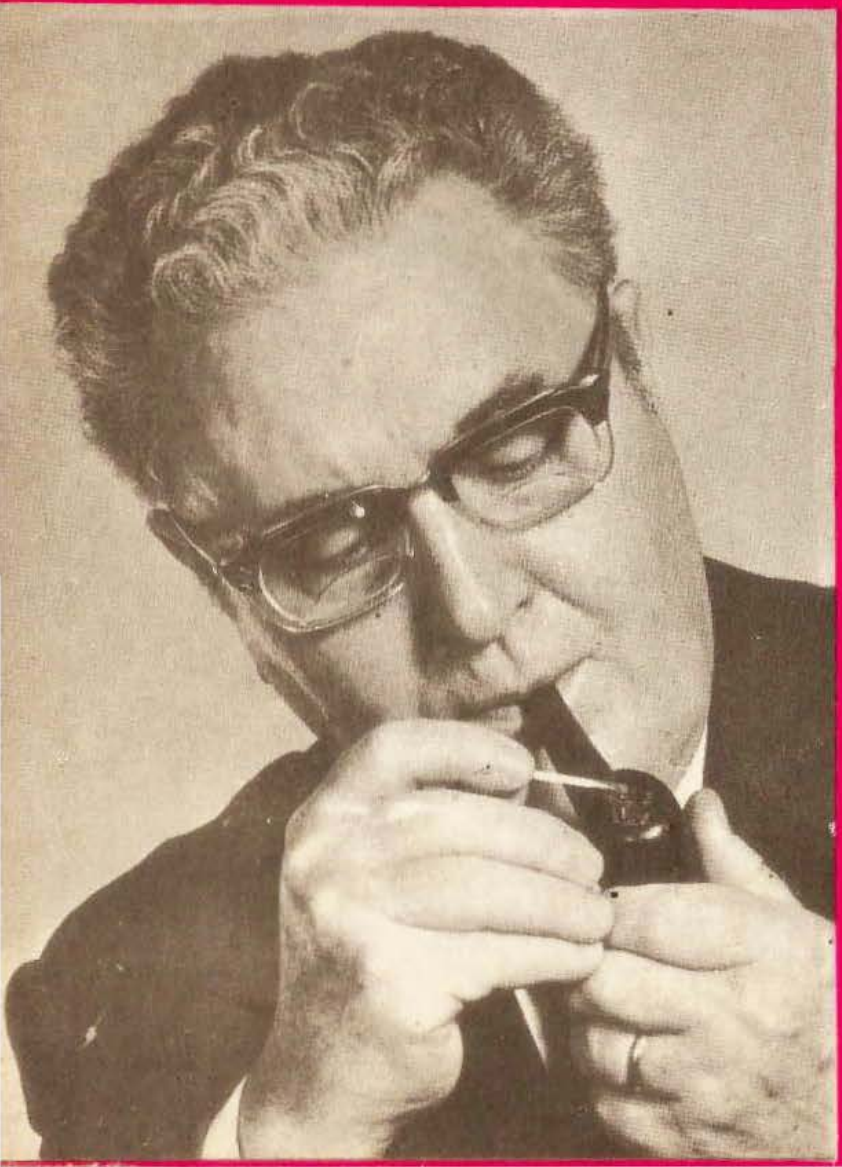

Lei 5,25

Al. Mitru

•

DANSEZ CU TINE

Coperta : EUSTAȚIU GREGORIAN

AL. MITRU

DANSEZ CU TINE

SCRISUL ROMÂNESC
Craiova, 1981

DANSEZ CU TINE

VENISEM ÎNTR-UN SUFLET. NU MAI aveam răbdare şi, încă înainte de a intra în casă, am strigat-o pe mama ca pe vremea cînd eram mică.

Strada aceea din R. — unde locuisem în copilărie — era destul de periculoasă pentru o fată de cinci sau şase anişori, cît aveam eu pe-atunci. La unul din capetele ei se afla o căsuţă. Înăuntru trăia o familie dezorganizată. Părinţii erau alcoolici. Se băteau, căutau ceartă vecinilor, îşi maltratau copiii. Aceştia se înrăiseră. Intrau prin curţi. Săreau pe ferestre. În cîteva rînduri săvîrşiseră furturi, azi o poşetă lăsată pe masă, mîine o butelie de aragaz, poimîine altele. Autorităţile aveau mereu de lucru cu ei.

Cînd mama şi tata lipseau, mă gospodăream singură. După ce veneam de la şcoală, mîncam, spălam vasele, îmi făceam lecţiile şi plecam să mă joc, după ce încuiam apartamentul şi îmi atîrnam cheia cu un şnur, la gît. Odată, unul dintre băieţii acelei familii deocheate m-a bătut şi mi-a smuls de la gît cheia. A intrat în apartamentul nostru, chemîndu-i după el şi pe alţi patru dintre fraţii şi surorile lui, ...ca să le arate „cum e".

Au mîncat numai niște friptură și cîteva prăjituri din cămară, au băut bere și au plecat. Încolo nu s-a întîmplat nimic.

— Dar putea să se întîmple ! se îngrozea mama.

Din acea zi, părinții mă rugaseră să mă joc cît mai rar cu putință pe stradă și, dacă eram acostată, să cer ajutorul familiei profesorului din apartamentul vecin, iar cînd erau ei acasă, s-o strig din cînd în cînd pe mama de jos, la fereastră, ca să mă vadă și să știe că totul este în ordine.

O făceam bucuroasă. Îi iubeam pe amîndoi părinții, dar mama îmi era mai apropiată. Și eram fericită, văzînd-o, după ce schimbam împreună cîteva cuvinte, cum grija de care era cuprinsă cîtă vreme mă găseam pe stradă i se potolea, iar chipul i se însenina.

Teama pentru mine îi devenise obsesivă și, de altfel, într-o destul de bună măsură, era întemeiată.

Să las însă toate acestea și să mă întorc la ziua cînd, încă înainte de a deschide „poarta" (așa numeam ușa mare, de fier, de la intrarea principală) și a începe să urc pe scări, am strigat-o pe mama, ca în copilărie.

Mama a auzit. Probabil că, în așteptarea mea, stătuse toată vremea cu urechea la pîndă. Dar n-a ieșit la fereastră, ci, împreună cu tata, s-au și ivit în capul scărilor, pe care, de altfel, eu și începusem să le urc în goană.

M-am repezit în brațele lor. Uitasem că nu mai eram copil. Terminasem facultatea și în ziua aceea intram în viață.

— Ești profesoară ?

— Sînt !

Stătuseră întreaga dimineață pe ghimpi.

Ar fi dorit să se afle și ei de față, dar nu îndrăzniseră, deoarece îi rugasem stăruitor să nu vină după mine în sala unde mi se hotăra soarta. Să mă simt absolut singură, independentă și răspunzătoare de viitorul meu în clipele decisive.

Era ziua cînd, după patru ani de muncă grea și neîntreruptă și în urma examenului de stat, ne primeam repartițiile.

Studiasem două materii. Una era latina. Latina îi plăcuse *lui*. De aceea mi-o și alesesem drept materie de bază.

Visasem ca atunci cînd ne vom fi terminat studiile şi vom deveni amîndoi profesori — fiindcă nu puteam să concep măcar o clipă şi cu nici un preţ că aş putea îmbrăţişa o altă carieră în afară de cea didactică —, să gustăm laolaltă şi în mod egal aceleaşi plăceri intelectuale, în suflet şi în gînd.

Soarta vrusese altfel. Eva îl îndepărtase. Dar eu îmi păstrasem, neştirbit, hotărîrea de a învăţa mai departe latina care, de altfel, îmi devenise şi mie o adevărată pasiune.

A doua era germana. Bunicul din partea mamei era de origine din Berlin. Ca student, obţinuse o bursă de studii la Universitatea din Cluj. Aici o avusese colegă pe bunica. Se căsătoriseră încă din anul al doilea de facultate, avuseseră repede un copil, pe mama. Şi bunicul, cu toată vajnica împotrivire a familiei sale, se decisese să rămînă pentru totdeauna împreună cu tînăra lui soţie şi cu copilul în România, păstrînd însă în suflet întreaga viaţă — deşi îşi iubea cu convingere şi credinţă noua sa patrie — şi nostalgia peisajului natal, a culturii germane clasice, pe care bunii săi profesori de la colegiul münchenez Sfînta Tereza (unde învăţase) şi despre care vorbea adesea cu cel mai adînc respect, i-o sădiseră în cuget.

— De latină ? mă întrebă mama, cunoscîndu-mi dorinţa şi ştiind că în această direcţie acţionasem, copiind listele afişate la facultate cu locurile anunţate vacante în învăţămînt, de către comisia guvernamentală, analizînd toate posibilităţile şi fiecare post în parte.

Numărul catedrelor libere la limba şi literatura latină, în acest an şcolar, potrivit programelor substanţial reduse — din iniţiativa cine ştie cărei persoane insuficient conştientă de însemnătatea morală, ştiinţifică şi, mai presus de orice, naţională a acestei materii — fusese însă ridicol de mic.

Iar acele puţine catedre libere fuseseră ocupate numaidecît de către cei cîţiva care erau căsătoriţi, cu copii, sau doar căsătoriţi şi care locuiau sau îşi aveau familia într-una din localităţile respective.

Absolvisem examenul de stat cu media generală zece, mă pregătisem cu asiduitate atîţia ani, tocmai pentru a putea preda materia preferată, latina, şi iată-mă, din pri-

cină că nu eram căsătorită şi nici cu reşedinţă în vreunul dintre oraşele unde se aflau cele cîteva catedre libere, în imposibilitatea de a-mi realiza arzătoarea dorinţă.

— De germană ! am răspuns întrebării mamei şi, în acelaşi timp, privirii neliniştite a tatii.

— Admirabil, cît se vor bucura bunicii ! Ai să fi profesoară de germană, aşa cum au fost ei, a exclamat mama, deşi îşi dădea perfect seama — se vedea limpede lucrul acesta din privirile ei — de întreaga mare mîhnire pe care o încercam.

Mama şi tata, fiind şi ei profesori (predau Geografia), ştiau prea bine ce înseamnă o repartiţie la cea de-a doua specialitate. După perioada de stagiu, cînd va trebui să-mi dau examenul de definitivat, nu o voi putea face la specialitatea de bază, ci tot la cea secundară, adică la materia unde mă voi desăvîrşi predînd zi de zi, timp de trei ani, sprijinită de metodiştii şcolii şi de inspectorii de specialitate.

N-aş vrea să fiu rău înţeleasă. Iubesc limba germană, este limba în care au vorbit bunicul şi strămoşii lui. Iubesc şi mai mult literatura germană, îndeosebi pe cea clasică. Dar marea mea slăbiciune, repet, este şi va rămîne aceea pentru limbile şi literaturile clasice, şi mai ales pentru cea latină, cu incomparabila ei melodicitate şi profunzime. Şi am în mine teama că, prin repartiţia căpătată, accesul către ea îmi va fi în bună parte sau, poate, definitiv tăiat.

Aceasta este însă trista realitate din anul şcolar în curs. Va trebui să mă adaptez situaţiei. Şi, de fapt — aşa îmi spuseseră toţi colegii — trebuia să fiu mulţumită sau foarte mulţumită, fiindcă, spre deosebire de imensa majoritate a celorlalţi absolvenţi, avusesem norocul de a primi o catedră întreagă, avînd şi cîteva ore suplimentare la un liceu de frunte şi cu veche tradiţie al ţării, chiar în oraşul unde locuiam în prezent. Ba încă şi mai mult, la o catedră unde cu ani în urmă predase şi bunicul.

— De fapt, este mai bine aşa, începea să mă încurajeze tata, conştient însă şi el că viaţa îmi dăduse o primă grea lovitură nemeritată. Latina este o limbă care dispare...

— Nu va dispare niciodată ; este o limbă ce stă la baza adevăratei mari culturi europene şi, într-un fel, mondiale, i-am răspuns, prezentă în toate ştiinţele şi artele funda-

mentale. Iar în ce ne priveşte pe noi, românii, originea şi toate celelalte legături sufleteşti cu latinitatea ne obligă să-i fim între cei mai de frunte susţinători. Numai fiindu-ne destul de limpede că sîntem latini, vom putea să ne menţinem fiinţa în toată integritatea ei, în colţul acesta de lume.

Tata se făcuse palid. Ieşirea mea atît de intempestivă, cu care nu era obişnuit, mai ales ştiind că aveam perfectă dreptate, îl tulburase. Mă cuprinse pe după umeri şi-mi spuse :

— Draga mea, dar catedra aceasta de germană ţi-ai ales-o tu singură...

— Fiindcă n-am avut altă posibilitate...

— Asta nu te împiedică, i se alătură şi mama, ca să-ţi continui sau chiar să-ţi intensifici studiile preferate de limbă şi literatură latină, şi chiar şi de greacă veche, dacă aşa ţi-e voia...

Intrasem în sufragerie. M-am aşezat :

— Nu e acelaşi lucru. Ar trebui să fiu încîntată — ştiu — că mi s-a acordat o asemenea catedră. Şi cu toate acestea, am simţămîntul că, datorită unei situaţii care mă depăşeşte şi a unei nu destul de bine gîndite organizări din partea celor care planifică repartizarea catedrelor, mi s-a făcut o nedreptate.

— Ar trebui să înţelegi. Învăţămîntul suferă mari transformări dictate de evoluţia societăţii...

— Transformări, transformări... acesta e pretextul. Transformările nu trebuie să justifice ceea ce nu e bine sau ceva care s-ar putea face mai bine.

Nu sînt obişnuită să le vorbesc părinţilor nepoliticos sau pe un ton ridicat. Îi iubesc şi mai ales îi respect.

Alergasem în braţele lor încă sub puternica impresie a faptului că mă vedeam profesoară, că mi se realizase idealul de bază, mi se dăduse repartiţia în liceul unde, într-o vreme, predase şi bunicul şi unde învăţasem eu însămi un timp. Însă, treptat, treptat, gîndul că nu aveam să-i învăţ pe copii latina începuse să mă trezească la realitate.

Pentru ce să nu fic încă de la început totul aşa cum se cuvenea ?

Mă simt nemulțumită, și ceea ce este mai important: nu voi mai putea fi nici asemenea *lui*.

Cu toate că el este acela care a făcut primul pas greșit, iar eu m-am dat doar voluntar la o parte ca să nu-i stau în cale, sau să fiu în situația de a primi numai rămășițele pasiunii sale (îndreptățite, recunosc) pentru o altă fată, am un vag simțământ că, neluptînd destul pentru ceea ce mi se cuvenea de drept și, deci, nereușind, trădarea am săvîrșit-o eu.

„Dar ce legătură au părinții cu toate acestea? Și ce vină au ei? Ei, care sînt atît de buni și trăiesc numai și numai pentru fericirea mea!".

Reflecție înțeleaptă, ce mă determină să-mi liniștesc puțin iritarea.

— Dragii mei! Aveți dreptate! E bine și așa!

Iar ei nu știu cum să se arate mai afectuoși și recunoscători pentru aceste cuvinte.

Masa a fost pregătită din timp de mama, încărcată cu toate bunătățile după care tata a alergat zile întregi prin oraș și este împodobită cu flori.

La toastul festiv am băut și vin, un vin de o calitate superioară, procurat de tata, după destule intervenții, de la o vestită întreprindere agricolă de stat, și totul a reintrat în normal.

☆

Am ieșit de la primele ore de curs, emoționată. Încercam să mă stăpînesc; izbuteam însă doar cu mare greutate.

Mă vedeam cu cîțiva ani în urmă, micã, timidă, șezînd în banca a treia de lîngă fereastră, atentă la lecții, dar nedespărțindu-mi nici o clipă gîndul de la *el*.

L-am iubit așa cum, poate, numai în marile poeme de dragoste ale lumii a putut cineva să iubească.

Nu sînt o fată atît de frumoasă cum aș fi vrut să fiu. Mi-e suficient de clar acest adevăr.

Și aș fi dorit să fiu mai frumoasă, nu din vreo vanitate stupidă, ci doar ca să-i plac veșnic *lui*, ca el să nu poată fi ispitit de înfățișarea exterioară a vreunei alte fete,

mult mai frumoasă decît mine, așa cum, de altfel, s-a și întîmplat. Deși, în taina inimii mele, trăgeam nădejdea că îmi va rămîne credincios, înțelegînd că în viață nu frumusețea exterioară contează, ci aceea a sufletului.

Eva este o ființă perfectă, fizic, trebuie să admit.

Sînt fată și o nelămurită invidie — deși nu mă onorează — mă încearcă uneori. O revăd cu ochii lucizi ai minții și constat că, oricît aș încerca să-i aflu un defect, nu mi-ar fi cu putință. Ovalul fără reproș al obrazului, frăgezimea pielii, ochii verzi-aurii, din care izvorăște o privire mîndră, învăluitoare și tandră, tăietura îmbietoare a buzelor, sprîncenele în forma cozii de rîndunică, gîtul înalt și zvelt, mersul elastic, toate o avantajează și o fac să plutească parcă deasupra noastră, a celorlalte fete, cu înfățișare obișnuită. Mai este și întotdeauna foarte elegantă. Are, ce-i drept, și mijloacele necesare. Mijloace mai au însă și altele, dar ea știe să se și îmbrace.

Ultima oară cînd am zărit-o, deși numai din treacăt, purta o rochie crem, despicată pe lături începînd de deasupra genunchilor. Stofa fină, din lînă, i se mula pe corp, dîndu-i o înfățișare statuară. Părea cioplită din marmură, dar într-o marmură vie, palpitîndă. Atrăgea și tîra în urma ei privirile lacome ale bărbaților.

Farmecul îi sporea printr-un amănunt în aparență neînsemnat; un fular ca o spumă liliachie, care abia îi atingea grumazul și-i flutura deasupra bustului.

Luate aparte fiecare dintre aceste detalii n-ar fi fost totuși extraordinare. Dar, văzute în ansamblu, îi dădeau Evei o înfățișare turburătoare, pe care și eu, ca fată, o resimțeam.

Nu-i fac nimănui nici o vină. Înțeleg. Femeia a fost menită de natură, din necesități firești, biologice, să atragă și să păstreze. În acest scop ea își pune, prin instinct, în valoare majoritatea însușirilor de care dispune. Iar dacă este adevărat ce crede Novalis și anume că femeia cheamă și fuge tocmai pentru a spori intensitatea dorințelor bărbatului, atunci Eva este cu adevărat însăși întruchiparea feminității în sensul definit de poetul „idealismului magic" și al neasemuitelor „imnuri închinate nopții".

☆

Mă plimb pe coridorul principal al liceului, pe unde altădată nu îndrăzneam să trec decît în grabă şi numai cu un anumit rost.

Am o „fereastră" cum se spune în limbaj didactic, adică o oră liberă între alte două ocupate.

Le-am vorbit pînă mai adineauri elevilor despre literatura germanică veche, accentuînd asupra poeziei care, în timpurile cele mai depărtate, nu însemna podoabă şi joc, ci dimpotrivă, vrajă, incantaţie, forţă activă a cuvîntului care transformă şi înalţă, deoarece la origine ea era legată de mit şi de elementul cultic.

Le-a plăcut insistenţa mea asupra cuvîntului, ca forţă dominantă a spiritului, ca şi comparaţia cu ceea ce afirmau anticii greci şi romani despre această forţă încă insuficient înţeleasă.

„La început era cuvîntul şi cuvîntul era al lui Dumnezeu. Şi Dumnezeu era cuvîntul". (*„In principio erat verbum, et verbum erat apud Deum. Et Deus erat verbum".*)

Pe coridor m-am întîlnit cu Vanda, fostă colegă de liceu în R., care funcţionează şi ea aici la o catedră de ştiinţele naturii.

N-o văzusem la deschiderea cursurilor.

— Eram în concediu de naştere, îmi explică. Am un băieţel minunat. Îl cheamă Adrian, ca şi pe Comănescu. Apropo, ce mai face ?

Dau din umeri, deşi o săgeată nevăzută mi s-a înfipt în inimă.

— Cine mai ştie ?

— Îmi plăcea, cînd eraţi elevi şi vă întîlneam în Zăvoi. Vă ţineaţi totdeauna de mînă. Vă iubeaţi tare mult !

— Dragostea se mai schimbă !

— Şi nu mai ştii chiar nimic despre el ?

— Ştiu ceea ce desigur ştii şi tu. A făcut studii strălucite în Franţa, şi-a împlinit vocaţia. Este profesor de latină şi greacă la Bucureşti. Are un nume bun. După stagiu, va intra desigur în învăţămîntul superior. Şi cam atît...

— Păcat... Nu te mai interesează ?

— Nu !...

— Cu colectivul acesta al nostru te împaci bine ?

— Foarte bine.

— Directorul este un conducător priceput și inimos.

— Mi-am dat seama.

— Și adjuncta, pîinea lui Dumnezeu !

— Sînt sigură.

— Cînd ai nevoie de ceva, apelează la mine. M-am împrietenit cu adjuncta.

— Îți mulțumesc.

De cîte ori mi se întîmplă să fiu întrebată despre Adrian — și mi se întîmplă destul de des — mă simt umilită.

Tata mă mustră că, în cursul ultimului an de liceu — sub pretextul că doream să mă găsesc mai din timp în atmosfera universitară din C. — am stăruit să ne mutăm aici de la R.

— Nu numai de asta ! protestam. Și pentru că bunicul locuia mai de mult aici.

— Da, dar odată liceul terminat, îmi aducea aminte tata, ți-ai schimbat părerea și ai dorit cu totul altceva. Să dai concursul de admitere la facultatea din București. Așadar, pentru ce ne-am mai mutat ? Am făcut o groază de cheltuieli. Și tu ce-ai realizat ? N-ai făcut altceva decît că ai mers pe urmele lui Adrian ! Ai plecat la București, ai studiat literaturile și limbile clasice în aceeași facultate cu el. Iar acum sînteți unul pentru altul ca doi străini.

Mama era mîhnită. Convingerea ei, fără să mi-o spună pe față — dar o înțeleg și așa — este că m-am compromis și continui să mă compromit rămînîndu-i credincioasă întîiei mele iubiri.

— Ar trebui să te căsătorești !

— Nu am nici o vocație.

— Dar este o obligație pe care fiecare fată o are față de societate. Sper că nu-ți dorești să rămîi domnișoară bătrînă și să fii la bătrînețe singură. Trebuie să ai și tu copii, iar noi nepoți. Așa ar fi bine, Silvia, ascultă-mă și crede-mă !

— Voi avea sute și mii de copii, elevii mei. Așa cum ați avut și voi...

— Dar noi te-am avut și pe tine. Vei avea elevi, dar îți trebuie și un copil al tău.

— Mie nu-mi trebuie.

Ştiam prea bine că nu acesta era adevăratul meu fel de-a vedea lucrurile. Uneori mă imaginam în mijlocul unei familii a cărei mamă eram eu, înconjurată de copii şi nepoţi. Dar ce puteam să spun ? Aşa a fost să fie şi nu mă simţeam în stare să schimb nimic din ceea ce îmi urzise soarta în această privinţă.

Pe Adrian îl întîlnisem încă din primul meu an de facultate, de mai multe ori, la bibliotecă şi apoi la o reuniune a studenţilor „clasicişti".

Cu toate că învăţam în aceeaşi facultate, eu în anul întîi şi el în al doilea, orele de curs şi de seminar nu ne coincideau.

Avea aceeaşi figură tristă şi concentrată pe care o căpătase după ce-l părăsise Eva.

Îmi aminteam cum, aflînd acest lucru, lăsînd orice prejudecată la o parte şi călcîndu-mi pe inimă, plecasem imediat de la R., unde mă găseam încă atunci, la C. El abia se mutase, împreună cu tatăl său, care de asemenea se despărţise de-a doua lui soţie, Melania.

Voisem să-l ajut şi să-i redau încrederea în viaţă. Însă nu izbutisem. Adrian mi-a mărturisit sincer că n-o poate uita pe Eva. De-aceea era hotărît să renunţe pentru totdeauna la dragoste. Mă iubise sincer, spunea el, pînă la apariţia Evei. Dar sentimentelor nu le putea porunci.

L-am înţeles. Dacă aş putea, le-aş porunci, la rîndu-mi să nu mă mai încerce. Să-l uit definitiv. Dar oare aş vrea cu adevărat să-l uit ? Sau suferinţa îmi este cu toate acestea necesară ? Şi, aşa cum declară într-un vers Grigore Alexandrescu, m-am deprins să „trăiesc în durere ca-n elementul meu".

Adrian avea perfectă dreptate. Dacă nu putem fi fericiţi în dragoste, să ne căutăm mulţumirea altundeva. Şi — acest „altundeva" îl vom găsi în muncă.

La despărţire m-a sărutat. E drept, nu ca altădată, pe buze, ci pe obraz, ca pe-o soră. Dar nu trebuia s-o facă. Sărutarea aceea m-a durut şi mă doare încă. Nu trebuia s-o facă. Trebuia să ne despărţim rece şi fără să ne întoarcem capetele unul spre altul, deoarece eram conştienţi amîndoi că vreun drum de întoarcere nu mai putea să existe.

Am plecat şi, iată, la acea reuniune ne întîlneam întîmplător, ca şi la bibliotecă. De fapt, nu chiar întîmplător, deoarece în adîncul inimii mele nădăjduisem mereu şi fierbinte să-l întîlnesc.

De fapt ce voiam prea bine nu ştiam. Bănuiesc însă că speram să putem schimba împreună măcar cîteva cuvinte. Deoarece în bibliotecă lucrul acesta nu fusese încă niciodată posibil. Treceam unul pe lîngă masa unde studia celălalt, preocupaţi şi mereu în grabă. Şi cred că speram să mai putem dansa măcar o singură dată împreună. Dorinţă lipsită de raţiune, dar care îmi încolţise în suflet şi, oricît mă străduiam, nu o puteam înfrînge.

M-a salutat. Era cum nu se poate mai stînjenit. Mai stînjenit decît atunci cînd ne întîlneam în bibliotecă. I-am răspuns. Mi-ar fi plăcut ca el să mi se adreseze sau ca eu să mă adresez lui normal, ca unui foarte vechi şi bun prieten, dar, şi într-o situaţie şi în cealaltă, simţeam că nu mă vor putea ţine puterile.

Dorisem atîta să mai schimbăm cîteva cuvinte împreună şi-acuma ar fi fost cel mai nimerit prilej.

In timpul care se scursese, fără să întreb pe nimeni anume, încercasem să mai aflu cîte ceva despre el. Aduceam vorba pe departe între colegii de la C., de la R. sau cei de an de la facultate.

Şi-aşa tot auzisem ce eram sigură încă mai dinainte şi anume că Adrian este unul dintre cei mai buni studenţi ai facultăţii, publică articole şi studii prin revistele de specialitate din ţară şi din străinătate. Şi-n plus mi s-a mai spus că fusese recomandat pentru o bursă la celebra universitate franceză Sorbona.

Nu mai era al meu, însă, la gîndul că va pleca într-o ţară străină, simţeam îngheţîndu-mi sîngele în vine. Voiam să mă stăpînesc, dar zadarnic. Nu mai era al meu, dar, cîtă vreme îl ştiam în Bucureşti, aveam oricum o anumită linişte. Curînd, dacă zvonul era adevărat, trebuia să plece ; atît de departe, încît doar urma umbrei lui abia de aş mai fi putut s-o zăresc prin locurile pe unde umblaserăm altădată împreună.

M-a salutat, însă, aşa cum n-am îndrăznit eu, n-a îndrăznit nici el să se apropie de mine.

„De ce ? mă întrebam. Adevărat, totul s-a sfîrşit. Au existat însă zile cînd am fost atît de aproape unul de celălalt, încît, deşi nu fuseserăm nici măcar logodiţi şi nimic trupesc — în afară de sărutări şi acelea destul de copilăreşti şi stîngace — nu avusese loc între noi, alcătuiam oarecum, cel puţin în speranţe, o singură fiinţă. De ce nu vine acum să mă invite măcar la un dans ?".

Dansul acesta mi se părea visul cel mai frumos de năzuit în acele clipe. Atît aş mai fi aşteptat de la el. Să mă cuprindă în braţe, măcar şi ca pe-o soră. Să-mi las capul pe umărul lui ca în vremea cînd, elevă la R., ne duseserăm împreună la un „ceai", invitaţi de Vanda. Şi-acolo dansaserăm împreună cîteva ceasuri bune, pînă ce mama, alarmată că „se făcuse noapte", venise să mă cheme.

Ce departe sînt zilele acelea ! Parcă ar fi trecut de-atunci o veşnicie. Adrian dansează cu o altă fată, iar eu cu Mircea, fostul coleg de clasă al lui Adrian de la liceul din C.

Mircea a venit să mă ia de la cămin şi tot el este cel care, după ce mi-a citit o mică încercare literară, în care povesteam întîia mea întîlnire cu Adrian, m-a introdus în cenaclul literar studenţesc „Adonis".

Este un băiat sensibil şi delicat. Îmi repetă mereu că nu a întîlnit nici o altă fată care să aibe un caracter atît de perfect ca al meu şi că, aşa cum sînt eu, i-ar place să fie viitoarea lui soţie.

Şi el a curtat-o odinioară pe Eva, dar s-a lecuit repede. Eva era nespus de frumoasă, dar şi foarte superficială şi capricioasă.

— Vulpea şi strugurii ! I-am ironizat eu odată, pe cînd vorbeam despre Eva.

— Strugurii poate au fost la locul lor, pe arac, dar vulpea — în cazul meu — într-adevăr i-a socotit acri ! mi-a răspuns el.

Dansînd cu Mircea, mă simt eu însămi, fără nici o reţinere. Mircea este vesel, firesc şi lîngă el te afli în siguranţă.

— Silvia, mă întrebase mai de mult, după ce-mi citise încercarea mea de povestire, de ce te-ai îndrăgostit

tu de Adrian ? El n-a ştiut să te preţuiască aşa cum meriţi. Iar o fată ca Eva a putut să facă din el ce-a vrut.

Parcă eu aş fi ştiut să-i răspund de ce !

— Astăzi nu-l mai iubesc ! i-am răspuns.

Scosesem cuvintele din gură, dar parcă nu le-aş fi rostit eu. Cum aş fi putut oare să nu-l mai iubesc ? Cum ?

— Ar trebui să ţi-l scoţi din suflet cu totul !...

Am dat din cap : „Da". Eram conştientă însă că nu făceam altceva decît încercam să mă conving pe mine însămi despre ceva ce nu era cu putinţă.

Dansam cu Mircea. Îl simţeam gelos. De cîte ori îi sta în putinţă, mă conducea în dans cît mai departe de Adrian.

Eu mă prefăceam că nu-l văd, în timp ce Adrian dansa cu o expresie de vinovăţie pe chip, aşa cum o avea întotdeauna şi cînd ne întîlneam fie în bibliotecă, fie pe stradă.

La numai două săptămîni după acea reuniune, tot Mircea mi-a comunicat că Adrian plecase la Paris, unde avea să rămînă doi sau poate trei ani.

Ştiam, repet, că va pleca. Încercasem să aştept această ştire cît mai nepăsătoare şi liniştită.

Dar, în timp ce Mircea vorbea, îmi rosteam în mine, pierdută : „Adrian a plecat !... Adrian a plecat ! Adrian a plecat !"...

În jurul meu începuseră să se prăbuşească ultimele fortăreţe ale speranţelor tăinuite.

☆

Mi-a apărut după aceea în „Revista de limbă şi literatură pentru elevi" un studiu despre drama *Sapho* a lui Grillparzer, în relaţia sa cu *Luceafărul* lui Eminescu (erau zilele cînd se aniversa tocmai naşterea marelui nostru poet), pe tema tragicei neputinţe a fiinţei de geniu de a transpune idealurile supreme şi pure ale artei în ordinea vieţii şi realităţii ostile ei. Şi tot atunci, direcţia şcolii m-a anunţat că opţiunile elevilor pentru limba şi literatura predate de mine crescuseră într-o asemenea măsură, încît catedra va trebui scorită cu aproape o treime (în ce priveşte numărul orelor de curs) faţă de cît fusese prevăzut iniţial.

Sporirea se făcea, firește, în dauna celorlalte trei limbi ce se predau în școală : rusa, engleza și franceza.

Comisia metodică a catedrei de limbi străine este condusă de o profesoară care predă engleza. O profesoară bună și conștiincioasă, însă o ființă distantă cu elevii și foarte pretențioasă, în sensul negativ al cuvîntului.

În cursul ședinței comisiei metodice, în timp ce mi se comunica vestea, aceasta a ținut să-mi atragă atenția :

— Să nu-ți închipui, draga mea, că pentru priceperea dumitale didactică (mai ai, cred că-ți dai seama, destule de învățat !) sau pentru frumusețea limbii pe care o predai (germana nu a fost niciodată prea agreată, este o limbă destul de dificilă !) ți-a sporit numărul de opțiuni. Ci fiindcă ești cea mai tînără dintre noi, drăguță, te îmbraci cu gust și știi să te faci plăcută, poate făcînd și anumite concesii la note elevilor.

Zîmbea malițios.

Bineînțeles că aceste cuvinte și zîmbetul ei m-au întristat adînc. Muncisem din convingere ca să-mi pot face lecțiile cît mai atrăgătoare și să predau o materie față de care nici eu nu aveam încă destulă aplicație.

O satisfacție mi-a dat-o directorul care, în plenul consiliului pedagogic ținut cîteva zile mai tîrziu, m-a felicitat încă o dată, spunînd în încheiere :

— Draga noastră tînără colegă, i-ai cucerit pe elevi.

— Îi iubesc, sînt buni, cuminți și harnici, am bîiguit.

— Este meritul dumitale. Și tocmai de-aceea te-am numit, în mod excepțional, dirigintă la clasa a IX-a, unde ai obținut cele mai bune rezultate.

☆

Bunicul, care a venit în vizită, jubilează. Mă provoacă la diferite discuții pe anumite teme din literatura germană clasică. Și, fiindcă eu scrisesem despre Grillparzer, discuția alunecă pînă la *Hero și Leandru* a acestuia. Bunicul crede că poetul a pus-o pe preoteasa Afroditei în situația de a ispăși, deoarece aceasta a abdicat de la îndatoririle și puritatea ei, cedînd ispitelor dragostei.

Declar că nu sînt de acord.

Ce înseamnă puritate în dragoste ? Şi de ce nu e Hero pură ?

În ce priveşte încălcarea îndatoririi şi a demnităţii, sînt şi eu de aceeaşi părere cu bunicul. Acum sînt tînără profesoară şi aşez aceste două calităţi deasupra tuturor celorlalte.

Dar faptul că s-a îndrăgostit, chiar fiind preoteasă, nu poate constitui în nici un caz o vină.

Dragostea soseşte cînd nici nu te-aştepţi, te copleşeşte după voia ei şi n-o poţi da la o parte cu mîna ! spune un vechi proverb elin.

Mircea ne vizitează din ce în ce mai des.

Poeziile sale, de asemenea, i se publică prin reviste, începînd cu „Ramuri" şi terminînd cu „România literară", „Contemporanul" şi altele.

Astăzi i-a venit ştirea că în curînd îi va apare la „Scrisul românesc" primul său volum de poezii. Iar o poezie din volum îmi este dedicată mie.

Şi eu am început să lucrez la un eseu despre Rilke.

Mircea se arată entuziasmat de felul cum gîndesc şi cum scriu.

— Drumurile noastre se încrucişează din ce în ce mai mult. Nu remarci şi tu ? mă întreabă. Amîndoi avem acelaşi fel de-a gîndi. Şi amîndoi ne exprimăm opiniile în scris.

— S-ar putea să fie aşa ! îi răspund.

Mircea e încîntat. Îmi cere voie să lipsească puţin. Pleacă şi se întoarce, după o jumătate de oră, victorios, aducîndu-mi un buchet înmiresmat de frezii, floarea mea preferată.

Unde le-o fi găsit ? Cînd o fi avut timpul să le cumpere, pentru că, după cît îmi dau seama, a fost să le caute tocmai la grădinăria oraşului, de lîngă parc.

— A luat un taxi ! îmi destăinuie mama. L-am văzut cînd s-a întors. Ce băiat fin şi ales este Mircea ! Şi te iubeşte sincer. Ar trebui să-l încurajezi.

O înțeleg pe mama. Mi-am terminat studiile. Am fost repartizată în învățămînt. A venit vremea să-mi întemeiez o familie. Iar Mircea, profesor de literatura și limba română la liceul de arte plastice și muzică, care mă curtează intens, i se pare că ar face o pereche cum nu se poate mai potrivită cu „fetița" ei.

Nici mie nu-mi displace. E un prieten bun și care nu depășește prin nimic limitele admise. Dar dragostea, această rară pasăre cu penele de aur, nu știe să mai zboare către sufletul meu.

☆

Într-o seară, mă cheamă la telefon Vanda. Vocea ei gîlgîie voios.

— Am să-ți dau o noutate.

— Dă-mi-o !

— Despre Adrian !

Am rămas cîteva clipe paralizată.

— Iartă-mă, Vanda ! îi spun în cele din urmă. E un capitol de mult depășit...

Dar Vanda continuă să-mi vorbească.

— Uite, am în fața mea o revistă din Iași, „Convorbiri literare". Și în ea, ce crezi ?

Tac. Pe de-o parte, din mîndrie, aș dori să-i curm Vandei declanșarea verbală. Dar, pe de alta, firească, feminină, curiozitate mă îndeamnă s-o ascult.

— Un eseu...

— Știam că Adrian, care funcționează ca profesor de latină și greacă veche la liceul de filologie clasică din București, scrisese o serie întreagă de articole, mai ales pe teme referitoare la antichitate și mitologie.

Îi mărturisesc, deci, Vandei că, deși nu mă mai interesa Adrian, întîmplător mai fusesem, cînd și cînd, informată despre activitatea lui publicistică.

— Ei, cum s-a potrivit ! rîde Vanda. Și el, și tu, și Mircea. V-ați influențat probabil, unul pe altul. Și să știi că nu scrie rău. Vrei să-ți citesc ceva ?

— O, Vanda, ești drăguță, dar nu te obosi. Revista o găsesc la chioșcul de lîngă casă.

— Nu ești deloc curioasă ?

— Nu.

De fapt eram, dar cum puteam să-i destăinui Vandei această simţire intimă ?

— Ştii, continuă Vanda, fiindcă pe băieţelul meu îl cheamă Adrian, de-asta mă atrage... Eşti ocupată rău ?

— Îmi pregăteam o lecţie pentru mîine.

— Lasă puţin la o parte lecţia, să-ţi spun despre ce este vorba. Cred că e vorba de Eva....

— De Eva ?

— Sigur.

— Eseul se intitulează *Mitul frumoasei Elena.*

— Şi ce legătură are una cu alta ? Eram convinsă că avea, dar trebuia să-mi joc, pentru păstrarea prestigiului meu, jocul pînă la capăt.

— Are. Îl înţelege oricine. Şi Vanda începe să-mi citească o parte din eseu. În el, Adrian începea prin a căuta substanţa mitului şi relaţia lui cu ideea despre frumuseţe a elinilor. Pentru ei, Elena, cea mai superbă fiinţă pămînteană a mitologiei, nu putea fi decît odrasla zeului suprem, preaputernicul Zeus (şi a fermecătoarei regine, Leda). Deşi măritată cu Menelau, ţintită de o săgeată a lui Eros — din dorinţa Afroditei de a-l răsplăti pe fiul regelui Priam, pentru că îi dăduse ei mărul de aur, în semn că o socotea cea mai frumoasă dintre zeiţe — Elena îşi părăseşte căminul conjugal, urmîndu-l pe tînărul prinţ Paris, la Troia.

Nestatornicia de-atunci, dinainte şi de mai apoi a Elenei în dragoste era explicată nu printr-un viciu, ci prin faptul că însăşi puterea supremă, care poate fi, într-un fel părintele frumuseţii, dă uneori dovadă de nestatornicie. Deci nestatornicia în dragoste a frumuseţii, mai ales atunci cînd ea este întruchipată de o femeie, ar fi oarecum organică. Aceasta pe de o parte, iar pe de alta i se aduce o scuză în sensul că, fiind continuu asaltată, rîvnită, solicitată, forţa ei de rezistenţă morală slăbeşte.

În glasul sonor al Vandei, care se silea, vădit, să citească pe cît posibil mai nuanţat, descifram din ce în ce mai limpede ironia.

O asemenea ironie mi se mai întîmplase s-o întîlnesc şi la alte colege de liceu, care avuseseră prilejul să-mi cunoască sentimentele pentru Adrian. (Firește nu la toate.

Din partea celor mai multe, i-adevărat, simţisem solidaritatea feminină şi compasiunea.)

Şi întotdeauna mă întrebasem de ce unele fiinţe simt o adevărată plăcere, cînd te ştiu îndurerat, să-ţi sporească suferinţa, punînd fără milă degetul pe o rană deschisă sau, poate, sîngerîndă.

O fiinţă dintr-acestea se dovedeşte Vanda, care acum se desfată citindu-mi nişte rînduri despre care ea este foarte sigură, sînt convinsă, că nu-mi fac decît rău.

Şi, într-adevăr, ascultîndu-i cuvintele, revăd chipurile pe care mă străduiesc să le uit, ale lui Adrian, al Evei şi multe altele. Visul nerealizabil, însă curat ca lacrima, rămîne.

În eseul lui, Adrian nu o condamnă pe Eva, nu pedepseşte trădările frumuseţii, ci încearcă numai să le explice.

Nu mai puteam îndura. Fiecare rînd din eseu însemnase pentru mine un fel de cămaşă a lui Nessus. Mă ardea şi îmi sfîşia inima.

— Te rog, Vanda !... am spus.

— Ce e ? s-a mirat.

— Nu-mi mai citi !...

— Dar încă n-am sfîrşit !...

— Voi citi mai departe singură.

Vanda probabil că obosise. Îi simţeam o uşoară răguşeală în voce. Altfel n-ar fi cedat.

— Dacă nu găseşti revista, ţi-o pot împrumuta eu ! Să ţi-o aduc mîine la şcoală ?... s-a oferit.

— Nu.

— Te-ai supărat cumva că te-am ţinut atîta la telefon ?

Mă simţeam sleită.

— Nu ! am avut puterea să-i mai răspund. Şi-am pus, fără nici o altă vorbă, receptorul în furcă.

☆

Reflectez la cele citite de Vanda.

Analizez cele trăite anterior. Şi ajung la concluzia că Adrian avea probabil o mare senzualitate, care se cerea satisfăcută imperios. Nu era el vinovat. Astfel îi era struc-

tura lui fizică. Eva i-a satisfăcut-o şi fiind, desigur, întîia lui experienţă reală amoroasă, l-a legat definitiv de ea.

Pe mine Adrian nu m-a cerut direct niciodată. A avut această jenă pentru care îi voi rămîne întotdeauna recunoscătoare. Îi şi mărturisisem, de altfel, că aş prefera să nu fiu iubită de nimeni, decît să fiu dorită doar ca un instrument pentru satisfacerea unei necesităţi sau a unei plăceri fiziologice.

Eva, care era, sînt conştientă, opusul meu, dorea dimpotrivă să fie iubită şi mai ales dorită, în primul rînd pentru însuşirile ei fizice. Îi plăcea să provoace, să atragă şi, dacă se refuza, o făcea numai ca să aţîţe.

Ştia să se învăluie în mister, să se arate enigmatică şi fiecare gest de-al său cred că era calculat.

N-aş vrea să fiu răutăcioasă şi cîtuşi de puţin nedreaptă, chiar dacă mi l-a răpit pe *el*. N-aş vrea, mai ales, ca judecata să-mi fie nedreaptă. „Cel care nedreptăţeşte e mai nefericit decît cel nedreptăţit!" se spunea în antichitate. Vreau să rămîn lucidă, chiar împotriva sentimentelor mele.

Îmi amintesc însă de ziua aceea cînd, după ce Eva l-a părăsit, am hotărît să mă duc la el acasă. Voiam să-i refac moralul şi să-i redau încrederea în viaţă şi în oameni.

Am simţit atunci că mă dorea cu toată fiinţa lui, deşi nu mi-o spunea.

Poate, dacă m-aş fi dăruit lui în acele momente, dacă i-aş fi pololit sîngele, l-aş fi recăpătat. Dar n-am vrut să mă înjosesc, folosind terlipuri, aşa cum ar fi procedat, sigur, ea. Aş fi fost gata de sacrificiu, dar nu şi să-mi calc mîndria şi principiile în picioare.

De altfel, sînt sigură că avîndu-mă pe mine în acele clipe, el n-ar fi socotit că mă are pe mine, ci tot pe ea. Şi-am preferat să mă păstrez castă — cu toate că inima mă îndemna să cedez! — chiar dacă trebuia să ne despărţim. Deşi, pentru mine, despărţirea definitivă de el era un fel de moarte.

Munca în învăţămînt este grea, dar nu cred că poate fi vreo alta mai plină de satisfacţii, atunci cînd e încununată de succes.

Primeşti în mîinile tale un suflet, o conştiinţă, o minte. Este vorba de un copil sau un tînăr cu o anumită educaţie primită în familie, în anii premergători şcolii, în cercul social unde şi-a avut înainte rostul, cu o anumită structură fizică şi psihică moştenită şi, pe deasupra, supus în permanenţă unor influenţe venite din afară prin cărţi, radio, televiziune, teatru, film, de la prieteni, colegi sau chiar de la necunoscuţii întîlniţi în localuri publice, în săli de spectacole, pe stradă.

Trebuie să te apropii de acest suflet cu tact şi bunătate. Bunătatea fiind elementul de bază. Să-l atragi, să-i cîştigi încrederea şi, dacă este posibil, chiar dragostea, în înţelesul cel mai luminos al cuvîntului.

A trecut foarte puţin timp de cînd mă găseam şi eu în băncile unde stau ei astăzi. Dar simt că trebuie să acţionez şi să mă comport faţă de elevii mei în aşa fel încît ei să mă poată considera spiritual, nu numai o profesoară care are datoria să-i instruiască, să le dea cunoştinţele necesare, ci o mamă.

Ce frumos vorbeşte în această privinţă Johann Friedrich Herbert, „părintele didacticii moderne", despre rolul profesorului în viaţa unui tînăr. Şi nu spune tot el în admirabilele sale *Prelegeri pedagogice* că o mamă valorează cît o sută de profesori ? Am tras din aceste cuvinte concluzia că în inima fiecărui profesor trebuie să existe şi simţămîntul că tînărul pe care vrei să-l educi ar putea fi, într-un anumit fel, şi puţin copilul tău.

Numai avînd acest simţămînt, poţi spera să-i cîştigi încrederea şi abia după aceea să începi modelarea sufletului său, în sensul rîvnit de tine. Şi aşa am procedat, încercînd să le fiu un exemplu de conştiinciozitate, sîrguinţă, de ţinută morală şi chiar vestimentară, lucru de fel neglijabil.

Din „epistolele" lui Seneca am învăţat că drumul spre desăvîrşirea unui tînăr, prin exemplul viu al educatorului, este cu mult mai scurt şi mai eficace decît cel prin indicarea seacă şi agasantă a unor reguli de conduită. Iar de la fosta mea dirigintă am aflat că un profesor şi îndeosebi o profesoară, dacă mai e şi tînăr, trebuie să fie îmbrăcat corect, nu anacronic, ci chiar în pas cu moda, dacă e posibil, însă foarte îngrijit şi decent.

— La școală eu viu cu ceea ce obișnuim să numim „hainele de duminică", îmi spunea fosta mea diriginţă, după ce aflase că aspiraţia mea era aceea de a deveni o foarte bună profesoară. Pentru că însuşi faptul de a preda, de a sădi nu numai cunoştinţe, ci şi idealuri în sufletele copiilor, constituie pentru mine o sărbătoare.

Urmînd acest exemplu, mă îmbrac, cînd merg la şcoală, ca de sărbătoare şi încerc să-mi iau cu mine şi „sufletul de sărbătoare"; sufletul de sărbătoare despre care vorbea cu atîta entuziasm celălalt mare pedagog, discipolul lui Rousseau : Pestalozzi.

Cîteodată, recunosc, nu-mi este uşor. Întîmpin rezistenţe, întîlnesc dereglări morale, deprinderi vicioase sau chiar perversităţi. Nu este vina copiilor că le au, ci a relelor influenţe cărora au fost supuşi.

Sînt hotărîtă să lupt cu ele şi să le înving. Dar, din nenorocire, fiinţa umană se lasă mai greu modelată şi şlefuită decît o bucată neînsufleţită de lemn, piatră sau orice alt material care poate fi croit, cioplit, netezit, cu pricepere, potrivit voinţei tale.

Miticul Pygmalion a modelat trupul şi chipul Galateei sale, este adevărat, dintr-un material brut, dar a folosit întru realizarea operei nu numai ciocanul şi dalta, ci şi toată puterea inimii. Şi mai ales aceasta, potrivit legendei, i-a dat forţa necesară să-şi împlinească visul.

Şi, fără să pretind că reuşesc în totul, am început să dobîndesc unele rezultate mulţumitoare. Clasa a cărei diriginţă sînt capătă din ce în ce mai multă încredere în mine. Şi, cu toate că vîrsta lor nu este deloc depărtată de-a mea, sînt fericită cînd constat că mă consideră o prietenă mai mare, căreia poţi să-i mărturiseşti oricînd taincle inimii, la fel ca unei mame.

O fată, Mihaela, îmi este cu precădere dragă. Gingaşă, fină, harnică, interesată mereu de ceea ce e nou, inteligentă, fata are o deosebită aplicaţie în studiul limbii şi literaturii germane.

La cursul de specialitate, unde discutăm şi alţi autori decît cei prevăzuţi în programe, Mihaela ridică adesea probleme şi ne prezintă unele compuneri de-a dreptul uimitoare.

Astfel, chiar de curînd, a reușit să ne alcătuiască o excepțional de interesantă lucrare pe tema „Anilor de ucenicie ai lui Wilhelm Meister", operă pentru desăvîrșirea căreia lui Johann Wolfgang Goethe i-au fost necesare două decenii. Mihaela a izbutit, în această compunere, să dovedească faptul că Goethe proclamă încă de-atunci o seamă de păreri pedagogice care au devenit deosebit de actuale în zilele noastre, așa cum ar fi opțiunea pentru o școală în care se deprind și activități practice, ca și o serie de idei faustiene, cum ar fi devotamentul pentru colectivitate, cultivarea spiritului de solidaritate umană și de aleasă prețuire numai a acelei activități care este prestată în folosul societății și care, mai ales, este perfect morală.

Seara, înainte de culcare, cugetînd îndelung la Goethe, la ideile lui, la Wilhelm Meister, la compunerea Mihaelei și la eseul lui Adrian, ajung cu gîndul la dorința de a aborda o temă care mă preocupă mai de mult.

Mi-ar place să alcătuiesc o lucrare în care să pot pune față în față tentația de a-ți folosi însușirile în chip egoist și obligația de a-ți împlini datoria, chiar îndurînd cît de grele vicisitudini.

Aș vrea ca lucrarea să nu fie fals moralizatoare, ci să ateste necesități sufletești reale.

Nu mi-e încă foarte clar cum aș putea s-o intitulez. Ar trebui să pornesc de la Elena cea frumoasă și unde să ajung ?

Cine altcineva este prototipul feminin al statorniciei, fidelității, integrității dacă nu Penelopa ?

„Elena cea frumoasă sau Penelopa ?", iată care va fi titlul lucrării mele. Deoparte aventura, azvîrlirea nestînjenită în brațele plăcerii senzuale trăită cu orice preț, de alta constanța neștirbită în sentimente, înălțimea morală a acestora împotriva oricăror încercări, amenințări, constrîngeri, primejdii și chiar vicisitudini.

Mai am, ce e drept, să-mi lămuresc unele lucruri, dar deocamdată sînt mulțumită că o compunere a uneia dintre elevele mele, o elevă atrasă de cele mai înălțătoare idei, a putut să-mi stimuleze scrierea unei cărți care mă pasionează atît de mult.

— Briganzi ! strigă Vanda, intrînd în cancelarie ca o furtună şi aducîndu-ne vestea atît de neliniştitoare pentru noi toţi.

(„Briganzii", în înţeles didactic, luat, firește, în glumă, înseamnă că în şcoală va sosi „brigada de control". De constatările şi deciziile acesteia depinde într-o bună măsură calificarea ulterioară a fiecăruia dintre noi).

— E „simplă" sau „compusă" ? întreabă cineva.

— Compusă ! răspunde Vanda, arătînd astfel că din brigadă vor face parte, pe lîngă delegaţii inspectoratului şcolar şi cei ai partidului, ai sindicatului şi aşa mai departe.

— E sigur ?

— Foarte sigur !

Cu toţii ştim că Vanda este agreata şi intima directoarei adjuncte, deci vestea nu este un simplu zvon alarmist.

— Şi eu n-am încă note la toţi elevii ! răsună un alt glas.

— Au fost mereu în practică.

— I-au luat şi pentru serbare.

— Unii au mai avut şi absenţe nemotivate.

— Asta nu interesează pe nimeni. O să ni se spună : trebuia să-i prinzi şi să le dai extemporal.

— Ca, după extemporal, cînd i-ai dat elevului X, să spunem, o notă slabă, să fii tot tu întrebat de ce nu i-ai dat un termen ca să se pregătească.

Plec la oră, lăsînd în cancelarie agitaţia să continue.

De fapt, mă simt îngrijorată. Voi fi pentru întîia oară pusă în situaţia de a da piept cu o brigadă.

M-am străduit mereu să-mi împlinesc datoria, potrivit instrucţiunilor primite din partea ministerului, a inspectoratului, a direcţiei liceului şi a responsabilei de catedră, adică a comisiei metodice, dar cine poate şti ?...

A sosit brigada. Fusese bine informată Vanda. Şi, bineînţeles, ceea ce bănuiam, primii vizaţi am fost noi, profesorii tineri. Vor veni şi la mine de cîteva ori. Consult pe şefa catedrei. Cum trebuie să mă comport ? Cînd eram studentă în practică, mi-a fost dat să asist la activitatea unei asemenea brigăzi.

Constatasem atunci în ce panică se afla profesorul la care se intrase. Atunci nu înțelesesem de ce. Profesorul, un bărbat vîrstnic, cu multă experiență, n-ar fi trebuit să aibă, după opinia mea, nici un fel de emoție. Și totuși avea. Acum venise rîndul meu.

Mă gîndeam că voi fi ca un conducător auto. Nu depinzi numai de reacțiile tale la volan. Ci trebuie să ții seamă și de manevrele celorlalți, pe care-i întîlnești. Poți tu greși, dar pot și ei greși. O învîrtitură de volan prost calculată a altcuiva poate genera o serie de accidente în lanț, antrenîndu-te și pe tine.

La o oră de curs lucrurile se petrec cam la fel. Răspunsul eronat al unui elev poate schimba tot cursul firesc al lecției.

— Cum să procedezi ? zîmbește ironic șefa catedrei. Fixează-ți cîteva întrebări cheie și pregătești vreo trei-patru elevi care să-ți poată da răspunsurile dorite.

— Și la noua predare ?

— La fel ! Instruiești o mînă de elevi dinainte. Le-arăți sau chiar le scrii pe hîrtie ce trebuie să spună în momentul cînd explici cutare sau cutare lucru. Așa poți dovedi cîte cunoștințe au fost asimilate, la lecțiile precedente, de clasă.

Am făcut probabil un gest de reprobare care mi s-a citit pe chip. Asemenea metode îmi repugnă. Dacă le-aș aplica, mi s-ar părea că fur sau înșel. Fiindcă șefa catedrei continuă :

— Trebuie să fii puțin isteață, păpușo. Acum ești tînără, dar pe măsură ce trece vremea, ai să te mai hîrșești.

— Și toți procedează la fel ?

— Asta nu pot să știu, dar mi s-a povestit că însuși Călinescu — și, dragă doamne, era marele Călinescu ! — folosea, cînd preda, o mulțime de artificii și trucuri. Se zice că, între altele, își recita mai întîi acasă lecția pe-o bandă de magnetofon, fixîndu-și dinainte momentele cînd trebuia să plaseze cîte o poantă sau alta. Știi că îi plăcea să-și uimească ascultătorii făcînd senzație, folosind diferite citate sau cuvinte de duh !

— Asta am mai auzit, dar poate că nu-i adevărat. Tot despre Călinescu știam că era deosebit de spontan.

— O spontaneitate studiată ! Tot aşa, se zice că, prin asistenţii lui, aranja ca să i se pună anumite întrebări. Acestea îi dădeau prilejul să facă unele digresiuni, fără să i se poată imputa că nu aveau nici o legătură cu tema pe care trebuia s-o trateze. Astfel îşi satisfăcea ranchiunele şi se putea răfui pe voie cu cei faţă de care avea aversiune.

Ne-am depărtat de ceea ce mă interesa. Am pe buze un gust sălciu. Pentru mine, profesoratul este un fel de sacerdoţiu. Mama, tata, bunicii din partea mamei au fost şi ei profesori. Şi nu i-am auzit niciodată că ar fi folosit asemenea mijloace. Dar este posibil ca toate acestea să fie numai calomnii în ce-l priveşte pe Călinescu, intitulat de unii, poate puţin exagerat, „divinul critic", deoarece se ştie că a făcut şi el unele erori.

În orice caz, eu nu mă voi preta la asemenea fapte, cu toate că nu sînt decît o foarte tînără profesoară. Nu voi pregăti elevii special, n-am să folosesc artificii şi trucuri, ci voi lăsa ca ora să decurgă în chipul cel mai normal cu putinţă. Poate că nu vor ieşi lecţiile ca ale unor alţi colegi ai mei, excepţional. În schimb, voi avea sufletul împăcat şi conştiinţa curată.

☆

— Mîine, la ora a treia, de dimineaţă, brigada va intra la dumneata ! mă avertizează directoarea adjunctă, care răspunde de întreaga activitate metodică a liceului. Te rog să te pregăteşti şi... de la mine n-ai aflat nimic.

Ştiusem dinainte că, într-o bună zi, se va intra şi la mine. Şi firesc ar fi fost ca să rămîn liniştită. Cu toate acestea, m-a cuprins spaima. O spaimă urîtă şi împotriva căreia n-am putut rezista. Picioarele mi s-au tăiat. Abia am putut bîlbîi :

— Mulţumesc !

Sincer vorbind, aş fi fost mult mai bucuroasă să nu fi aflat dinainte nimic. Aş fi fost luată puţin prin surprindere şi pusă în situaţia celui care este silit de nevoie să se azvîrle pe neaşteptate cu capul în apă şi, vrînd-nevrînd, să înoate.

M-au cuprins zeci şi zeci de gînduri. Dacă va fi aşa sau va fi altfel ? Dacă, emoţionată, am să-mi pierd firea şi-am să mă încurc, derutîndu-i şi pe elevi ?

La lecţia finală, practică, dinaintea examenului de stat, anul trecut, fusesem destul de tulburată şi numai cu un puternic efort de voinţă reuşisem să-mi termin, în momentul indicat, ora.

M-am făcut mare. Am ajuns profesoară, dar ori de cîte ori sînt în cumpănă, alerg la mama.

Cuvintele ei au asupra mea cel mai liniştitor efect.

— Ce ? Nu e fetiţa mea pregătită îndeajuns ? N-a terminat ea facultatea, luînd şi la lecţia practică zece ? Du-te fără nici o teamă. Elevii te vor ajuta. Ai să vezi că vei ieşi cum nu se poate mai bine.

Aveam impresia că teama mi s-a risipit. Cu toate astea, noaptea am dormit agitată. Visam că merg pe-o culme muntoasă. Cerul era auriu. A început însă o ploaie cu grindină. M-am trezit tremurînd.

Transpirasem. Cămaşa de noapte mi-era udă. Şi, fiindcă mă şi dezvelisem, frigul mă zgîlţîia.

Bunica se găseşte de cîteva zile în vizită la noi. Vin, cînd ea, cînd bunicul, pe rînd. Nu ştiu cum a simţit că mă trezisem. M-a şters pe umeri şi pe spate de transpiraţie cu prosopul şi mi-a adus un ceai.

— Mergeai pe-o culme ? a exclamat ea, după ce i-am povestit ce visasem. Este cel mai bun semn.

— Da. Dar a început ploaia...

— Şi ploaia este semn bun.

— Ploaie cu grindină.

— Ploaia cu grindină este un semn şi mai bun. Cel mai bun semn. Haide, ridică-te din pat, îmbracă-te, du-te la liceu şi ai să-mi povesteşti cînd te întorci la masă ce extraordinar succes ai avut. Aşa mi s-a întîmplat şi mie o dată...

Nu am răbdare s-o ascult pe bunica depănîndu-şi amintirile. În cîteva secunde m-am îmbrăcat. Mi-am înşfăcat manualele, caietele, servieta şi am ţîşnit pe uşă, însoţită pînă jos la scară de mama, tata şi, bineînţeles, bunica.

Fusesem informată că brigada va intra la mine abia în ora a treia. Dar iat-o pe şefa de catedră întîmpinîndu-mă nervoasă :

— Nu ştiai că s-a schimbat ?...

— Nu. Ce s-a schimbat ?

— Nu mai vine brigada la tine în ora a treia. Ţi-am lăsat vorbă...

— Cui ?...

Dar ea continuă să-mi spună :

— Vine în ora întîia. Şi va intra tot plenul inspectorilor şi metodiştilor. Este o oră „test" la o profesoară începătoare... o completează directoarea adjunctă.

— Este o oră test ?...

Am început să mă clatin pe picioare.

— Doamne, numai de-aş fi în stare şi-aş putea face faţă !... Să mă liniştesc !... Să mă liniştesc !

— Partea neplăcută, continuă ea, este aceea că nici nu vei face lecţia la clasa prevăzută iniţial, ci la o altă clasă...

— Ce clasă ?

— Clasa unde eşti dirigintă.

— Dar clasa mea nici nu avea astăzi germana.

— Nu-i nimic. Elevii trebuiau să fie oricum pregătiţi.

— Şi de ce această schimbare ?

— Profesorul Niculescu, de Istorie, care va avea şi el inspecţie azi, a ţinut să-ţi ia ora şi clasa. Şi ştii că pe Niculescu nu-l putem refuza.

Aşa e. Era limpede. Profesorul de Istorie Niculescu, doctor în istorie undeva în străinătate, un tip plin de morgă şi îngîmfat, este favoritul inspectoratului şi al ministerului, cărora le face fel de fel de servicii, îi ajută la alcătuirea rapoartelor, şi cîte şi mai cîte. Iar directorul nu-i refuză nimic. Are doar un capriciu sau un deosebit interes ? Cine poate ştii ? Cert este că direcţia mă sacrifică pe mine, deşi sînt numai la început şi viitoarea mea carieră îmi este în joc. Pe cînd el nu are nimic de pierdut, fiindcă oricum ar face lecţia va fi apreciată bine. Singurul meu noroc este că am clasa unde sînt dirigintă.

— Din păcate, lecţia nu se va ţine în clasă, ci-n amfiteatru, mai spune directorul plin ivindu-se pe uşă şi

sporindu-mi panica. Bagă de seamă, că au să fie de față și cei de la minister. Să faci o oră bună !...

— Am să mă străduiesc ! îi răspund automat, dar ca și cum ar fi vorbit altcineva cu gura mea.

— Du-te în curte și anunță-ți elevii să urce în amfiteatru !

Alerg.

— Repede !... Repede, dragii mei. Urcați în amfiteatru.

— Dar știam că prima oră avem Matematica.

— S-a schimbat !

— S-a schimbat ?

— Să fiți cît se poate de calmi ! nimeni n-o să ne mănînce.

Elevii au intrat. I-am dirijat ca să ocupe un dreptunghi în adîncime pe rîndul de bănci din mijloc.

Elevii zîmbesc. Sînt veseli. Nu observ la ei nici un fel de agitație. Treptat-treptat, încep să-mi recapăt și eu stăpînirea.

Prin ușa din fund pătrund în amfiteatru, într-un șuvoi care mi se pare fără sfîrșit, cei patruzeci-cincizeci de inspectori, metodiști și alți invitați. Încadrează elevii, pe cele două rînduri laterale de bănci din dreapta și din stînga.

S-a adus și o tablă mare, neagră, care a fost așezată în spatele meu, dar bineînțeles în fața elevilor.

Directorul, după ce se sfătuiește cu delegatul ministerului, mă întreabă printr-un gest, cu mîinile :

„Ești gata ?".

„Da", îi răspund printr-un gest afirmativ, dar cu senzația că mă azvîrl într-un puț cu capul în jos.

— Ce-am avut pentru azi ?

Se ridică o pădure de mîini.

Dragii, dragii de ei. Îi văd, îi simt cum sînt alături de mine. Cum vor să mă ajute.

Mihaela, al cărei loc este în banca întîia, mă roagă, cu ochii ei calzi, cu fețișoara ei dulce încordată, cu mîna ridicată foarte, foarte sus, s-o întreb. Îi fac această bucurie. Și ea îmi răspunde.

Nu desfac catalogul, dar am un caieţel în care sînt notaţi elevii neascultaţi, cu note puţine sau care se cer îmbunătăţite.

M-am uitat în caiet şi mi-am însemnat în minte pe cei aflaţi într-una din aceste situaţii. Mă uit şi la elevi şi observ din ochii lor care sînt cei mai pregătiţi.

Le pun note, explicîndu-le fiecăruia dintre ei şi pentru ce primeşte nota, care au fost calităţile, dar şi scăderile răspunsului respectiv.

Mă controlez atent şi mă silesc să fiu cît se poate de obiectivă. De la fosta mea diriginţă, ca şi de la părinţii şi bunicul meu, învăţasem că numai dînd dovadă de cea mai strictă obiectivitate în notarea elevilor, indiferent de simpatiile sau antipatiile pe care le nutresc ei faţă de tine sau tu faţă de ei, poţi să-ţi cîştigi ceea ce este lucrul de căpetenie în relaţiile elev-profesor : deplina lor stimă.

Trec apoi, pe baza cunoştinţelor anterioare, la construirea lecţiei noi.

Pas cu pas, făcînd însemnări şi scheme pe tablă, lecţia se încheagă.

Timpul a trecut uşor şi mult mai repede decît mă temusem. Facem împreună o scurtă recapitulare finală. Şi tocmai trag ultima concluzie, cînd clopoţelul sună.

Le fac elevilor semn să rămînă liniştiţi în bănci pînă ce ies brigada şi invitaţii. Încerc să văd care-o fi delegatul ministerului şi să citesc pe faţa lui impresia produsă de prima mea „lecţie deschisă" din viaţă. Văd cîteva figuri pline de importanţă. Unul este cu deosebire înconjurat de mai mulţi profesori. O fi acesta, sau nu ? N-am de unde să ştiu.

Au ieşit şi elevii. Şi abia acum, după o trăire atît de intensă, simt că mă cuprinde o sfîrşeală, că în ceafă mi s-a înfipt o gheară care mă strînge dureros şi că picioarele îmi sînt moi, ca şi cum ar fi făcute din gumă.

Pe sală, elevii mă încurajează.

— Credeţi c-am ieşit bine ?

— O să vedem ! le zîmbesc.

Pămîntul se învîrteşte însă cu mine şi sub ochi îmi ţîşnesc curcubee.

Am intrat în cancelarie. Directorul cel mare îmi strînge mîna, dar adjuncta vine să mă anunţe :

— Profesorul X, din brigadă, va sta de vorbă cu dumneata după ore şi o să-ţi comunice primele impresii, aşa cum vor fi ele probabil aşternute ulterior în procesul-verbal. Vei mai fi însă vizitată la o oră sau două de către acelaşi metodist, unul dintre specialiştii secţiei în domeniul predării limbilor străine. Să te ţii mai departe bine.

Adevărul este că am făcut o lecţie bună, respectînd toate indicaţiile metodice. Sînt absolut convinsă. Dar Vanda îmi face semn şi mă cheamă deoparte.

— Ştii, să nu te superi, îmi şopteşte ea la ureche. După lecţie, am intrat printre membrii brigăzii şi le-am ascultat impresiile.

— Şi ce-ai auzit ?

— Unul dintre ei spunea : „Fata asta a făcut o lecţie bunişoară. Nu prea i s-ar putea imputa nimic. Atîta este limpede : că a fost regizată şi montată de la un cap la altul".

Nedreptatea şi indignarea, după atîta consum nervos, mă fac să-mi ies din fire :

— Dar bine... Vanda, tu ştii, am făcut lecţia în amfiteatru.

— Ai predat însă la clasa unde eşti dirigintă.

— Asta-i adevărat. Dar clasa nici nu ştia că are astăzi germana.

— E, totuşi, clasa ta...

— Vanda, Vanda !... Dacă şi tu te-ndoieşti...

— Nu mă îndoiesc, dar ştii... Iartă-mă, vreau să asist şi lecţia consorei mele de ştiinţele naturii... Trebuie să plec...

— Bine, bine, du-te...

Intru şi eu la ora care urmează.

*

Profesorul metodist, destul de tînăr şi foarte spilcuit, mă invită să iau loc. A participat la încă două din orele mele de germană. Specialitatea lui, am aflat, este însă franceza.

Are mustaţa tunsă mărunt.

În nodul cravatei şi-a înfipt un ac de aur în formă de liră, împodobită cu perle micuţe albe-sidefii, lucitoare. Butonii la cămaşa impecabilă, albă, par a fi şi ei de aur. Din veşminte i se desprinde un miros plăcut de colonie.

Este preţios. Îşi alege cuvintele, graseind puţin şi gesturile îi sînt deosebit de curtenitoare.

— Aşadar, dragă colegă, îmi spune, sîntem în primul an de învăţămînt !

— În primul an ! îi răspund.

Omul acesta insinuant, nu ştiu prin ce, dar mă nelinişteşte.

— Văd că, în mod excepţional, la recomandarea direcţiei — deşi nu este deloc indicat, deoarece pentru aşa ceva se cere mai multă experienţă — sînteţi şi dirigintă. Va trebui să vă vizitez şi la o oră de dirigenţie... Cum vă descurcaţi la astfel de ore atît de pretenţioase ?

— Mă străduiesc să mă achit onorabil !

— Onorabil sau bine ?

— Pasabil !

— Nu mi se pare destul. Dar văd că aveţi destulă încredere în dumneavoastră...

Şi, cînd rosteşte ultimul cuvînt, îmi pune palma lui caldă şi transpirată, protector, peste mîna mea, care ţine între degete caietul cu planurile fiecărei lecţii ţinute în scurtul timp de cînd funcţionez la catedră.

— N-am nici o vină, spun, pentru că mi s-a încredinţat, dincolo de dispoziţiile legale, o oră de dirigenţie. Şi nu ca să mi se facă o favoare, ci ca o recompensă, şi, mai mult, cred, din lipsă de diriginţi. Dar oricum, vă rog să poftiţi la una din ore.

— Mulţumesc ! Aceasta şi intenţionez, cum v-am mai spus.

(Neavînd nici un r la dispoziţie, n-a mai graseiat, dar a rostit cuvîntul deosebit de afectat).

Şi-a retras mîna, însă continuă să mă privească în ochi cu-atîta stăruinţă, încît sînt silită să-mi plec fruntea. Devine din ce în ce mai nesuferit şi neliniştea îmi sporeşte.

— Aşadar, continuă, am văzut că aţi fost recomandată de facultate şi pentru învăţămîntul superior şi pentru cercetare. Vreţi să vă daţi doctoratul ?

— Neapărat aș vrea.

Camera unde ne găsim este destul de mare. Obișnuit, se utilizează la discuțiile diriginților cu părinții. Am folosit-o de cîteva ori și eu. Ferestrele n-au fost însă deschise de dimineață și aerul mi se pare sufocant.

— Aveți în acest caz nevoie și de o foarte bună certificare a capacității dumneavoastră de a vă aplica la catedră, în acești trei ani de stagiarat, cunoștințele obținute la facultate.

— Firește că da.

— Și nu știu dacă ați aflat că eu sînt cel mai în măsură să vă asigur această certificare.

— Nu.

— Eu sînt metodistul — și-a lăsat ușor, ca din întîmplare, palma pe mîna mea. Mă privește în ochi și repetă : Eu sînt.

Ce să-i răspund ?

— Mă bucur !

Dar, în realitate, nu mă bucur deloc.

— Aveți talent pedagogic, îmi spune. Stăpîniți bine limba pe care o predați. Dar aveți nevoie și de o îndrumare competentă... Sînteți căsătorită ?

— Nu.

— Sau logodită ?

— Nu.

— Aveți vreo simpatie în școală sau în afară ?

— Întrebările acestea fac parte din „îndrumarea" pe care doriți să mi-o dați ?

A început să rîdă cu poftă. Mi-a cuprins mîna și mi-o strînge.

— Cred că pînă la urmă o să ne înțelegem. Ai nevoie de protecție. (A lăsat protocolul la o parte și a început să-mi vorbească la singular). Iar eu sînt gata să ți-o ofer. Cu protecția mea mergi la sigur. (Are o transpirație bogată. Sudoarea a început să-i mustească din piele bine îngrijită și i se scurge în pîrîiașe subțiri pe obraz). Dar, aceasta bineînțeles, dacă vei fi mai drăguță decît ești acuma față de mine.

— Ce înțelegeți prin „drăguță" ?

— Ce înțelegi și dumneata. De drăguță, recunosc că ești într-adevăr foarte drăguță la propriu, de-aceea te-am și remarcat la lecție...

— Doar pentru aceasta m-ați remarcat la lecție ?

— La figurat, firește. Te-aș invita de pildă, astă-seară, dacă ești liberă. Și, dacă nu ești, în folosul viitoarei noastre prietenii, poate ai să te faci...

N-am așteptat să termine.

— Alte „îndrumări" sper că nu mai aveți să-mi dați, l-am spus suficient de tăios, și de asemenea sper că nu mai aveți nevoie de mine...

Ne ridicaserăm amîndoi în picioare. Eu mă îndreptam spre ușă, în timp ce el adăuga :

— Te sfătuiesc să fii mai înțeleaptă !...

Nu i-am răspuns nimic și am ieșit.

Așadar, iată o a doua (sau a treia ?) dezamăgire ! Mai întîi repartiția, nu pentru latină ci la catedra de germană. Acum întîmplarea cu brigada. Un profesor care nu poate să-și închipuie că o lecție bună trebuie făcută fără a fi regizată. Și întîmplarea cu metodistul.

Nu știu ce răbdare am mai avut ca să-mi țin cele două ore următoare. Și-am plecat acasă.

Mama a observat imediat că ceva nu este în regulă.

— Ce s-a întîmplat ?

I-am povestit, revoltată, totul.

După-amiază a trecut pe la noi, ca aproape în fiecare zi, Mircea. Iar mama i-a istorisit și lui ce se petrecuse.

Mircea mai auzise cîte ceva despre unele isprăvi din trecut ale respectivului. dar nu-i venise să creadă.

„În învățămînt o asemenea faptă ? Și tocmai acum, cînd s-au înființat consiliile de disciplină ?".

— Am să mă duc la el și-i voi cere socoteală ! a reacționat imediat, mînios la culme.

— Dar în ce calitate ? l-a întrebat mama.

— În calitate de profesor care apără prestigiul școlii, și de coleg.

— Și ce dovadă ai ?

— Plîngerea Silviei.

— S-ar putea ca individul — a fost de părere tata — să-i facă repede un referat negativ, ca pe urmă să poată spune că mărturia Silviei a fost inventată din simplă do-

rință de răzbunare. Și-abia după aceea să înceapă o campanie de intimidare. S-a mai văzut. Un ticălos, care are și puterea în mînă, se pricepe prea bine ce să facă într-o asemenea împrejurare.

— Să mai așteptăm! ne-a îndemnat mama.

— Timp ca să întreprindem ceva, dacă-și va mai continua încercarea de a o seduce pe Silvia, este încă destul.

Mircea avea o altă opinie. Voia o răfuială rapidă și categorică, dar în fața temerilor părinților mei că individul ar putea fi în stare, dacă l-am demasca, de cine știe ce altă ticăloșie, a fost silit, deocamdată, să se abțină.

— Am să fiu însă permanent cu ochii pe el. Și, oricum, și pentru orice eventualitate, am să mă străduiesc să adun cîteva dovezi împotriva lui.

☆

Brigada și-a terminat lucrările. Liceul a ieșit bine. Catedra de germană, ca și ora mea de dirigenție, la fel.

Metodistul a mai făcut cîteva tentative de a mă aborda, făcîndu-mi unele promisiuni în ce privește viitorul meu în școală. În fața atitudinii mele ferme, văd însă că deocamdată s-a resemnat.

Numai Mircea a rămas tot neliniștit. Și, în fiecare zi, cît timp a stat în liceu brigada, n-a ostenit să mă întrebe : „Cum s-a mai comportat individul ?"

S-a jurat că într-o bună zi tot o să se „izbească de el".

Vanitoși sînt bărbații. Așa era și Adrian. Așa sînt tata și bunicul. Așa este și Mircea care, din ce în ce mai mult, se silește să mă cîștige.

Mi-a dedicat în acest scop un ciclu întreg de poezii, intitulat *Villoare*, care-mi place foarte mult.

Mircea, în general, mă impresionează prin discreția ca și prin devotamentul lui. Este destul să-mi exprim o dorință, de pildă să văd o anumită piesă de teatru sau să citesc o carte dintre acelea ce se procură mai greu, și el îmi face imediat, nu știu prin ce mijloace, rost, fie de bilete, fie de carte.

Nu-l văd niciodată nervos sau indispus, rămînînd, cel puțin în fața mea, mereu vesel și binevoitor, chiar cînd ar avea motive plauzibile să se comporte altfel.

Numai astăzi, după ce a intrat în casă la noi, îl văd preocupat şi oarecum nervos.

Eu îmi corectasem o serie de teze, eram obosită şi doream să privesc un film american intitulat „Cu dragoste domnului profesor", în care era vorba de felul cum un tînăr profesor negru reuşea să-şi cîştige sufleteşte o clasă de copii turbulenţi, unii chiar huligani.

Şedeam în două fotolii alăturate. Mama, care-l simpatizează fără rezerve, ne pusese la îndemînă pe o măsuţă pliantă cîteva prăjiturele proaspăt coapte de ea. Ne turnase în pahare un suc de ananas. Şi tocmai ieşea din cameră, cînd Mircea începu să-mi spună ceva ce, de fapt, mai auzisem şi de la alţii, dar nu foarte precis.

— M-am întîlnit astăzi cu Radu, fostul nostru coleg de liceu.

— Mi se pare că a ajuns inginer.

— Un inginer de vază, inventator. Lucrează într-o mare întreprindere braşoveană. Şi ce crezi că mi-a povestit ?

Pe ecranul televizorului, tînărul profesor negru le demonstra elevilor că nu este deajuns să te crezi mare. Trebuie să ştii să te şi comporţi ca un om mare.

Am presimţit ceva. Aşa că nu l-am întrebat pe Mircea nimic şi am aşteptat în linişte să văd despre ce era vorba.

— Poate ştii despre Radu că a fost trimis mult timp la Paris să se specializeze într-o mare uzină...

— Ei şi ce e cu asta ?

— Este, fiindcă acolo l-a întîlnit într-un local de noapte, cu trei ani în urmă, pe Adrian. Cuvintele începuseră să-mi bubuie în urechi. Era împreună cu Eva. Şi dansa cu ea. Ştii cum dansează Eva ?... Excentric. El spune că Eva ar fi fost căsătorită de două ori şi, de fiecare dată, a divorţat. Atunci cînd era cu Adrian, se afla între cele două căsătorii. Şi-l recomanda pe Adrian drept... logodnicul ei.

Aş fi vrut să-l rog pe Mircea să înceteze, dar nu aveam putere şi nici nu voiam să se vadă cît sufăr.

L-am ascultat deci cu răbdare, pînă la capăt.

— Cineva i-a spus că locuiau împreună într-un mic hotel cu numele de „Havana". Lui Adrian i se propusese

să rămînă asistent la catedra de studii ciceroniene a Universității Sorbona. Iar Eva fusese angajată la un mic însă foarte căutat teatru parizian, unde seară de seară cînta, dansa și obținea un mare succes de public.

Nu mai vedeam nimic din film, deși nu-mi dezlipeam ochii de pe ecran. Capul îmi vuia înăbușit. Trupul îmi amorțise și nici mîna în care țineam paharul cu suc parcă nu mai era a mea.

Revedeam tot ce se întîmplase între noi. Și mă întrebam în mine dacă meritase cu adevărat Adrian toată dragostea mea.

Ajungeam la concluzia că nu. Atunci de ce-l iubeam? De ce continuam să-l iubesc și să-l rămîn credincioasă, deși ne despărțisem de mult și pentru totdeauna?

Iată o întrebare căreia constat cu tristețe că nu pot să-i răspund!

☆

În clasa mea, cei mai mulți elevi sînt excelenți, disciplinați și buni la învățătură. Liceul a fost profilat pe electronică, ceea ce pentru ei înseamnă foarte mult. Și, pentru a putea urma și-a se perfecționa în această disciplină atît de importantă pentru viitoarea dezvoltare a țării, au fost selecționați.

Numai că, din păcate, dat fiind marele lor interes pentru electronică, există o ușoară tendință în a nesocoti celelalte materii.

Aceasta m-a și determinat să-mi fixez, ca temă a unei ore de dirigenție, o discuție asupra problemei culturii generale, absolut necesară pentru formarea complexă și completă a unui tînăr al epocii noastre.

Se știe că în fiecare clasă — ca și, în general în alte colectivități — răsare adesea, printr-un proces de altfel foarte firesc uman — cîte un lider.

În clasa a cărei dirigintă sînt, liderul nu este altcineva decît nepotul directorului, Doru.

Înalt, chipeș, îngrijit (tatăl lui medic, ocupă o importantă funcție în administrația sanitară a orașului). Doru a fost privilegiat de mic. Și, fiind și nepotul directorului, se consideră intangibil.

Ca fiecare lider, el este purtătorul de cuvînt al clasei. Îi place să facă pe vedeta, să protesteze pentru orice sau să aibă revendicări, uneori juste, dar alteori nu.

Notele lui sînt foarte mari, de zece şi foarte rar de nouă. Faptul acesta mă surprinde, fiindcă, după părerea mea, nivelul lui nu trece de şapte şi numai rar de tot se ridică la opt. De aceea îi şi suspectez pe colegii mai vîrstnici că dovedesc o anumită îngăduinţă şi părtinire faţă de el.

Este adevărat că unchiul lui conduce cu pricepere şi mînă sigură şcoala, că tatăl său răspunde cu cea mai mare amabilitate tuturor solicitărilor profesorilor în ce priveşte problemele medicale şi îi ajută frecvent să-şi procure anumite medicamente străine, recomandate pe reţete, însă de negăsit în farmacii, dar un principiu de bază al şcolii a fost şi trebuie să rămînă o bună educaţie prin imparţialitate.

Ceea ce mă îndispune cu prisosinţă este şi faptul că băiatul, ştiind că are şi destul succes la colegele lui, s-a aşezat în bancă alături de Mihaela.

La începutul anului şcolar, am făcut o greşeală. I-am rugat pe elevi să ia loc cîte doi, un băiat şi-o fată, alegîndu-şi ei singuri băncile.

Mihaela, fruntaşa clasei, cea mai bună la învăţătură şi disciplină, este deosebit de timidă în relaţiile cu colegii.

Şi Doru şi-a impus cu uşurinţă alegerea.

Mi-am regretat foarte curînd această hotărîre, atunci cînd l-am surprins pe Doru făcînd anumite gesturi cu totul neîngăduite faţă de Mihaela. De pildă, într-o zi, trecînd pe sală, în timp ce elevii erau în pauză, l-am surprins cuprinzînd-o în aşa fel încît să-i atingă sînii.

Ea încerca să se elibereze zbătîndu-se, dar el, cu dinţii încleştaţi şi cu un fel de rînjet pe faţă, o ţinea strîns.

Am intervenit. I-a dat drumul şi Mihaela a fugit ruşinată.

Altădată l-am văzut în curte, încercînd să-i ridice rochia pînă deasupra genunchilor, sub pretextul că voia să-i vadă ciorapii.

S-ar fi putut crede că sînt lucruri copilăreşti, dar cunoscînd-o şi înţelegînd-o pe Mihaela, mi-am dat seama că gesturile acestea ale lui însemnau pentru ea aproape un viol.

Acum, la ora de dirigenţie, le-am demonstrat ceea ce susţin mereu, şi-anume că studiul aprofundat al materiilor din profilul de bază nu poate fi destul.

Doru s-a ridicat şi, cu o atitudine de frondă, mi-a răspuns că statul nostru le-a trasat drept sarcină creşterea cantităţii şi mai ales a calităţii producţiei. Pentru aceasta este nevoie de foarte multe cunoştinţe ştiinţifice şi tehnice. Cultura generală este menită să fie lăsată pe al doilea plan.

— Nu este adevărat ! l-am răspuns. Fără cultură generală omul şi cu deosebire tînărul rămîne un schilod. Studiul limbii, al literaturii, istoriei, artelor, rotunjesc profilul individului, îi şlefuiesc caracterul şi îl înnobilează. Cultura — şi se înţelege de la sine, cultura generală, cel puţin în esenţa ei —, spunea Democrit, înseamnă o podoabă strălucitoare pentru cei fericiţi şi o alinare pentru nefericiţi. Le-am vorbit apoi despre marele poet german Hölderlin, care a proslăvit în creaţia lui ideea armoniei antice, armonie ce nu va putea fi niciînd neocotită, a unităţii cosmice, a frumosului şi a misiunii sacre ce-i revine omului de cultură în general, şi artistului în special, în societate.

— Dar, de pildă, mi-a replicat el cu destulă insolenţă, pentru ce ne mai trebuiesc atîtea limbi străine şi, în orice caz, atît de bine aprofundate ? Noi ne însuşim cunoştinţele în limba noastră română.

— Pentru că ideile mari, din nefericire, nu se nasc numai în aria noastră. Ele pot răsări pretutindeni. Şi accesul la ele trebuie să ne fie deschis.

— Cîţiva buni cunoscători de la noi ni le pot traduce.

— Dar, în strictă specialitate, ai nevoie şi de anumite informaţii care n-au fost încă traduse. Poate vei fi trimis să te specializezi într-o ţară a cărei limbă ţi-ar fi atunci de folos s-o cunoşti.

Doru nu abandona :

— Pledați adesea și pentru utilitatea limbii latine, a unei limbi care nu se mai află în circulație. Aceasta este trecutul. Ce nevoie mai avem de el ?

Am surîs amar.

— Pentru că niciodată nu vom putea afirma că am înțeles pe deplin înțelepciunea celor vechi. Pe temeiul ei s-a ridicat gîndirea modernă...

Îmi părea destul de rău că mă angajasem într-o discuție contradictorie cu un elev rău intenționat. Aceasta mă temeam să nu-mi scadă prestigiul. Dar nu-l puteam lăsa să influențeze negativ clasa. Așa încît am încercat să demonstrez că interpretarea dată de el școlii contemporane, drept simplu utilitară și simplu tehnicistă, este greșită. Niciodată ideea horațiană de împletire a utilului cu plăcutul nu-și va pierde valoarea.

Pînă la urmă, discuția a antrenat aproape întreaga clasă. Cei mai mulți dintre elevi au recunoscut, cu convingere, că în trăirea lor de fiecare zi simt o nevoie crescîndă de-a fi fundamentați și pe o cultură generală serioasă. Și că acolo, unde din necesități didactice lesne de înțeles, predarea acesteia nu poate acoperi întreaga nevoie de cunoaștere, au datoria de a se documenta mai departe și prin mijloace proprii.

Așadar am învins, sper efectiv, recîștigînd interesul colectiv pentru cultura generală, dar cu cîtă înverșunată luptă... Și am impresia că numai ajutată de Hölderlin, din ale cărui superbe versuri în original și în ireproșabila tălmăcire a lui Lucian Blaga, le-am recitat copiilor, rugîndu-i pe cei care vor să-și traducă ei înșiși cîte ceva mai departe, așa cum vor putea, urmînd ca traducerea s-o îmbunătățim în clasă.

I-am mulțumit în gînd autorului german atît de înzestrat de echilibru. Echilibru pe care el a încercat să-l descopere cu ajutorul frumosului și al artei.

„Sus în lumină umblați
În moale tărîm, voi fericitele genii,
Văzduhuri divine
V-ating ușor,
Cum degetele unei artiste
Sacrele coarde...“.

Dar mă gîndesc cît de îngust se pot interpreta unele directive valoroase. Iar de vină sînt convinsă că sînt și unii dintre colegii care predau disciplinele tehnice. Aceștia, cîteodată, ei înșiși socotesc cultura generală fără prea mare importanță și prelind că doar la materia lor să se studieze temeinic.

☆

De la un timp, o văd pe Mihaela mereu îngrijorată. Zîmbetul care-i lumina obișnuit chipul i-a dispărut.

O întîlnesc pe treptele de la intrare. O întreb:

— Ce e cu tine, Mihaela?

— Mulțumesc, bine! îmi răspunde.

Dar văd că se simte încurcată. Vrea să mă ocolească și să treacă mai departe. S-a împiedicat și era aproape să cadă.

— Dacă-ți apasă ceva sufletul, vino să stăm de vorbă.

— Mulțumesc!

— Știi unde mă poți găsi?

— Da!

În fiecare după-amiază le dau consultații elevilor care au dificultăți la învățătură, în cabinetul de limbi străine.

Aștept cîteva zile, dar Mihaela nu vine.

Între mama și tatăl ei este o mare diferență de vîrstă. Căsnicia lor șchiopătează. Tatăl este gelos. Au loc adesea certuri, de-aceea cred că fata este cam neglijată.

Aceasta mă și hotărăște s-o vizitez acasă.

Cînd mă vede, Mihaela devine palidă. Mă invită în camera ei unde, peste puțină vreme, se ivește și mama. Conversația tînjește.

Profit de ocazie cîteva clipe, cînd mama este plecată la bucătărie ca să pregătească o cafea și încerc să descopăr motivul pentru care fata este atît de schimbată în ultima vreme.

Numai că pe Mihaela o văd inhibată în vecinătatea mamei sale. Nu reușesc să aflu nimic.

Plec.

— Poate treci într-o zi pe la mine. Acasă.

— Poate!...

Şi iată că, peste numai două zile, Mihaela mă vizitează.

A sunat, mă uit prin vizetă şi o văd la uşă zgribulită, cu paltonul modest şi cam ros strîns la gît şi cu capişonul de lînă lăsat pe frunte.

— Mihaela !

Deschid. Este toată îngheţată. Deşi abia am trecut de mijlocul lui decembrie, iarna s-a instalat. S-a făcut frig şi ninge.

Nici în casă nu e prea cald şi nici prea multă lumină nu avem. Peste tot se face economie de combustibil, de electricitate. Facem şi noi.

Mihaela intră şi, dintr-o dată, înainte chiar de a-şi dezbrăca paltonul, aşa udă de zloată şi înfrigurată cum e, mă prinde de gît, sughiţînd, ca o soră mai mică speriată.

Plînge de-a binelea. O ajut să se dezbrace şi o poftesc în odaie la mine, înainte ca vreunul din părinţii mei să prindă de veste şi să se alarmeze.

— Vă rog să nu vă supăraţi !

— Pentru ce să mă supăr ?

— Sînt atît de nenorocită... atît de nenorocită...

Îi strîng la piept trupul firav şi deodată mă simt ca o mamă al cărei copil vrea să i se destăinuie asupra unei dureri.

— Vorbeşte şi, împreună, vom găsi o dezlegare.

Fata începe să-mi povestească :

— Doru !

„Doru ? Am înţeles".

— Încă de anul trecut s-a aşezat lîngă mine în bancă. Anul acesta la fel. Mi-a spus că mă iubeşte. Că mai tîrziu ne vom căsători.

Nu este nevoie să-mi spună mai departe nimic. Eterna poveste.

Fata l-a crezut. Încetul cu încetul s-a îndrăgostit. Şi-au făurit împreună planuri. Dar, pe cînd Mihaela credea în ele, băiatul urmărea numai s-o prindă definitiv în laţ.

A invitat-o la o reuniune. Au luat parte atunci mai mulţi colegi. Apoi, într-o zi, cînd tot aşa a invitat-o, s-a pomenit doar singură cu el. Părinţii lui nu erau acasă. Totul fusese ticluit pînă în cele mai mici amănunte :

magnetofon, o băutură amețitoare, flori. Și ceea ce era pus la cale cu grijă, s-a petrecut.

A crezut în el — îl iubea ! — și s-a înșelat.

A constatat acest lucru imediat după ce o luase în stăpînire. Doru o silise să suporte o injecție, pregătită din timp, pentru a nu se... întîmpla vreun lucru neprevăzut, spunea el. Dîndu-și pe față arama, a început să înșire și numele altor fete pe care le avusese la fel.

Suferise trupește, dar și mai mult sufletește. Toate visurile ei de fată se năruiseră.

Nu știa ce să facă. Să le spună părinților, nu îndrăznea. Mama și tatăl ei, fiecare în altfel, n-ar fi înțeles. Pe de altă parte, se mai temea, cu toată acea injecție, să nu rămînă gravidă.

Pe semne că Doru se și lăudase cu victoria obținută asupra ei și în fața altor băieți din clasă, fiindcă începuse să fie privită de unii dintre aceștia cu un anumit înțeles. Ba chiar un elev din clasa învecinată, Virgil, își permisese mai deunăzi să-i ceară o întîlnire așa cum a... avut-o și cu Doru.

Pe de altă parte, Doru se purta față de ea cu o intimitate și-o lipsă de respect, care o indignau. N-a mai putut răbda. De-aceea, luîndu-și inima-n dinți și cu toată jena, s-a hotărît să vină la mine.

Obrazul delicat al fetei, povestindu-mi aceste lucruri, parcă se micșorase, se umpluse de crețuri și căpătase mici pete galbene. Ochii ei albaștri, atît de senini înainte, deveniseră cețoși și se umpluseră de lacrimi.

Ce era de făcut ? Nu puteam provoca un scandal. Mihaela, poate din pudoare, se opusese categoric ideii mele de a-l chema pe băiat și a sta toți trei laolaltă de vorbă.

— Vă rog numai, m-a rugat ea, mutați-mă din bancă de lîngă el.

Eram nemulțumită, lucrurile nu trebuiau să rămînă așa. Doru avea datoria să dea socoteală de fapta lui și, în orice caz, să știe că are o mare răspundere față de fată.

Dar Mihaela n-a vrut cu nici un chip să primească alt sprijin, în afară de acela de a fi mutată din bancă.

În noaptea care a urmat după plecarea Mihaelei, numai cu greu am putut să adorm.

A doua zi, pretextînd necesitatea reorganizării tabloului clasei, am făcut cîteva schimbări. Şi, între altele, am mutat-o pe Mihaela de pe rîndul de lîngă fereastră, în cel de lîngă uşă.

Doru a protestat. Am auzit şi alte glasuri ale unor băieţi :

— Ei doi stau de la început împreună.

— Nu vor să se despartă.

Am stăruit în hotărîrea luată şi lucrurile au rămas cum le-am stabilit eu.

Mihaela era împurpurată şi, la ieşirea din clasă, strecurîndu-se pe lîngă mine, mi-a şoptit :

— Vă rămîn din inimă recunoscătoare !

Iarna, începută anul acesta atît de timpuriu, este din ce în ce mai grea. În nordul Europei au loc viscole violente, căi ferate şi numeroase şosele au fost blocate. Se vorbeşte, totodată, de o economisire sporită a energiei, ca şi de o scădere a posibilităţilor de aprovizionare a populaţiei din cîteva ţări.

Am încheiat trimestrul întîi. S-a dat vacanţă. Părinţii lui Mircea şi ai mei, care de curînd s-au împrietenit, au hotărît să petrecem împreună, la noi, revelionul.

Mama face pregătiri mai intense decît de obicei. Tata, la rîndul său, aleargă dintr-un colţ în altul al oraşului şi de la o coadă la alta, secondat şi de tatăl lui Mircea, pentru aprovizionări.

Simt că urmează să se petreacă un lucru mai neobişnuit.

Şi, în această seară, totul se lămureşte. Mircea a intrat la mine în odaie, avînd un aer solemn. Se înserează devreme. Am aprins lumina. Afară, prin geamuri, se vede ninsoarea întetindu-se. O fereastră nu este suficient de bine închisă şi vîntul o zgîlţîie. Mircea s-a aşezat alături de mine pe divanul larg, dăruit mie de bunica.

— Scumpa mea Silvia, îmi vorbeşte blînd.

Începeam să înţeleg.

— Mircea ! am încercat să-l opresc.

Dar el şi-a scos din buzunar o cutiuţă de marochin roşu. A desfăcut-o. Pe catifeaua cu care era căptuşită, am zărit două inele de aur.

— Le-am comandat pentru noi doi ! mi-a explicat. În noaptea de revelion aş vrea să te cer de soţie, oficial, părinţilor tăi.

Am tresărit. Inima îmi palpita. Deodată mi-am revenit şi l-am privit deschis.

Privirea aceasta a mea i s-a părut lui Mircea un semn de încurajare. A continuat :

— Ne potrivim ! Acum ne cunoaştem mai bine. Te iubesc şi te stimez ! Ai un caracter fără cusur. Mă voi sili să-ţi corespund. Avem amîndoi aceeaşi profesie. O profesie pe care-o cinstim atît prin munca cît şi prin devotamentul nostru. Avem aceleaşi gusturi şi preferinţe. Şi îţi făgăduiesc solemn că mă voi strădui să te fac fericită...

O mulţime de gînduri contradictorii mi se învălmăşeau în cap. Netăgăduit, Mircea îmi putea deveni un soţ bun. Fusesem adeseori curtată, alteori mi se făcuseră aluzii cu privire la o eventuală căsătorie, însă niciodată încă un tînăr atît de plin de calităţi ca Mircea nu venise aşa de hotărît ca să-mi ofere un inel de căsătorie.

Îi eram recunoscătoare pentru acest gest şi tocmai de aceea nu-l puteam accepta.

Primindu-i inelul, ar fi însemnat că mi l-am scos definitiv din inimă pe Adrian şi că-i declar lui Mircea acest lucru. Ori nu era aşa. Şi atît Mircea cît şi alţii ştiau că nu era aşa. Şi chiar dacă ei n-ar fi ştiut, ştiam eu, şi era prea destul.

Am privit pentru ultima oară scînteierea ispititoare a inelelor de aur.

— Îţi mulţumesc din suflet, Mircea, i-am spus, atît pentru dragostea, cît şi pentru încrederea şi hotărîrea ta. Dar nu pot să primesc. Mi-am scos ideea oricărei căsătorii din minte.

— Pentru ce ? Doar nu intenţionezi să te călugăreşti ? a întrebat, iritat.

— Nu. Vreau să-mi dedic întreaga viaţă şi toate puterile numai copiilor, şcolii, profesiei pe care mi-am ales-o şi despre care tu vorbeai atît de frumos adineauri.

— Slujirea şcolii nu implică o renunţare la bucuriile vieţii, dacă aş putea să-ţi spun aşa.

Mircea pusese pe masă cutiuţa, se ridicase în picioare şi stătea cu mîinile lăsate în jos, privindu-mă mîhnit.

În sobă duduia focul.

Am luat de pe masă cutiuţa şi i-am vîrît-o la loc în buzunar.

— Aş vrea să te rog mult, Mircea, să mă înţelegi!

Mama tocmai intra cu o tavă, pe care se afla obişnuita gustare pentru noi doi. Sărmana! Cît şi-ar fi dorit să ne ştie logodiţi, iar în ce-l priveşte pe Mircea începuse să-l şi considere ca pe-un copil al ei.

„N-am avut băiat! Acum voi avea!".

— Mamă, i-am spus, ştii, Mircea şi părinţii lui nu vor mai petrece revelionul împreună cu noi.

— De ce? s-a alarmat ea.

— E greu de explicat. Dar astfel stau deocamdată lucrurile.

Mircea a plecat.

Din uşă mi-a mai rostit:

— Să ştii că altei fete n-am să-i mai ofer ceea ce ţi-am oferit ţie. Şi oricînd te vei răzgîndi — nădăjduiesc că te vei răzgîndi! — cheamă-mă... Am să mă întorc imediat...

L-am sărutat pe obraz ca pe-un frate şi Mircea a plecat.

Mama rămăsese înlemnită. Pusese pe măsuţă tava. Îmi dădeam seama că ar fi vrut să-l strige, însă nu îndrăznea.

S-au auzit zăvorul şi paşii lui pe scările de piatră din faţă.

Am făcut bine? Am făcut rău? Nu ştiu, dar nu puteam proceda altfel. Trebuia să fiu cu sufletul împăcat faţă de toţi, dar mai cu seamă faţă de mine.

☆

Ceea ce mă temeam că ar putea să se întîmple s-a întîmplat. După ce, mai înainte, la şcoală, mi-a cerut învoirea, într-o seară Mihaela a revenit la mine.

Afară era zloată și sufla un vînt rece, silind ramurile uscate ale salcîmului ce ne străjuiește casa să se bată în geamuri cu un zgomot lugubru.

Se vedea că plînsese.

Am sărit de la birou unde, ca de-obicei, îmi pregăteam lecțiile și i-am ieșit înainte.

Fără ca ea să-mi fi rostit vreun cuvînt, am priceput tot.

— De unde știi ? am întrebat-o.

Nu mi-a răspuns. Nici n-avea ce răspunde. Orice fată știe prea bine, și nu numai din cele învățate la orele de anatomie, ci și după simptomele firești, cînd se întîmplă un asemenea eveniment.

M-a prins de gît ca un copil — de fapt era încă un copil și viața o lovea încă de la început — și a început din nou să plîngă.

— Ce să mă fac acum ?

Pentru un moment, nici nu știam ce să-i răspund.

Am tras-o lîngă mine pe divan. În casă era cald, dar trupușorul ei fragil tremura ca bîntuit de friguri.

Buzele i se albiseră.

— Să chibzuim ! i-am spus.

— În primul rînd, am să mă retrag de la școală.

— În primul rînd — mi-a venit o idee salvatoare —, vom merge împreună la o doctoriță. Poate că lucrurile nu stau așa cum bănuiești tu.

— Așa stau.

— Vom vedea.

Pînă la urmă s-a lăsat convinsă ca, a doua zi, să ne ducem amîndouă, nu la un cabinet ginecologic oficial, unde se putea întîmpla să fim văzute de cineva care să împrăștie apoi zvonul, ci acasă la o bună prietenă a mea, cu care de asemenea fusesem colegă de liceu la R. și care, eram sigură, avea să mă ajute discret.

Ne-am dus și rezultatul a fost cel presimțit de fată. Mihaela era însărcinată. Și încă în luna a doua. Nașterea, dacă totul ar fi decurs normal — deoarece despre un avort nici nu putea fi vorba — urma să aibă loc cam pe la începutul verii.

Dar ceea ce o îngrozea era perioada de sarcină, semnele evidente ale acesteia, care atrag atenţia tuturor şi, indirect, mila sau dezgustul celor din jur.

La şcoală n-ar fi renunţat, deşi era hotărîtă să se retragă de la cursul de zi. Ar fi luat însă un serviciu undeva, la o cooperativă, ca muncitoare şi ar fi urmat mai departe la fără frecvenţă.

— Ai stat de vorbă cu Doru ? am întrebat-o.

— Nu. Mi-e silă de el. Şi, de altfel, a pus ochii acum pe o altă fată.

— Din clasă de la noi ?

Nu, dintr-o clasă învecinată. Se cheamă Viforeanu Sanda.

— Va trebui s-o apărăm şi pe Sanda. Iar în ce te priveşte pe tine, să-l silim să-ţi poarte răspunderea.

Obrajii Mihaelei ardeau :

— Nu este băiatul care să fie în stare — sau măcar să vrea — să poarte o cît de mică răspundere a faptelor lui. Şi, de altfel, nici nu mi-aş dori, oricît de nenorocită aş fi, să am, nici mai tîrziu, un asemenea bărbat. M-a jignit atît de grav încît, deşi la început mi s-a părut că mă îndrăgostisem de el, după ce s-a purtat cum s-a purtat, îmi provoacă o adîncă repulsie.

— Şi cu toate astea, va trebui să facem ceva. Dacă nu pentru tine, măcar pentru copil.

— Asta-i adevărat.

M-am hotărît deci, pentru început, nu să stau eu de vorbă cu el, era mai dificil şi destul de penibil, şi nici cu părinţii lui, ci de-a dreptul cu directorul cel mare, care îi era unchi. Fiind colegi, cu toată situaţia mea de subalternă şi cu toată diferenţa de vîrstă, speram să putem ajunge la o înţelegere rezonabilă atît cu privire la Mihaela, care trebuia trecută, fără zgomot, şi sub un pretext destul de bine justificat, de la cursul de zi la cel fără frecvenţă, cît şi în ce-l priveşte pe Doru, ale cărui fapte trebuiau să-şi primească răsplata cuvenită.

— Ce-a căutat singură la el ? mi-a replicat directorul în aceeaşi seară, după ce-i relatasem totul. Ce-a căutat aceea a găsit. Doru nu poartă nici o răspundere. Sînt inconştiente fetele astea. Sigur, el, ca băiat, are nevoi fiziologice. Ele sînt provocatoare prin instinct...

— Mihaela nu e cîtuşi de puţin provocatoare...

— Nu e, nu e!... De unde ştii dumneata că nu e?...

— Sînt zi de zi cu clasa. Aş fi observat măcar o singură dată vreun gest nelalocul lui, ceva...

— Ca şi cum ele fac gesturi dintr-acestea în prezenţa dirigintei. Sînt destul de şirete...

— Pe Doru l-am surprins însă de cîteva ori asaltînd-o.

Directorul se enervase.

— Văd că nu eşti deloc obiectivă.

— Ba tocmai că sînt.

— În orice caz eşti pornită, din nu ştiu ce motive, împotriva băiatului. Şi eu te-aş sfătui... Nu e deloc în avantajul dumitale. Fata a făcut vreo plîngere?

— Nu. Ea nu pretinde nimic.

— Păi vezi? Ea nu pretinde nimic, pentru că se simte vinovată. Asta e. Şi numai dumneata... De ce te ridici împotriva mea?... Pentru că, de fapt, te ridici împotriva mea... Ce urmăreşti? Urmăreşti să mă compromiţi?...

— Urmăresc să se facă dreptate. Şi să împiedic mai departe şi alte fapte asemănătoare ale lui Doru.

— De unde ştii dumneata că Doru va mai săvîrşi şi alte fapte asemănătoare?

Congestionat, nervos, directorul se plimba prin cancelarie cu paşi mari şi apăsaţi, de colo pînă colo. Uitîndu-şi atitudinea, obişnuit marţială, se deschisese la nasturele de sus al gulerului cămăşii, şi se ştergea de sudoare pe faţă cu batista.

I-am povestit ce aflasem despre insistenţele lui Doru asupra celeilalte fete.

— Gelozie feminină! Scorneli! şi-a ridicat el vocea. Calomnii! Am să stau de vorbă cu el. Dar sînt dinainte convins...

— Nu fiţi dinainte convins! Dacă vreţi să aflaţi adevărul, i-am răspuns şi eu cu un ton ceva mai ridicat.

— Şi, pînă una alta, te sfătuiesc să nu mai povesteşti şi altora asemenea invenţii...

— Nu sînt invenţii. Eu o cunosc pe Mihaela. Şi, după o astfel de faptă...

Cineva, un profesor — mi s-a părut că unul de lucrări practice, care desigur înainte ciocănise încet, dar nu se auzise — îşi băgase capul pe uşă şi, văzîndu-ne că discu-

tăm agitat, în contradictoriu, şi, probabil, ca să nu fie martor la un asemenea conflict, se retrăsese repede.

— Nimeni n-are dreptul să condamne înainte de a fi dovedit... aşa e şi în justiţie...

— Sînt de acord, dar hai să facem totul ca adevărul să iasă la lumină, oricare ar fi...

— Eu, în locul dumitale, aş fi mai prevăzătoare. Ai văzut cum te-am primit în şcoală ? Cu braţele deschise.

— Recunosc !...

— Ei bine, de ce vrei acum să strici totul ? De ce eşti nerecunoscătoare ?

— Nu sînt nerecunoscătoare. Vreau să fiu dreaptă. A dori să fi drept înseamnă ?...

— Înseamnă ce spun eu... Deocamdată te rog să taci... Am să cercetez...

— Cînd ?...

— În cîteva zile...

— Bine !...

— Bună ziua !...

— Bună ziua !...

De fapt, curmînd discuţia şi spunîndu-mi ritos „bună ziua", mă dăduse, indirect, afară.

Peste cam două săptămîni, timp în care eu aşteptasem cu nerăbdare răspunsul făgăduit de director la problema pusă de mine, un băiat vine în goană... Eram de serviciu pe şcoală şi mă găseam cu elevii în curte — şi-mi spune că sînt căutată urgent de director.

Eram convinsă că în legătură cu Mihaela şi Doru. Mă grăbesc spre cancelarie. Înăuntru, directorul avea un oaspete.

— Aşteaptă puţin, îmi spune. Îşi expediază repede vizitatorul şi, tot numai zîmbet, mă poftește înăuntru.

— Am stat de vorbă cu Doru ! îmi spune. O să fie bine.

— Cum o să fie bine ? doresc să aflu precis.

— Pe Mihaela am mutat-o, pentru motive de sănătate, la fără frecvenţă. Atît te informez deocamdată. Restul îl vei afla peste alte cîteva zile. Numai că, deocamdată, nu pentru asta te-am chemat.

— Dar pentru ce ?

Directorul ia portretul înrămat în piele al șefului statului. Sterge cu batista rama.

— Ia privește ce praf au lăsat... Femeile astea de serviciu, dacă nu stai cu ochii pe ele, niciodată nu-și fac cum trebuie datoria...

— Cred că nu aceasta voiați să-mi spuneți...

Directorul este numai zîmbet și miere.

— Așteaptă să vină și adjuncta. Am chemat-o și pe dînsa. Avem niște vești bune.

Sînt din ce în ce mai nedumerită. Afară sună clopoțelul de intrare.

— Am oră, trebuie să plec...

— Nu-i nimic. De vreme ce te reții eu...

— N-aș vrea să se iște în clasă vreo neorînduială.

— N-o să se întîmple nimic. Știu eu cum îți educi elevii... Așa cum a fost și bunicul. Știi că eu l-am avut profesor ?

— Nu știu !

A intrat și adjuncta.

— I-ați spus ?

— Nu, așteptam să-i comunici dumneata...

Adjuncta își desface servieta pe care o poartă veșnic sub braț și din ea scoate o hîrtie.

— Uite, draga noastră, de la minister ni s-a cerut să trimitem la examenul de traducători din și în limbi străine *cele mai bune* cadre.

— Cei care reușesc au extraordinare șanse, adăugă directorul. Pot deveni...

— Dar eu nu vreau să devin nimic altceva decît ceea ce sînt. O cît mai bună profesoară, și-atît.

— Bine, bine, foarte bine, ține să precizeze directorul. Dar asta nu te împiedică să devii și o foarte bună traducătoare.

— Dar sînt !...

— Ești, însă fără certificat. Nu vrei să ai și un certificat ? Ce-ți strică ?...

— I-adevărat. Nu-mi strică.

— Ei, vezi, vezi ? Noi vrem să te ridicăm.

— Mulțumesc.

— Așa că, acum, duminică, la orele zece, trebuie să fii la București. Examenul se dă în clădirea facultății de științe economice din Piața Romană. Ai unde să dormi în noaptea de sîmbătă spre duminică și chiar de duminică spre luni ?

— Nu am. Dar nu-i nimic. Plec cu trenul de noapte. Duminică de dimineață sînt la examen. Și, după-amiază, plec înapoi. Luni de dimineață am ore de la opt și nu vreau să lipsesc.

— Lăudabil. Asta-i lăudabil.

— Succes ! îl completează pe director adjuncta.

— Îl sper.

— Nu-l spera, fii sigură, un asemenea cadru...

Sînt condusă de director (mai mult sînt împinsă), spre ușă.

— Și, referitor la Mihaela, mai vorbim noi.

Adjuncta mă privește cu înțeles : „Uită-te cu ce se ocupă ea !"...

☆

Am dat examenul : versiune și retroversiune. Nu a fost greu. Însă tema și textul mi s-au părut stupide. Ceva banal, cu niște date statistice și cîțiva termeni tehnici. Versiunea am dat-o de dimineață. Retroversiunea, după-amiază. De fapt, ar fi trebuit, socoteam, invers. În pauza de amiază am mîncat la un expres din preajma universității. Am trecut și pe la facultate. În hol am văzut un afiș. În cadrul societății internaționale clasice „Ovidianum" era anunțată o conferință a unui profesor de la universitatea din Mainz. Conferința urma să fie ținută în limba latină. Și cum era fixată pentru orele 18, iar tren nu aveam decît pe la orele 22, am hotărît să particip.

Mă bucuram dinainte să ascult o conferință în atît de melodioasă limbă latină, iar la discuțiile de după conferință, puteam să iau parte în limba germană.

Am terminat retroversiunea mai repede decît îmi închipuiam și, neavînd altceva mai bun de făcut, am și pornit spre facultate.

Deși era duminică — pe urmă am aflat că profesorul din Mainz ceruse insistent ca manifestarea să aibă loc

în această zi, deoarece în ziua următoare pleca, dorind să viziteze mănăstirile din Moldova — sala de marmură de la intrare era deschisă.

M-am așezat pe o bancă de lîngă marea statuie a lui Eminescu.

Aici avusese loc, în toamna ce trecuse, serbarea de absolvire a facultății de limbi clasice, cînd eu fusesem rugată să recit versuri din Mihai Eminescu traduse în limba latină de profesorul Traian Lăzărescu.

Eruditul profesor Nicolae Barbu rostise cu acel prilej, tot în limba latină, o cuvîntare care ne mișcase pe toți.

Acum, singură pe bancă, revedeam în minte tumultul de neuitat al acelei zile. Ce planuri îmi făurisem! Mă vedeam la catedră rostind texte ciceroniene sau versuri din Horațiu și Ovidiu.

Realitatea îmi răsturnase în bună parte aceste planuri. N-aș putea spune că limba și literatura germană nu-mi plac. Goethe, Schiller, Heine, Herder, Wieland, Hölderlin, Rilke și, dintre contemporani, Grass, Böll, Lenz și mulți alții îmi sînt la inimă.

Era însă cu totul altceva decît ceea ce năzuisem. Și cine nu știe că planurile primei tinereți sînt cele mai scumpe?

Stam deci pe bancă. Invitații începură să sosească. L-am văzut și pe profesorul Barbu împreună cu musafirul său din Mainz, pe nume Salmann. Au intrat grăbiți, ținîndu-se de braț, sub privirile nu foarte prietenești ale portarului, firește indispus că fusese adus la Facultate și într-o zi de duminică.

Am urcat și eu în sala cea mare de consiliu a catedrei de clasice, de la etajul al doilea, unde urma să vorbească profesorul Salmann și m-am așezat potrivit unei vechi obicei, fiindcă îmi repugnă să stau prea în față, undeva mai la o parte.

După cîteva cuvinte de prezentare, Salmann a început să vorbească. Tema: „Metamorfozele", o formă voalată de a vorbi prin intermediul fabulei despre societatea contemporană poetului.

Profesorul din Mainz, încă destul de tînăr, are o documentare bogată și un limbaj la cel mai înalt nivel. Si-

gur, felul de a vorbi limba latină, potrivit şcolii clasice germane, este puţin diferit de al nostru. Numele atît al personajelor, cît şi al unor autori, este pronunţat nemţeşte. Amintindu-l, bunăoară, pe Euripide, rosteşte Oiripide, lui Cicero îi spune Kikero. Dar aceasta nu scade cu nimic valoarea ştiinţifică a argumentării.

Ascultam concentrată, cînd l-am zărit pe *el*, ivindu-se la uşă.

Ar trebui să fiu nesinceră de nu aş recunoaşte că, într-un fel, presimţeam întîlnirea.

Întîrziase. S-a strecurat printre scaunele ocupate de invitaţi şi a luat loc din întîmplare, nu prea departe de mine.

Stătea într-un asemenea fel, încît îl puteam privi din profil.

Nu se schimbase prea mult. Dar colţurile gurii nu mai aveau tăietura atît de proaspătă şi tinerească de altădată. Se curbaseră în jos, dîndu-i un uşor aer de deprimare.

Am şoptit mai mult cu gîndul decît cu glasul :

— Adrian !

Normal era să nu mă fi auzit. Dar el, prin nu ştiu ce minune, şi-a întors capul. Ochii ni s-au întîlnit.

A făcut un gest cu mîinile, de surprindere, apoi m-a salutat.

În timpul care-a urmat, şi-a mai întors de vreo două ori capul, privindu-mă pe furiş. Iar cînd conferinţa s-a terminat, încă înainte de a fi încetat aplauzele, s-a ridicat şi a venit la mine. Mi-a luat respectuos mîna, mi-a sărutat-o şi m-a întrebat :

— Cum ai ajuns aici ? Te-ai mutat la Bucureşti ?

I-am explicat pentru ce venisem şi, la plecare, mi-a cerut voie să mă însoţească.

Pentru că mai era încă puţină vreme, m-a condus într-o cofetărie de pe bulevard şi m-a servit cu o prăjitură de ciocolată, dintre acelea care îşi aducea aminte că îmi plăceau.

Pe urmă a vrut să ştie cum mă împac cu şcoala. I-am povestit cîte ceva, neuitînd nici de întîmplarea cu Mihaela.

— Ai rămas neschimbată, a murmurat. Curată ca lacrima...

Aş fi aşteptat să continue. Dar el a tăcut. Şi eu nu voiam să-l sicîi cu întrebările mele.

Mă uitam numai cu deznădejde la ceas. Limbile lui se mişcau îngrozitor de iute.

— Trebuie să plec ! l-am anunţat.

— Mă laşi să te însoţesc la gară ?

— Cum de nu ? Sîntem vechi şi buni prieteni.

— Sîntem mai mult !

La gară am ajuns numai cu cîteva minute înainte de plecarea trenului. Adrian mă invitase să luăm un taxi, dar eu îl refuzasem şi preferasem să ne urcăm într-un troleibuz, care cam întîrziase pe drum.

— Grăbiţi-vă ! m-a zorit un ceferist, văzîndu-mă şovăind în faţa scărilor vagonului de clasa a doua, în care trebuia să urc.

Ziua era cenuşie. Liniile de cale ferată fuseseră acoperite de zloată. Ceea ce nu împiedica să se vadă cutiile de tablă, sticlele şi hîrtiile aruncate din vagoane, de la ferestre, de călători.

Adrian mi-a sărutat din nou mîna.

— La şedinţele obişnuite ale societăţii de filologie clasică nu vrei să vii ? m-a întrebat, la despărţire. Se ţin o dată pe lună în clădirea Institutului de istorie „Nicolae Iorga" de la şosea.

— Ţi-am spus că predau germana !

Mă urcasem în vagon, dar rămăsesem lîngă uşă.

— Ce-are a face ? Avem nevoie de toate forţele. Vrei să-ţi trimit o invitaţie ?

Motoarele locomotivei începuseră să uruie. Abia ne mai auzeam.

— Trimite-mi !...

— Ai aceeaşi adresă ?

— Aceeaşi !...

Trenul s-a urnit şi el rămăsese pe peron, fluturîndu-şi mîna. M-am repezit în compartiment, am deschis repede fereastra, deranjîndu-i pe călători. Şi mi-am fluturat şi eu mîna. Numai că trenul şi ajunsese la curbă, iar el nu se mai vedea !

M-am aşezat la locul meu, cerîndu-mi scuze celor pe care-i deranjasem.

— Soţul ? m-a întrebat o tînără cu ochii cam prea mult boiţi în violet.

Am făcut un semn cu capul, care putea să însemne şi da şi nu.

— Vă despărţiţi întîia oară ?

Am repetat semnul.

— Vă înţeleg. E greu. Şi eu sînt în aceeaşi situaţie.

— Da ? m-am mirat.

— Da. Şi soţul meu abia s-a învoit să mă lase să plec. Mă duc în vizită la mama. Sîntem în primul an de căsătorie. Şi nu se poate lipsi de mine. Ne iubim foarte mult.

Tînăra continua să pălăvrăgească, zugrăvindu-şi pe larg căsătoria sa fericită, în timp ce eu încercam să retrăiesc ultimele ore din Bucureşti şi neaşteptata întîlnire cu Adrian.

„Era cu totul altul, mă gîndeam. Ce s-o fi întîmplat ?".

Tînăra din compartiment ajunsese cu povestirea la capitolul „socrii". Mă sileam să n-o ascult, dar nu era cu putinţă. Îşi clătina zulufii titiriţi dintr-o parte într-alta şi bătea neîncetat din pleoapele violete.

Socrii o iubeau, o alintau şi ea, la rîndu-i, se silea să le fie cît mai pe plac.

„A slăbit şi din această cauză ochii i s-au adîncit puţin în fundul capului. Dar nu-i stă rău. Şi ce interesant îl completase pe Salmann atunci cînd fusese vorba de cauzele exilului poruncit de Augustus. Motivele fuseseră de ordin politic, demonstrase el, deşi împăratul nu vrusese niciodată să recunoască. Dovezi concrete, firește, nu existau. Logic, însă, lucrul acesta putea fi plauzibil. Astfel nu se putea explica intransigenţa de fier a împăratului, lăsată moştenire şi lui Tiberius".

„Numai atunci cînd puterea arbitrară se simte primejduită în vreun fel, continuase Adrian, devine atît de înverşunată şi de necruţătoare. *Nemo potentes aggredi tutus potest !* Nimeni nu se poate apropia în siguranţă de cei puternici ! a spus Seneca. Mai ales cînd cel care vrea să se apropie pare primejdios prin colosala forţă a artei şi a spiritului de care dispune şi care semnifică protestul".

Tînăra cu ochii excesiv de boiaţi îşi continua istorisirea despre relaţiile sale cu familia. Îi priveam buzele care se mişcau harnic, fără ca totuşi s-o mai aud.

Am ajuns. Îmi iau rămas bun de la tovarăşii de călătorie şi cobor cît pot mai iute, ca nu cumva povestitoarea să se remorcheze de mine.

Mă simt toată plină de Adrian.

În gară mă întîmpină Mircea, în braţe cu un buchet imens de flori.

Telefonase la noi, mama îi spusese cînd vin şi el mă aştepta.

— Pot să trec mîine seară pe la tine? mă întreabă.

Mircea mă mişcă prin staţornicia şi nedescurajarea lui.

Aş fi vrut să-l rog să mă lase singură, liniştită. Să mă gîndesc la *el*.

Nu îndrăznesc. Mi-e teamă că-l rănesc pe băiatul acesta, despre care nici nu-mi închipuisem că se va ataşa într-atît de mine. Şi, cu vocea pe jumătate, consimt.

Mircea e încîntat. De fapt, a şi angajat un taxi, cu care mă conduce acasă.

— Atunci vin mîine. În jurul orei şapte.

„Ce-o mai fi vrînd să ne spunem? Între noi, din seara aceea cînd adusese inelele, totul a rămas cum nu se poate mai clar".

— Bine. Vino. Te-aştept.

A doua zi de dimineaţă, îl rog, prin intermediul secretarei, pe director, să mă primească.

Îmi trimite vorbă că este ocupat şi abia în pauza dintre orele a treia şi a patra mă poate primi.

La pauza dintre orele a treia şi a patra este însă plecat la secţia de învăţămînt, aşa încît sînt nevoită să revin tocmai după-amiază.

Atunci mă primeşte cordial.

— Ei? Cum a fost? A fost bine? Vi s-au dat teme grele?

— Nu. N-au fost grele, însă nu pentru aceasta vă rugasem să mă primiţi.

— Dar pentru ce?

Are o privire sincer uimită şi mă întreb în mine dacă nu cumva într-adevăr a uitat.

— În problema cu Mihaela.

— În problema cu Mihaela, ți-am spus. Am și mutat-o la secția fără frecvență.

Nu mă descurajez și îl atac direct:

— Ați discutat cu Doru și cu părinții lui?

— Am discutat, dar ceea ce nu-mi place la dumneata este tonul inchizitorial cu care-mi vorbești.

— Vă rog să mă iertați.

Ca și de rîndul trecut și probabil ca și în alte împrejurări, ia portretul șefului statului de pe biroul său și începe să-l curețe cu o cîrpă de praf, suflînd din cînd în cînd peste el.

— Am discutat și Doru îmi comunică, pe bună dreptate, că nimeni n-a adus-o cu forța pe Mihaela la el.

— A invitat-o, inducînd-o în eroare că are loc o reuniune comună...

— Dar n-a adus-o cu forța! Și o fată, dacă este invitată la un băiat, trebuie să se gîndească bine și să fie prevăzătoare.

— Ar fi trebuit, recunosc, însă Doru e prea insinuant și expert. Se pare că există și anumite antecedente...

Directorul se încruntă.

— De unde știi dumneata? Ai astfel de dovezi?

— N-am!..

— Ei, vezi? Ei, vezi? Atunci cum de poți să-l acuzi?

— Să facem cercetări. E la urma urmei vorba nu numai de cinstea unei fete, despre care, personal, pot să dau garanție, ci chiar de viața ei...

— Vorbe mari, vorbe mari, draga mea...

Sînt foarte necăjită.

— Dacă dumneavoastră nu vreți să întreprindeți nimic, voi întreprinde eu.

Directorul a făcut o figură lungă.

— Dorești să mă reclami?

— Fata nu poate fi lăsată să nască un copil fără tată...

— Cine știe cine o fi vinovatul și vrei să arunci vina asupra nepotului meu. Dacă s-a dus la el, s-o fi dus și la altul...

Mă indignează reaua credință:

— De ce atunci nu vreți să stabilim adevărul?

— Dar cine nu vrea?

— Dumneavoastră. Lăsați timpul să treacă ca pe urmă tot fata să fie vinovată că nu s-a plîns la timp.

— Așa crezi dumneata ?

— Da.

— Nu te sfătuiesc să te întreci cu măsura. Și-așa te-am apărat înaintea metodistului care te-a vizitat la ore și îți găsise vreo cîteva cusururi de ordin pedagogic. I-am spus că ești o profesoară tînără, dar dotată...

— N-am cerut nici o ocrotire. Iar metodistul...

— Acum vrei să insinuezi ceva și despre el ?

— Nu obișnuiesc să insinuez, ci să vorbesc pe față.

— Te-am lăudat înaintea lui și l-am rugat să-și corecteze referatul. Și-acuma așa îmi mulțumești ?...

Discuția a mai durat încă vreo jumătate de oră și directorul mi-a mai cerut o scurtă amînare, ca să poată sta, în sfîrșit, de vorbă cu Doru.

Peste vreo două zile, fiindcă-i venea rîndul lui Doru la ascultare, l-am scos la lecție. N-a știut nimic sau n-a vrut să-mi răspundă și i-am data nota trei.

— Mai ascultați-mă, a protestat el. De ce mă persecutați ?

Îl ascultasem suficient, încît l-am trimis înapoi în bancă. A plecat bombăind.

În aceeași seară, directorul m-a chemat iarăși în cancelarie. Mi-a vorbit protocolar, cum nu obișnuia, rămînînd încruntat :

— Nu înseamnă, și a ridicat glasul, că, urmărind să-i smulgeți lui Doru o declarație în defavoarea lui, aveți și dreptul să-l terorizați, punîndu-i numai cîteva întrebări care să-l încurce, refuzînd să-l ascultați mai departe atunci cînd vă roagă și trecîndu-i în catalog o notă proastă.

Rămăsesem stupefiată. O asemenea rea credință încă nu întîlnisem.

— Dar nu-i adevărat... am început.

— Pentru astăzi e destul. Ba încă prea destul, mi-a retezat-o el. Și vă mai sfătuiesc din nou să vă schimbați atitudinea. Comportarea dumneavoastră (nu îmi vorbea acum decît la plural) este nesănătoasă. Vă rog să intrați la oră...

— Mai am să vă spun ceva.

— Eu nu mai sînt dispus să v-ascult...

M-am întors în cancelaria profesorilor cum nu se poate mai necăjită.

Sunase de pauză şi fiecare profesor, aşezat la masa lungă din cancelarie, acoperită cu fîşii de cristal, în dreptul sertarului său, cu cărţile, caietele, materialul didactic sau catalogul clasei unde urma să intre în faţă, citea, corecta sau îşi făcea însemnări.

Îi cunoscusem pe fiecare în parte. Intrasem, în acest scop, la unele din orele lor, cu dorinţa de a-mi însuşi metode pedagogice noi şi-a mă perfecţiona.

Liceul este renumit prin cadrele sale didactice de calitate şi, implicit, prin seriile de elevi pe care acestea le promovează.

„Dascăl, ne spunea profesorul nostru de literatură germană de la facultate, Mihai Isbăşescu, un mare pedagog erudit, nu se face decît cine are o curată şi fierbinte vocaţie. Profesor nu se face cine vrea să adune avere materială, ci numai cine îi iubeşte din inimă, părinteşte, pe copii. Şi cine agoniseşte o bogată zestre spirituală, nu numai pentru el, ci ca să o poată împărţi mai departe, cu generozitate, noile generaţii".

Îmi sînt nespus de dragi aceşti oameni aşezaţi la masa lungă din cancelarie, modeşti, harnici, dăruiţi, care îmi sînt colegi şi care, chiar dacă mai au şi cîte un mic cusur, nu-şi cruţă niciodată forţele în folosul copiilor. Unii dintre ei sînt vîrstnici. Cu părul cărunt sau alb. Alţii au chipurile încă nebrăzdate. Majoritatea poartă ochelari, fiindcă această profesie cere un continuu şi mare efort al ochilor.

Îi cercetez cu privirea pe fiecare şi despre nici unul din ei nu pot gîndi ceva care să nu fie în cea mai mare parte bun.

Încetul cu încetul mă liniştesc.

☆

La şapte seara, exact cînd bătea ceasul — el fiind deosebit de punctual — a venit la noi Mircea.

Mama s-a înviorat. Tata l-a condus în birou şi m-a strigat pe mine.

Mircea îmi adusese o carte pe care mi-o doream mai de mult, scrisă de Mircea Eliade și tradusă de poetul Ion Alexandru. M-am bucurat.

Mi-am propus ca astăzi să-i relatez lui Mircea întîlnirea cu Adrian, de la facultate de filologie clasică.

Tata nu se mișcă însă de lîngă noi. Citise un roman al lui Lăncrănjan, *Fiul secetei*, era dornic să-l comenteze și Mircea îi dădea satisfacție.

Abia la plecare, după ce l-am condus pînă în capul scărilor, am izbutit să-i spun :

— Știi că am stat de vorbă cu Adrian ?

Mircea s-a îngălbenit.

— A venit în oraș ?

— O, nu ! Ne-am întîlnit la facultate acum cînd am fost să-mi dau examenul de translator.

— Vă înțeleseserăți dinainte ?

— Nici vorbă. A fost o întîmplare.

Lui Mircea aproape că-i pierise glasul.

— Te-ai bucurat ?

— Mă bucur oricînd întîlnesc un fost coleg sau prieten mai ales din copilărie.

— Nu așa !... Nu așa !... Altfel...

— Altfel cum ?

— Altfel...

De fapt, nici nu puteam să deslușesc sentimentele care mă încercau. Bucurie ? Desnădejde ? Speranță ? Dar oricum, mă certam în mine că nu găseam putința de-a fi mai clară față de Mircea, chiar dacă vorbele mele l-ar fi îndurerat.

Mircea înțelesese însă ceva neînțeles de mine și n-a mai stăruit.

— La revedere ! Cînd pot să mai trec pe la tine ?

— La revedere ! Cînd vrei !

☆

Mihaela îmi declară că se opune categoric răscolirii mai departe a dramei sale. Le-a comunicat această hotărîre și părinților.

Tatăl nu s-a lăsat. A stat de vorbă cu Doru care, culme a lașității, nu recunoaște nimic. Mihaela este nespus de scîrbită și gîndul că l-ar putea revedea pe Doru o scîrbește mai mult

Înțeleg că, de aș întreprinde mai departe ceva, n-aș avea nici un fel de sorți de izbîndă. Mihaela nu m-ar ajuta. Greșeala noastră fundamentală era că, din pricina pudorii rănite a fetei, nu sesizase autoritatea respectivă încă din prima zi. Acum, urmele violenței lui Doru începeau să dispară. Băiatul, părinții și unchiul lui știau acest lucru, iar martori care să ne susțină n-aveam.

Iată cum o nouă faptă rea se pare că va rămîne nepedepsită pe lume.

☆

Am altă discuție la noi acasă, cu Mircea. Vrea să știe, deschis, dacă nu cumva am fost cerută de Adrian.

— Nu, n-am fost cerută.

— Nici de vreun alt băiat ?

— Nici.

— Atunci, pentru ce, Silvia, pentru ce ? Ai vreo anumită repulsie față de mine, așa cum are Mihaela față de Doru ? (Îi relatasem întîmplarea, încercînd să ne sfătuim împreună cum am putea s-o ajutăm pe fată.)

— Nici vorbă, Mircea. Dimpotrivă, te prețuiesc. Țin la tine. Însă ca la un frate.

— Și n-ai să mă poți niciodată iubi ?

— Cred că nu !

— Și cum îți explici cauza ?

— E greu de explicat !

— Tot Adrian ?

— Poate.

☆

— De la Adrian am primit o scrisoare. În ea îmi comunică o mulțime de vești legate de activitatea Societății de filologie clasică. Și îmi trimite o invitație la prima ședință, care va avea loc în luna martie.

Mama s-a indispus :

— Ţi-a făcut destul rău. Roagă-l să te lase-n pace. Îl ai pe Mircea, un cu totul altfel de tînăr.

Mama are perfectă dreptate. Dar ce-aş putea să fac ? Nu iubeşti decît o singură dată în viaţă. Şi nici nu poate să iubească cel care nu-şi ascunde dragostea : *Qui non celat, amare non potest.*

În colecţia „Gîndirea contemporană" a Editurii Eminescu a apărut, într-o broşură, eseul lui Adrian despre „Elena cea frumoasă". El se referă la rolul atît de important ce-l joacă frumuseţea în viaţă, atît în ce priveşte efectul său pozitiv, cît şi cel, uneori, negativ.

Exemplificînd prin războiul Troian efectul negativ al frumuseţii ce-şi exersează puterea numai cu ţelul egoist al satisfacţiei proprii, el dovedeşte, prin sfîrşitul tragic al personajului, că orice acţiune nefastă nu rămîne pînă la urmă nesancţionată. Şi că gîndirea grecilor prevedea, mai devreme sau mai tîrziu, consecinţele grele pentru tot ceea ce se făptuia pe baze imorale.

Am citit pe nerăsuflate eseul şi mi-am dat seama că şi în raţionamentele lui Adrian intervenise o anumită schimbare în bine. Asociam eseul de ultima noastră întîlnire de la facultate şi, pe neaşteptate, un început de nouă bucurie mi-a inundat simţirea.

Soarta i-o scosese în faţă pe Eva, cu neasemuita ei frumuseţe, dar şi cu o anumită fatalitate ce o însoţea.

Eva l-a fascinat pe Adrian cu acea forţă irezistibilă pe care o pot exercita anumite vieţuitoare asupra altora, înainte de a le ucide şi a le devora.

Eva, saţiată sau plictisită de jocul ei, îi întorsese şi ea spatele, părăsindu-l pe Adrian şi lăsîndu-l în depresiune.

N-am să pot discuta niciodată cu el, dintr-o anumită jenă, chiar dacă ne-am reapropia, o asemenea delicată problemă.

Eseului lui Adrian despre frumoasa Elena îi voi răspunde însă prin lucrarea mea : „Frumoasa Elena sau Penelopa ?" şi Adrian, care este atît de inteligent, sigur că îl va înţelege.

Să sper numai că voi putea duce pînă la bun sfîrşit această lucrare şi o voi vedea apărînd.

În ea voi încerca să demonstrez că în viață nu trebuie să ne lăsăm înșelați de aparențe, oricît de strălucitoare ni s-ar înfățișa ele. Ci sîntem datori să prețuim fondul, dacă are într-adevăr valoare sau nu.

Iar unul dintre argumente mi-l va furniza Juvenal cu acea satiră a sa, unde scrie că „rar merg împreună frumusețea și rușinea" (*rara est adeo concordia formae atque pudicitiae*).

☆

Vreau să lupt în scris cu imaginea înșelătoare a Evei și să-i demonstrez lui Adrian ideea lui Juvenal, punînd în contrast chipul frumoasei Elena, așa cum a fost el reflectat în poezie și teatru, cu cel atît de luminos al reginei insulei Itaca.

Și să sper că voi reuși, dacă nu pentru prezent, măcar pentru viitor, și dacă nu pentru sentimentele mele, cel puțin pentru ale altora.

☆

Scriu și mă surprind folosind stilul lui Adrian, într-atîta mă simt stăpînită de personalitatea și de cultura sa.

☆

Iarna a devenit insuportabilă. Parcă niciodată nu mi s-a părut atît de lungă și monotonă. Nu este foarte frig. N-au fost nici viscole grele și nici măcar ninsori abundente. Ci toată vremea ne-a copleșit o umezeală rece, pătrunzătoare. Gripa a făcut ravagii. Au fost și cazuri mortale. Dintre toate bolile care ne bîntuie iarna, gripa cu puterea ei de adaptare și de depășire a medicamentelor născocite de oameni, cu formele ei atît de diverse și de neprevăzute, mi se pare cea mai perfidă.

Este nespus de greu să înfrunți o anumită epidemie cînd, de fiecare dată, își ia o altă înfățișare și își împrumută mereu alte mijloace de atac.

Tot astfel se petrece și cu anumiți oameni.

Așa s-a întîmplat și cu directorul cel mare care mi-a fost la început simpatic. Figura lui mereu zîmbitoare m-a indus în eroare. Mi se părea un om cumsecade, cel puțin bine intenționat. Și care a fost adevărul? De cum s-a pus în joc un interes al său, salvarea lui Doru, și-a dat arama pe față.

Îl simt că mă urăște. Și că, în orice caz, se teme de mine, pîndindu-mi cea mai mică greșeală ca să mă poată arăta cu degetul și să mă înfiereze.

Pentru el sînt primejdioasă. Și aceasta fiindcă nu m-am speriat și nu m-am lăsat intimidată în problema Mihaelei. Ci dimpotrivă.

☆

Între timp, sarcina sărmanei fete continuă să evolueze normal. Mijlocul i s-a îngroșat. Și, pe obraz, petele specifice i s-au înmulțit.

La ora de dirigenție fac aluzii negative evidente la fapte ca a lui Doru, sperînd ca el să înceapă a se căi și, încercat de remușcări, să alerge într-un suflet la chinuita lui victimă ca să-i ceară iertare și să încerce a îndrepta răul.

Dar Doru, cu obrazul lui mare, lat, alb, cu statura lui înaltă, ba chiar puțin mătăhăloasă, parcă ar fi din piatră.

Cuvintele mele nu-l ating, ba chiar, uneori, tare pe poziție, parcă ar dori să mă înfrunte. Și cuget că băiatul acesta, lipsit de inimă, s-a priceput să joace un asemenea teatru urît. Mihaela, o fată atît de sensibilă, l-a putut îndrăgi. De altfel fata, pentru această vină fără vină a ei, consideră că este datoare să sufere și să se autopedepsească. O idee greșită, dar pe care nu am reușit să i-o schimb.

De altfel, pe Mihaela o invit mereu la mine, mă duc cu ea la medic și mă străduiesc să-i mențin moralul.

La început mă temeam că nu se va da înapoi — dacă n-ar fi fost vorba și de viața copilului — să-și curme zilele. Am stat multă vreme în emoție, telefonîndu-i în fiecare seară ca să știu cum se mai simte și în ce stare sufletească se află.

. Altminteri era destul de curajoasă, nu se plîngea niciodată și îndura firești le neajunsuri ale sarcinii, cu o mare doză de stoicism.

☆

O ultimă scrisoare, tocmai cînd se părea că iarna este pe sfîrșite. Am ieșit cu elevii să curățim zăpada. În frunte au fost cîțiva profesori dintre cei mai vîrstnici.

Seneca scrie în epistolele sale : „*Aliquis vir bonus nobis eligendus est, ac semper ante oculos habendus, ut sic tamquam illo spectante vivamus et omnia tamquam illo vidente faciamus*". (Este nevoie să ne alegem un om de mare calitate și să trăim astfel, ca și cum el ne-ar privi, și să ne comportăm ca și cum ne-am afla mereu sub ochii lui).

Cînd voia să dea un bun exemplu, Adrian se referea de multe ori la Seneca. Acum observ că și eu mă întorc din ce în ce mai des la acest mare gînditor al antichității, cu un sfîrșit atît de tragic.

☆

Vine primăvara. Au răsărit, din pămîntul umed și rece al poienilor, tulpinițele neîntinate ale ghioceilor.

Violetele, zambilele nu se lasă, la rîndul lor, mult așteptate.

Elevii îmi aduc aproape zilnic bucheţele fragede, înmiresmate. Gesturile lor de tandreţe și recunoștință îmi umplu inima de bucurie și de speranță. Așa încît astăzi, cînd directorul m-a chemat iarăși la cancelarie, mă simțeam ușoară și voioasă ca un copil în vacanță.

Cînd am deschis ușa, s-a ridicat în picioare și, cu mîna întinsă, a făcut cîțiva pași înaintea mea :

— Dragă tînără colegă, te-am chemat ca să-ți fac o comunicare extraordinară.

Înțelegeam că era vorba de o veste bună, dar nu-mi imaginam ce anume putea fi.

— Vă ascult ! i-am răspuns prevăzătoare.

Tonul lui exuberant și fața prea zîmbitoare nu mi se păreau totuși de bun augur.

— Felicitările mele !

— Pentru ce ?

—. La concursul de translatori ai reuşit cu cea mai mare medie dintre toţi candidaţii, atît la versiune cît şi la retroversiune. La literar şi la tehnic. Ai fost unică. Drept să spun, n-am ştiut pînă astăzi că eşti o atît de bună cunoscătoare a limbii germane, limbă destul de grea şi de complicată.

Mă simţeam mulţumită. Succesul era important. Dar de ce se bucura atîta directorul, cîtă vreme eu ştiam că nu prea mă avea la inimă ?

Aveam să înţeleg lucrul acesta îndată.

— A venit şi certificatul ? am întrebat.

— Sigur. Iată-l ! Îl flutura în mînă. Şi, odată cu certificatul, ce crezi ?

— Nu ştiu ce-aş putea crede !

— Comisia guvernamentală, solicitată la rîndul său de cele mai înalte foruri, îţi oferă o schimbare de repartiţie, un transfer ideal... Ai să lucrezi numai cu ştabi. Ştii doar că relaţiile noastre internaţionale, atît cele politice cît şi cele economice, se intensifică. Ai un noroc, cum spune românul, orb. Dintr-o dată, atît de sus...

— Dar eu nu vreau să părăsesc învăţămîntul.

Directorul s-a încruntat.

— Cum ? Ţi se oferă o asemenea şansă după care alţii aleargă o viaţă întreagă şi vrei s-o refuzi ?

— Pentru mine, şansa cea mai mare a fost aceea de a deveni profesoară ! Este o profesie de familie...

— Dar erai supărată pe învăţămînt fiindcă ai fost repartizată la germană şi nu la latină.

— Nu pe învăţămînt, l-am corectat, pe comisia guvernamentală şi pe dispoziţiile oficiale din acest an. Sînt convinsă că în anul următor am să predau latina...

— Ce ? Ha ! Îţi faci iluzii ? a pufnit mînios.

— Cred în spiritul de justiţie, chiar dacă în acest an am avut o dezamăgire.

Sunase clopoţelul şi trebuia să intru în clasă. Aveam o lecţie superbă în care puteam vorbi despre Herder şi despre acţiunea lui, cu atîta rezonanţă europeană, în folosul folclorului.

— Îmi daţi certificatul ?

— Poftim. Mai gîndeşte-te, draga mea. Mai gîndeşte-te. Nu pierde o ocazie atît de rară şi deosebită ca asta.

— Am să mă mai gîndesc.

Seara, directorul i-a telefonat tatei, încercînd să-l convingă să nu dau cu piciorul într-o asemenea şansă. Numai că eu îl prevenisem din timp pe tata asupra hotărîrii luate :

— A găsit un prilej ca să se debaraseze de-o tînără profesoară incomodă din şcoală !

— Fata mea ştie foarte bine ce face ! i-a răspuns tata directorului. Pasiunea ei pentru şcoală, pe care şi noi am slujit-o atîţia ani cu credinţă, ne onorează, ne încîntă. Vă rugăm să-i respectaţi hotărîrea !

Am făcut o scrisoare politicoasă adresată secretarului comisiei guvernamentale, prin care mulţumeam călduros pentru ofertă, dar menţionam că singura favoare solicitată nu era alta decît ca, în anul următor, să pot preda latina (eventual alături de germană).

Consecinţa directă în şcoală a fost că, solicitînd o zi de învoire, pentru a putea participa la şedinţa ştiinţifică a societăţii de filologie clasică, am fost extrem de brutal refuzată.

O profesoară tînără de limba şi literatura germană, care pretinde că iubeşte învăţămîntul mai presus decît orice, nu trebuie să ceară o zi liberă şi să lipsească de la şcoală, pentru a participa la o şedinţă al cărei obiect este cu totul altul decît disciplina sa de specialitate. Ar aduce daune importante atît şcolii, materiei sale de predare, procesului de învăţămînt şi, ceea ce este cel mai grav, elevilor.

În aceeaşi zi m-am întîlnit cu metodistul pentru limbile străine care mă inspectase.

Şi, fiindcă aşteptam amîndoi în aceeaşi staţie autobuzul, am fost nevoită să stau cu el puţin de vorbă.

M-a văzut necăjită. Şi, dintr-un cuvînt în altul, mi-am destăinuit of-ul.

Atît i-a trebuit.

— Vrei să-ţi obţin eu ziua liberă de care ai nevoie ? m-a întrebat. Şi nu numai săptămîna aceasta, ci-n fiecare săptămînă, aşa ca să poţi participa la şedinţele de filologie clasică oricînd vrei ?

— Aş vrea...
— Dar pun o condiţie.
— Condiţii nu primesc.
— Atunci nu mă amestec.

Tocmai intra în staţie autobuzul. Am sărit înăuntru şi am înaintat pînă în faţă lîngă şofer, lăsîndu-l pe el în urmă.

Nesuferit individ. Mirosul de parfum cu care era îmbibat îl simţeam şi din locul unde ajunsesem. Îmi face impresia că este o moluscă umedă care, cînd se apropie de tine, se lipeşte şi abia de-o mai poţi dezlipi.

— Ştii, îmi zîmbeşte năzuros a doua zi directorul. Am primit o intervenţie pentru ziua liberă pe care mi-ai solicitat-o, aşa că am să-mi calc pe inimă şi ţi-o aprob.

— Numai că, între timp, m-am răzgîndit, îi răspund. Nu mai am nevoie de ea.

— Aşa ? Şi pentru ce, mă rog ?

— Pentru că am găsit o altă soluţie !

— Ciudat ! Foarte ciudat ! spune el.

☆

— Ciudat ! Foarte ciudat ! spune el.

Mihaela şi-a pierdut copilul. Pe cînd intra, în urmă cu cîteva zile la o şedinţă de consultaţii a secţiei fără frecvenţă, s-a întîlnit cu foştii colegi de la zi. Aceştia au înconjurat-o. Fetele, fără nici o rea intenţie, îi măsurau, glumind, talia. Tocmai venea şi Doru, ţinînd pe după umeri o altă fată. Mihaela s-a enervat şi, turburată, a alunecat pe scară. S-a lovit. Au dus-o imediat cu Salvarea la spital şi acolo s-a constatat ceea ce se întîmplase.

Am fost s-o văd şi eu.

Avea chipul întunecat. Nu-şi putea reveni.

În uşă m-am întîlnit cu Doru. Era aplecat de spate şi arăta spăşit.

— Am venit să-i cer iertare Mihaelei !

— Cam tîrziu. Poate i-ai distrus sufletul.

M-a impresionat totuşi, fiindcă un băiat ca el, pe care-l socoteam cu totul fără inimă, făcea cel puţin o asemenea declaraţie.

Se spune că atunci cînd te căieşti meriţi să fii absolvit, deoarece înseamnă că, de fapt, ai şi hotărît să nu mai repeţi greşeala...

Asta în ce-l priveşte pe cel care a făptuit răul. Dar cum rămîne cu victima? Există fapte care pricinuiesc răni ce nu se mai vindecă niciodată.

— Vreau ca, după ce terminăm liceul, să ne căsătorim!

Deocamdată sînt numai vorbe fără o acoperire precisă, determinate de o anumită stare emoţională de moment. Şi, cu toate astea, mă bucur că le rosteşte.

☆

Pe director îl văd uşurat. Nu spune nimic, dar se vede. Nenorocitul avort al Mihaelei înseamnă pentru el o rezolvare neaşteptată a situaţiei în care îl pusese nepotul.

Cu toate astea, tot îmi aduce la cunoştinţă că a primit o nouă adresă „de-acolo", prin care sînt invitată să mă prezint cît mai repede la importantul post ce mi s-a oferit.

— Eu cred că nu poţi şi nici nu este bine să refuzi, îşi dă el din nou cu părerea. Ai face o carieră frumoasă.

— Doriţi să scăpaţi de mine din şcoală?

— Cum poţi să spui aşa ceva? Pentru noi este o cinste să te avem aici.

— La fel, pentru mine, cea mai mare cinste este să fiu şi să rămîn profesoară! Deci sîntem amîndoi de acord.

— Bine. Cum vrei! Dar cred că, oricum, ar trebui să te repezi la Bucureşti, ca să vadă tovarăşii că ai bunăvoinţă, să le explici, să lămureşti situaţia.

— Bănuiesc că pentru aşa ceva îmi veţi putea da o zi liberă!

— Neapărat!... Neapărat!

Directorul îşi întoarce încolo capul. Se ştie vinovat. De fapt nu este un om rău. Vanda avea dreptate. Este şi el un om care şi-a închinat viaţa şcolii. Dar cine nu are şi anumite slăbiciuni omeneşti? Doru a fost, se pare, dintotdeauna slăbiciunea lui. Şi fiindcă directorul nu are copii, îl consideră pe Doru ca pe un fiu al său.

De fapt, un om dăruit şcolii nu s-ar cuveni să aibă astfel de slăbiciuni. Oricine le poate avea, însă un profesor nu. Aşa cred eu. Dar dacă le are totuşi ce putem face ?

Am primit să mă duc la Bucureşti, fixînd însă o zi cînd, potrivit programului trimis dinainte de Adrian, ştiam că va avea loc şedinţa societăţii de filologie clasică.

Totul pare, în sfîrşit, în ordine.

Am încercat să o retransfer pe Mihaela, acum, după nenorocire, la secţia de zi. Dar fata se împotriveşte cu hotărîre. Vrea să părăsească de tot liceul, să treacă la secţia fără frecvenţă a unui alt liceu. O înţeleg şi firește c-am s-o ajut.

Colegii sînt cu toţii de partea mea. Elevii îmi oferă în studiu satisfacţii din ce în ce mai mari. Cercul meu de literatură germană progresează. Am reuşit să abordez cu elevii teme dintre cele mai semnificative şi care au, totodată, şi o mare valoare umană, etică.

Îi interesa foarte mult mişcarea literară, despre care auziseră iar unii şi citiseră, „Sturm und Drang", dar pe care nu o puteau înţelege deplin.

Am recunoscut că este un lucru pe care orice tînăr cu o cultură generală cel puţin medie trebuie să-l cunoască, deoarece a reprezentat la vremea respectivă, pe plan literar, protestul spiritelor de avangardă împotriva absolutismului tiranic şi al întregului sistem feudal de relaţii sociale.

„Totul este natură în Shakespeare", exclamă undeva Goethe, iar drept model, în poezie, este luat, în cea lirică liedul popular, iar în cea epică, balada.

Profit de ocazie, cu orice prilej, să fac şi nişte paralele cu literatura clasică, mai ales latină. Şi noi, laolaltă, am reuşit să descoperim cîteva relaţii directe care există între unii poeţi ai „Sturm und Drang"-ului şi o anumită poezie latină, cum ar fi bunăoară *Odele horaţiene*.

Elevii mă întreabă de ce nu se mai fac ore speciale de literatură universală, aşa cum au auzit că existau înainte. Explic că ne găsim într-un stadiu de evoluţie cînd predominantă este problema tehnico-economică. În competiţie, datorită unei situaţii de neînlăturat, ne aflăm, pe plan internaţional, mai ales şi firesc pe acest tărîm.

Explic, însă în mine am şi eu exact aceeaşi senzaţie ca şi ei, de ceva care lipseşte, aşa cum am mai avut prilejul s-o spun.

☆

Am cerut la Societate planul viitoarelor şedinţe. Este vorba deocamdată de Demostene şi ideile lui despre virtute.

În *Legile* Platon scrisese : „ceea ce se spune îndeobşte despre Ateneni, că «atunci cînd sînt buni, sînt buni într-o măsură mai mare decît alţii», mi se pare pe de-a-ntregul adevărat : căci *virtutea lor nu rezultă din nici o constrîngere*".

Platon condiţionează calitatea virtuţii de formarea şi însuşirea ei prin proprie necesitate psihică. Aceasta presupune însă şi o înaltă calitate a vieţii morale ceea ce, de altfel, năzuim şi noi toţi astăzi.

Unul dintre co-referenţii acestei teme este Adrian. Mă bucur de pe acum să-l ascult, mai ales că acelaşi principiu îl văd necesar de aplicat şi în şcoală.

Deci mai întîi o excepţional realizată educaţie morală (Aceasta apărîndu-le tinerilor ca o necesitate, ceea ce va avea consecinţe directe şi reale asupra felului lor de a privi virtutea, de-a privi lumea.)

Şi iată-mă la Bucureşti, străduindu-mă să le demonstrez celor de la „forul" care mă solicită că nici un fel de avantaj material ori de altă natură nu mă poate determina să renunţ la ceea ce consider că este vocaţia şi misiunea mea. Ştiu, salariul e modest. Aşa a fost şi se pare că astfel va fi întotdeauna în lume soarta dascălilor. Dar ceea ce dobîndeşti : suflete admirabil modelate şi înnobilate prin efortul şi dragostea ta faţă de ele, nu se poate echivala cu nici un fel de altă bună situaţie socială sau materială.

Celor de aici nici nu le vine să creadă că poate cineva renunţa, de dragul unei modeste cariere de profesor, la un post atît de sus-pus şi atît de bine plătit.

— Şi, dacă nu primiţi, de ce v-aţi mai înscris la examen ? mă întreabă un tînăr bărbos, a cărui sarcină era probabil de-a sta de vorbă cu mine şi-a mă convinge cu orice preţ.

Nu fac parte dintre cei care îşi schimbă convingerile de la o zi la alta, aşa încît rămîn neclintită pe poziţia mea.

Cînd scap, epuizată însă biruitoare, plec grăbită spre societate.

Intru bucuroasă. Alături de conducătorii societăţii, la tribună, în sala arhiplină, îl văd pe Adrian.

N-a venit încă rîndul lui la cuvînt. Sper să iau parte la discuţie şi mi-am fixat în minte cîteva puncte de reper.

Îmi plimb privirea prin sală şi recunosc chipuri dragi de profesori ai facultăţii, de academicieni şi de cercetători, iar pe deasupra şi vreo cîţiva foşti colegi, astăzi şi ei, probabil, unii profesori în licee şi şcoli generale, la specialitatea de bază sau la alta, dar cu toţii credincioşi marii lor dragoste şi preocupări pentru limbile şi literaturile clasice.

Urmează Adrian.

El îşi începe expunerea despre reprezentantul cel mai de seamă al elocinţei politice a antichităţii, arătînd că milita pentru o cît mai aleasă virtute a cetăţenilor tocmai cu scopul ridicării neîncetate a patriei şi pentru asigurarea independenţei tuturor elinilor.

În timp ce îşi construieşte argumentarea, reaminteşte celor de faţă celebra afirmaţie, care poate sta şi astăzi la baza concepţiei politice a oricărui stat : „...nu e posibil, Atenieni — spunea el — nu, nu este posibil, să întemeiezi pe nedreptate, pe sperjur, pe minciună, o putere care să dureze (...). Precum temeliile unei case, ale unei nave sau ale oricărei zidiri trebuie să fie cu deosebire solide, tot astfel trebuie ca principiile unei politici, datele ei fundamentale, să fie făcute din dreptate şi adevăr".

Pentru Demostene, una dintre virtuţile de bază este aceea de a nu se lua niciciînd o iniţiativă de război, dar, în schimb, susţine el, să fie întreg poporul oricînd gata de luptă.

Rămîn şi eu surprinsă, oricît cunosc de bine principiile lui Demostene, cînd Adrian arată cît de perfect ase-

mănătoare sînt concepţiile lui Demostene cu cele despre pace şi război ale filozofiei înaintate politice rom..neşti.

Aceasta, deoarece Demostene a îmbinat în concepţia sa, ca virtuţi fundamentale, onestitatea (to kalòn) şi echitatea (to (dìkaion), acestea confundîndu-se cu utilul (to (ofèlimon), convins fiind, şi pe bună dreptate, că nici o acţiune lipsită de aceste două virtuţi nu poate fi utilă nici individului şi nici statului.

Sînt absorbită de subtila cuvîntare a lui Adrian cînd, chiar în primul rînd de fotolii, din faţa tribunei, zăresc o fiinţă femenină a cărei zvelteţe şi ţinută îmi par cunoscute. Şi ea, la fel ca mine, nu-şi dezlipeşte ochii de la figura excelentului vorbitor.

Nu. Nu se poate să fie ea ! Însă, din nefericire, chiar ea este. Alta nu poate fi, nici nu poate avea o asemenea graţie şi o astfel de eleganţă.

Poartă o pălăriuţă cochetă de culoare gris-cafenie, cu o voaletă fină ca pînza de păianjen. Pe umeri are un mantou garnisit cu un guleraş din blăniţă de jder.

Restul nu mai zăresc, nici nu mai pot vedea. Detaliile nu mai interesează, dar tot ce poartă Eva, ştiu bine, capătă imediat un farmec inedit care-i numai al ei şi pe care nu i-l poţi imita.

Dar bine, eu ştiam că Eva se găsea la Paris, că devenise artistă şi juca într-un teatru cu foarte mult succes.

Cum a ajuns aici ? Venise după Adrian, era limpede, altfel ce-ar fi putut căuta la şedinţa ştiinţifică a unei discipline care ştiam bine că n-o interesa ?

Ochii lui Adrian şi-ai mei ni se încrucişează. Şi-apoi ni se îndreaptă deopotrivă spre Eva.

Adrian nu mai este cel întîlnit de mine la Universitate, e iarăşi stînjenit, prezenţa ei şi-a mea laolaltă, aici, îl pune, vizibil, în mare încurcătură.

Crezusem... Sperasem... Ce sperasem ? Din mîinile frumoase ale Evei, din degetele ei subţiri, fine, însă mai tari decît dacă ar fi fost croite din oţel, Adrian nu putea scăpa. Eram cu totul şi totul naivă dacă-mi putusem imagina un asemenea lucru.

Vraja în care îl putuse învălui, prin acea forţă misterioasă de care numai făptura ei era în stare, nu se putea sfărîma.

Dar eu voiam să am (şi voi avea) atîta mîndrie încît, nesilită, să mă dau la o parte, ca şi odinioară, fără de compromis.

Ar fi trebuit să mă ridic imediat şi să plec. M-am gîndit însă că un asemenea gest ar fi însemnat, indirect, dezavuarea conferenţiarului sau a expunerii lui şi nu voiam să fac acest lucru.

Aşa încît am mai stat aproape un sfert de oră, pînă cînd şi el a terminat de vorbit şi a urmat la cuvînt secretarul societăţii, pentru a se putea începe dezbaterile.

Atunci am profitat de micul tumult produs şi m-am strecurat afară din sală.

Aerul rece al şoselei Kiseleff mi-a făcut bine. Respiram adînc. Auvusesem curaj. Deşi îndureratã din nou, mă simţeam oarecum mulţumită de mine. Mă eliberasem astăzi pentru a doua oară. Avusesem şi puterea de a mă smulge din cătuşele propriilor mele sentimente.

Mi-era cu totul clar că întîmplarea de rîndul trecut, cînd Adrian mă condusese la gară, ca şi corespondenţa ulterioară nu fuseseră decît o tristă iluzie. Nu poţi reînvia, decît cu foarte rare excepţii, o iubire defunctă.

Aşa era, dar prin creier îmi scînteiau, arzătoare, versurile poetei germane Ricarda Huch, pe care o admir: „Nu se lecuieşte orice durere, sînt unele care / În suflet adînc se-aciuiesc. / Pe cînd zilele, anii curg fără-ncetare, / Ele împietresc. // Tu rîzi şi vorbeşti de parcă toate / O spumă s-ar fi făcut. / Simţi totuşi imensa lor greutate, / / Pînă-n visul tăcut. // Şi-i iar primăvară, căldură şi soare, / Noian de flori fremătînd, / Dar în inima mea e un loc ce-n floare / Nu va mai da nicicînd".

Ce slabă sînt! Ce slabă! Credeam că sînt mai tare. Va trebui să lupt cu mine însămi mai dîrz! Să mă învinq. Va trebui să mă întăresc. Să renunţ definitiv, da, definitiv, la ceea ce nu mi-e dat! Viaţa mea trebuie să fie, repet şi repet mereu, curată ca lacrima! Să mă respect, să nu mă las copleşită de ispite sau încercări. Viaţa mea vreau să ţintească pe scara morală mai sus, din ce în ce mai sus, de vreme ce mi-am dăruit-o şcolii. N-am voie să abdic de la principiile pe care singură mi le-am impus. Şi nu voi abdica, orice-ar fi să se întîmple. Mă simt pregătită, în acest scop, pentru cea mai aspră asceză.

Mă plimbam pe şosea, meditînd. Vremea rece, deşi însorită, mă înviorase. Mă simţeam ca ridicată după o boală care ameninţa să mă ţintuiască pentru multă vreme în pat. Rana ascunsă în suflet sigur că mă durea, dar mă sileam să-mi înăbuş geamătul care ameninţa să-mi izbucnească din piept.

Să nu mă plîng ! Să nu mă jeluiesc şi nici măcar să nu învinuiesc destinul pentru nedreptăţile lui !

Mă voi război însă cu el. Este adevărat. Sînt numai o biată fată abia intrată în viaţă, în viaţa socială, firește. Mi s-au ridicat în cale piedici, am încercat dezamăgiri. Lumea nu este tocmai aşa cum mi-am sperat-o eu. Am întîlnit reaua credinţă, gîndul viclean şi fapta ticăloasă. Se pare că acestea toate sînt rele tot atît de inevitabile pe pămînt, ca şi viermele în măr, ploaia cu grindină, cutremurele sau focul pricinuit de trăznetul căzut pe lemnul unui copac uscat.

Răul există, după cum există şi binele. Numai că binele trebuie răsădit, îngrijit şi crescut ca o floare, pe cînd răul se cuvine a fi înfierat, împiedicat să se dezvolte şi, de cîte ori e cu putinţă, înlăturat sau distrus.

Fac parte din cea mai nobilă tagmă, aceea a educatorilor. Educaţia, ne-a învăţat Pestalozzi, trebuie să fie realizată nu numai prin afirmaţie, ci şi prin negaţie. Negaţie a ceea ce-i primejdios şi putred.

Îmi aduc aminte de îndemnul fostei mele diriginte :

„Trăieşti în mediul cel mai prielnic, mai pur, acela al copiilor, al tinerilor, al sufletelor însetate de adevăr şi cunoaştere. Ce-ţi mai poţi dori altceva decît să te străduieşti ca să răspunzi deplin chemării pe care o ai de a sluji binele, adică acel bine care se află-n germene în sufletele celor tineri şi de a lua poziţie, aşa cu slabele puteri pe care le ai, împotriva imposturii, minciunii şi vulgarităţii, sub orice formă s-ar ascunde ele. Şi aceasta tocmai pentru că — aşa cum spune un personaj din *Valurile* Virginiei Wolf — iubim viaţa şi o dorim la fel de limpede ca apa de izvor".

Şi cuget că, mai mult decît pînă acum, va trebui să nu mă las intimidată. Fapta şi vorba mea să se preschimbe în săgeţi bine ţintite spre inima răului, dar şi în steaguri

albe înălțate cît mai sus pe cupole, în trîmbițe care să proclame viguros și ceas de ceas triumful permanent al virtuții.

Din urmă, printr-un alt simț decît cele obișnuite, simțeam pașii lui Adrian.

Ajunsesem la Statuia Aviatorilor, statuie ce reprezintă zborul, năzuința spre cele mai înalte și pure sfere, reprezentată de greci prin degetul îndreptat în sus al zeiței Hestia și de Brâncuși prin coloana sa infinită.

Mă întîlneam, de fapt, chiar cu imaginea plastică a gîndurilor mele din acel ceas.

Chemată de instinct, am întors capul, ca Euridice înainte de a păși pe pămînt.

Și ceea ce intuisem era adevărat.

L-am văzut pe Adrian grăbindu-se după mine, iar în urma lui, rămasă în dreptul clădirii institutului, se afla Eva.

Ca într-un vers al lui Arghezi :

„De ce-ai plecat, de ce-ai mai fi rămas ?" am ales plecarea. Tocmai intra în stație troleibuzul 82. Am urcat.

Troleibuzul a pornit.

Adrian începuse să fugă, sperînd să mă mai ajungă înainte de plecare. Nu știu cum l-am zărit, fiindcă de fapt nici n-am întors capul spre trotuarul din dreapta, unde se afla el.

Cred că m-a și strigat.

Nu l-am auzit.

Voiam să nu mai am nici ochi, nici urechi.

Mă temeam că mai tîrziu — cu toată încrîncenarea mea de atunci — putea să mă încerce părerea de rău. Dar nu-mi pasă. Nu-mi mai păsa de nimic.

Mă făcuse din nou să sper și, cu toate astea, iată, Eva era mereu alături de el.

Din mîinile ei dibace n-avea cum să mai scape. Niciodată n-avea să mai scape.

Voia să aibă tot și pe toți. Iar cei pe care-i voia, între ei fiind și Adrian, îi erau prizonieri, robi, lipsiți de voință, se lăsau devorați. Lăcomia ei era fără margini.

Rămăsese, ce-i drept, în urma lui Adrian. Nu o văzusem la față, real, dar o vedeam cu ochii minții, frumoasă,

elegantă, cuceritoare, sigură de ea, zîmbind cu nepăsare, știind că pînă la sfîrșit îl va avea din nou în genunchi.

Ea l-a iubit ? Firește, în felul ei : acaparator, capricios și, sigur, mai mult carnal, cu sentimente vagi, zgîrcite, confuze și pline de orgoliu. Fiindcă Eva se socotește, și poate că așa e ! — unică și în stare să înlăture orice rivală care i-ar sta în cale.

La gară, cînd să cobor, îl zăresc pe Adrian în stație. Poate venise cu un taxi.

Să mai descind ? Nu. Fug oare de tentație ? Nu. Dar mă simt ostenită, atît de ostenită, încît orice discuție — care cred că ar fi oricum de prisos — n-o mai pot îndura.

Așa încît rămîn în troleibuz și trec mai departe.

Nu rezist însă ispitei de a-i privi chipul. Este tras, palid, consumat. Și-așa cum stă răzimat de unul din stîlpii care se află la baza bolții peronului, într-o atitudine dezorientată, mi se pare că încep a-l recunoaște pe cel din anii copilăriei și ai nădejdilor noastre comune, înaripate.

Mi se face deodată milă. Și totuși, nu mă înduplec. Călătoresc mai departe încă două stații. Abia atunci cobor. Iau un troleibuz în sens invers. Mă strecor în gară și urc pe furiș în vagon. (N-ar fi fost mai bine să fi stat cu el, chiar cu prețul oboselii, deschis, de vorbă ?).

Privesc pe fereastră. Și, cînd cu puțin înainte de plecarea trenului, îl zăresc cercetînd din priviri, de-afară, interiorul compartimentelor, reușesc să mă-ascund.

Apoi trenul pornește și episodul se încheie.

☆

Directorul mi-a elogiat în ultimul consiliu pedagogic calitatea lecțiilor, neuitînd să menționeze succesul obținut la examenul de traducători, ca și cinstea ce mi s-a făcut de a mi se propune un loc de muncă „sus".

Elevii mi-au sărbătorit ziua de naștere (nu știu cine le-a divulgat data), organizînd un recital de poezie germană clasică și modernă : Goethe, Schiller, Heine, Rainer, Maria Rilke, Georg Trakl și Paul Celan. Orchestra liceului a cîntat pentru mine ceea ce știe că prefer : Mozart și

Bach, deşi atît de departe unul de altul, cu unele stîngăcii, bineînţeles, dar care nu m-au deranjat. Sîntem în perioada cînd forţele copiilor sînt concentrate în mare măsură spre aplicaţiile practice şi timpul de exersare la muzică a rămas prea redus.

Adrian mi-a trimis invitaţia pentru următoarea şedinţă a societăţii clasice, cu tema „Suetonius". Pe invitaţie a adăugat : „Îmi pare foarte rău de cele întîmplate" şi „Îţi voi explica într-o zi".

Nu ştiu ce vrea să-mi spună, dar nici nu mă interesează. Doresc să consider capitolul acesta de viaţă definitiv încheiat. Echivocurile nu-mi plac şi nici nu vreau să-mi pricinuiască alte dezamăgiri.

☆

Tata m-a poftit în modul cel mai solemn cu putinţă la un colocviu „decisiv", spune el, de familie. Cam bănuiesc despre ce poate fi vorba. Bunica şi bunicul au fost şi ei de faţă.

Cuvîntul de deschidere l-a ţinut tata. A început prin a arăta ce tradiţii frumoase are familia noastră compusă, în cea mai mare parte, din oameni devotaţi şcolii.

Stră-stră-străbunicul a fost doar un mărunt dascăl bisericesc care, în incinta clădirilor episcopiei din R. şi-a-nume chiar în tindă, preda cititul, scrisul şi socotitul odraslelor de negustori şi meşteşugari din oraş. Tradiţia s-a continuat de-a lungul timpului prin foarte numeroşi învăţători, institutori şi profesori pe care i-a dat familia şi care au funcţionat în majoritatea tîrgurilor oltenești, iar uneori şi în alte centre culturale ale ţării.

— Ceea ce trebuie remarcat, a continuat mama, aprobată de toţi ceilalţi membri ai familiei, este faptul că dascăli fiind, s-au străduit întotdeauna şi pentru consolidarea familiei. Ei s-au căsătorit la timpul potrivit, de obicei tot cu învăţători, învăţătoare, profesori, profesoare, sau cu alţi oameni strîns legaţi de şcoală, bibliotecari, epitropi şi aşa mai departe. Au avut copii pe care i-au crescut cu grijă, în respectul legilor, constituindu-se mereu într-un exemplu demn de urmat.

— Acum, a glăsuit bunica, moştenitoarea directă a acestor oameni, ale căror portrete au pentru noi valoarea unor icoane, a ajuns Silvia. A învăţat bine. Ne-a adus prin munca şi ţinuta ei numai bucurii...

Bunica ţinea pe genunchi două albume de familie, cuprinzînd fiecare cîte-un noian de fotografii. Le deschidea şi ni le tot arăta, dar de emoţionată ce era le închidea prea repede la loc şi de fapt nimeni nu putea vedea nimic.

Cunoşteam foarte bine albumele. Cînd eram mică le răsfoiam de zeci şi zeci de ori. Se puteau vedea în fotografii grupuri de copii împreună cu dascălii lor, uneori în faţa şcolilor, alteori la diferite petreceri cîmpeneşti sau în clasă la sfîrşitul anului, la împărţirea premiilor, ori cu prilejul unor festivităţi naţionale. Cel mai mult îmi plăcea o imagine unde se vedea generalul Magheru trecînd prin R., călare pe un cal alb ca laptele şi purtînd o pălărie rotundă, în care fuseseră înfipte în mănunchi, trei pene, una roşie, una galbenă şi una albastră. Generalul şi pandurii săi erau aclamaţi de popor, în faţă aflîndu-se şcolarii din oraş şi dascălii lor. Scena fusese pictată în timpul revoluţiei de la 1848 şi o legendă de familie spunea că acela care se vedea în stampă, în fruntea şcolarilor, nu era altul decît străbunicul mamei, bun prieten al lui Ioan Maiorescu, cel care îi citise mulţimii entuziaste, urcat într-un dud, vestita „Proclamaţie". „Proclamaţia" ce va purta apoi numele de „Constituţie" şi care, sub lozinca „Dreptate — Frăţie", prevedea : autonomia ţării, egalitatea în drepturi, abolirea sclavajului şi clăcii, împroprietărirea ţăranilor, responsabilitatea domnului, miniştrilor şi a tuturor funcţionarilor faţă de popor, libertate absolută a tiparului, desfiinţarea pedepsei cu bătaia şi altele.

Acum era însă vorba de cu totul altceva. Bunica voia să demonstreze că toţi oamenii aceia care îmi erau într-un fel sau altul strămoşi, rude sau cel puţin înaintaşi în profesie, militaseră nu numai pentru înaintate idei naţionale, ci şi, pe plan social, pentru constituirea de familii puternice, familia fiind celula de bază a statului.

Concluzia : se punea problema cum nu se poate mai categorică a măritişului meu. Lucrurile nu mai puteau rămîne astfel multă vreme. Urma să împlinesc la anul un

sfert de veac. Bunicii şi chiar părinţii aveau o măsură limitată de viaţă. Voi rămîne la un moment dat singură pe lume. Şi va fi atunci cum nu se poate mai greu. Celibatul nu poate fi o formulă acceptabilă pentru o făptură feminină. Imensa majoritate a experienţelor de acest fel a avut un sfîrşit deloc de invidiat.

O fată, o femeie, are întotdeauna nevoie de ocrotire. Ori simpla prezenţă a unui bărbat în preajma unei femei, chiar dacă acesta nu poate fi o întruchipare a idealului ei, înseamnă totuşi o anumită securitate.

Din fericire, un asemenea om există.

— Te iubeşte, spunea şi bunicul, este profesor ca şi tine, drăguţ, tînăr, amabil, plăcut, acceptat de noi toţi. Îl ştii foarte bine...

— Cîte alte fete nu şi l-ar dori de soţ? a continuat mama.

Am aprobat. Aşa era! Numeroase alte fete şi l-ar dori de bărbat!

— Nu ne face ruşinea asta, ca să rămîi mai tîrziu pe lume singură! m-a implorat mai departe bunica. Nu eşti urîtă, nu ai defecte. De ce să se creadă că nu te vrea nimeni, cînd lucrurile stau cu totul altfel?

Discuţia, destul de penibilă pentru mine, a mai urmat o vreme pe acelaşi ton şi pe aceeaşi temă.

De fapt, eram convinsă. Aveam o datorie atît faţă de societate, cît şi faţă de mine. Iar Mircea nu aştepta decît un semn.

— Acum faci nazuri — spunea cu glasul tremurător mama —, dar nu uita că şi băiatul ăsta va obosi odată să te mai roage. Va renunţa la tine. Îşi va găsi o altă logodnică. Nu uita, ţi-am mai spus, în urma ta vin alte şi alte generaţii de fete tinere, drăguţe, înzestrate, dornice să-şi întemeieze o familie.

Ştiam că avea dreptate, dar ce puteam face dacă nu-l iubeam, dacă iubeam pe altul, chiar dacă acesta nu merita la fel de mult, dacă mă părăsise şi, într-un anume fel, îmi înşelase speranţele?

Puteam să intru într-o căsătorie lipsită de dragoste?

— Ai şi trusou! continua bunica! Ţi-am lucrat eu însămi, împreună cu maică-ta, lucruşor cu lucruşor, len-

țerie de pat, de corp, în teancuri. Ai plăpumi, saltele de lînă, covoare și tot ce-ți trebuie ! Pentru cine și pentru ce le ții ?

— Ai mobilă, veselă, tacîmuri, sticlărie și obiecte de artă, cum nu au alte fete, și gîndește-te, cumpărate cu destulă greutate, numai și numai din lefurile noastre... destul de mici, fiindcă alte venituri nici n-am avut vreodată. Și din economii...

Mama își deschisese brațele neputincioase să mai aducă și alte argumente.

Le-am promis că voi reflecta.

— Timpul trece și ce poți realiza astăzi nu mai este cu putință mîine ! a tras concluzia tata. Reflectează mai repede.

Am ieșit din sufragerie, unde mă găseam, și m-am retras în camera mea.

M-am azvîrlit pe pat și, fiindcă nu mai îmi puteam stăpîni lacrimile, am început să plîng cu sughițuri.

☆

În timp ce scriu îmi dau seama de un lucru de care n-am fost conștientă în momentul respectiv.

Pe cînd trecem în troleibuz dinspre Statuia Aviatorilor către șoseaua Ștefan cel Mare, prin dreptul Institutului de Istorie „Nicolae Iorga", în fața căruia se afla Eva, care ieșise după Adrian, n-am întors capul s-o văd, după cum nu-l întorsesem nici ca să-l văd pe el.

Dar așa cum, în mod inexplicabil, l-am văzut, de fapt, pe el, tot așa am zărit-o și pe ea.

Cum ? Cine poate ști ?

Ceea ce mi se pare însă acum sigur este faptul că Eva nu mai avea înfățișarea obișnuită. Era tot zveltă, tot frumoasă, mai elegantă decît oricînd, urcată ca de obicei pe tocurile ei înalte, însă nu mai părea atît de sigură de ea ca altădată.

Am încercat să-mi dau seama ce m-a făcut să trag această concluzie, dar n-a fost cu putință. Prin acel secret simț de care dispunem fiecare din noi, Eva mi s-a părut că avea înfățișarea unei superbe flori pusă într-o vază

scumpă, dar căreia nu i se mai schimbase apa și, în plus, vieţuia într-o atmosferă nesănătoasă.

Și, pentru întîia oară de cînd o cunoșteam sau, și mai mult, de cînd aflasem de existența ei, m-a încercat un fel de neînțeleasă milă.

Milă pentru Eva ?

Da, milă pentru Eva, gîndeam. Cine știe ce moștenire sufletească și trupească vicioasă de care nu era ea vinovată avea ! Cine știe ce nefericite influențe din afară primise !

Nu trebuia să uit că mama sa era bolnavă psihic, că tatăl său o făcuse să sufere mult și că, în general, viața ei, așa după cum îmi povestise Adrian, fusese turburată aproape permanent.

Oricum, destinul ei părea, în linii esențiale și desigur la proporțiile cuvenite, destul de asemănător cu acela al prea frumoasei Elena din mitologie.

Întrucît a fost vinovată surata ei mitologică născîndu-se atît de frumoasă ? Lăudată, adulată, crescută în dezmierdări, după aceea violată, răpită, trecută peste voia ei din brațele unor bărbați în ale altora, iertată, urîtă, izgonită și în cele din urmă părăsită de zei și împinsă la sinucidere, frumusețea i-a fost nu numai un subiect de bucurie și de plăcere, ci și un adevărat blestem.

Și oarecum la fel s-a întîmplat cu Eva. Singura imputare ce i s-ar putea face Elenei cea frumoasă și deopotrivă Evei, ar fi aceea de a nu fi știut să-și țină cumpăna în mijlocul ispitelor și al solicitărilor bărbătești.

Deși se povestește că a fost destul ca Elena, după distrugerea Troiei, să i se înfățișeze pe jumătate dezbrăcată soțului său înșelat, Menelau, pentru ca acesta, cu toate că venise hotărît s-o ucidă, să-și vîre sabia la loc în teacă, iar oștenii la fel de hotărîți s-o lapideze zărind-o în aceeași stare să renunțe și ei la crimă, eu cred că totuși, pe fața ei, vînturile cele rele ale atîtor experiențe erotice tumultuoase, voite și nevoite, ale atîtor pasiuni și ambiții, și începuseră să-și sape subțirile făgașe și să își cearnă viclenele lor umbre.

Deci, nevăzînd-o — însă văzînd-o totuși prin acel simț secret despre care aminteam — pe Eva în dreptul institu-

tutului pînă unde-l urmase pe Adrian, i-am citit, cu toată frumusețea ei încă victorioasă a trupului și a feței, semnul fatal al începutului lunecării sale în jos.

Se întîmplă pentru prima oară, bănuiesc, cînd ea aleargă după Adrian, temîndu-se că-l pierde, fiindcă el urmează o altă ființă feminină, pe mine.

Pe mine cea disprețuită ; pe mine, ființa cenușie, care nu însemnam înaintea ei, nici cît un fir de praf.

Aș putea să mă infatuez, dar este rîndul meu să-mi amintesc și să țin socoteala de tot.

Pentru ea m-a părăsit Adrian și din pricina ei am suferit și continui încă să port cicatricele rănilor.

Îmi iau condeiul, mă așez la birou și îmi continui însemnările pentru lucrarea mea.

Aș vrea să fiu dură, implacabilă față de Eva, neiertătoare, s-o pedepsesc, s-o condamn. Dar, fără voia mea, o înțeleg și inima mi se moaie.

Fiecare sîntem într-un fel victime, mai ales ale soartei ; sîntem dirijați într-o parte sau în alta nu numai de convingeri și de preceptele educației, ci și de propriile noastre caractere, înclinații sau imbolduri firești. Așa este și Eva !

„Fie-ți milă de Eva !" îmi șoptește conștiința.

Scriu și îi găsesc scuze. De-ar ști ea !

Aș fi putut să-i fiu o soră ideală, dacă nu aș fi fost handicapată de frumusețea sa și dacă ea nu și-ar fi folosit-o atît de înverșunat tocmai împotriva mea.

☆

Construiesc minunatul chip al Penelopei din cuvintele cele mai albe și mai catifelate de care dispun.

Opun tot mai direct ideei de frumusețe fizică, pe aceea a frumuseții spirituale și de caracter, de dragoste conjugală și maternă, de împlinire a celor mai sacre îndatoriri ale femeii antice.

Transcriu aceste principii în mentalitatea și limbajul contemporan, încercînd să le găsesc corespondenții cei mai reali.

Aș vrea ca această lucrare, cel puțin tematic, să se constituie într-un elogiu ardent adresat fidelității, statorniciei, bunei credințe, legăturilor trainice și oneste dintre toți oamenii.

Mă gîndesc uneori cum ar arăta lumea dacă aceste norme de viață ar guverna omenirea și n-ar mai fi încălcate de nimeni.

Ce pilde extraordinare ne-au lăsat anticii și mitologia în această privință!

Mă gîndesc la Filemon și Baucis, a căror îndelungă conviețuire plină de dragoste a rămas proverbială, sau la credincioasa Alcesta, care s-a oferit să plece în locul soțului său, Admet, în neagra împărăție a morții.

Simt că aș fi și eu în stare de o asemenea faptă, oricît i s-ar putea părea cuiva, în zilele noastre, de romantioasă, desuetă sau falsă.

☆

Orașul, greu lovit de cutremur, renaște vertiginos. Calea Unirii, ea însăși un important capitol de istorie, așa cum o evocă, ca să dau numai un singur exemplu, Alexandru Macedonski în admirabilele sale pagini de proză, trăiește o nouă tinerețe.

Mă plimb pe Calea Unirii și, fără să vreau, pașii mă duc singuri, ajung pînă în fața caselor locuite de părinții Evei.

Tatăl ei, celebrul arhitect Bogdănescu, se spune că este cel care a alcătuit o serie de extraordinare planuri de reconstruire și modernizare nu numai în C. ci și în alte numeroase orașe.

Presa a scris și continuă să scrie despre aceste ingenioase planuri menite a transforma o serie de orașe în veritabile complexe arhitectonice tehnico-economico-culturale de o valoare unică.

Pășesc încet, privind casa, care de asemenea suferise unele stricăciuni la cutremur, dar care fuseseră repede și eficient reparate.

Vitrourile, ce mărginesc peretele dinspre miazăzi al casei, strălucesc în lumina primăvăratecă.

În grădină, unde un muncitor pregătește terenul pe care se vor cultiva flori, ca în fiecare an, o zăresc pe Eva.

Suavă, îmbrăcată într-un costum : bluză și pantaloni de mătase verde deasupra căruia poartă o vestă cenușie largă, strînsă doar peste mijloc cu un cordon de piele lată, aurie, strălucitoare și încălțată cu cizme din același material, pare a fi o principesă care își inspectează domeniile.

Eva era la București ! Cînd o fi venit în C. ?

Să fie și Adrian aici ?

Acestei întrebări îmi răspunde poșta de după-amiază, cu noua invitație scrisă chiar de mîna lui Adrian, pentru sîmbăta viitoare, la ședința societății de „clasice", aducînd precizări asupra temei : în locul vechiului titlu este notat următorul : „Aspecte din istoria morală a Romei".

„Sînt convins, așa după cum te cunosc, notează din nou pe invitație Adrian, că actuala temă te va atrage mai mult decît cea anunțată anterior".

Adrian avea dreptate. Noua temă, cu aspectul ei pozitiv, mă interesează mai mult decît cea veche.

Suetonius, eruditul secretar al corespondenței imperiale a lui Hadrian, celebrul narator al asasinării lui Cezar și Nero, m-a înfiorat adesea în *Viețile celor doisprezece cezari*, prin actele de cruzime relatate, mai ales atunci cînd este vorba de Caligula, cel căruia îi plăcea să repete neîncetat : „N-are decît să mă urască oricine, numai să se teamă de mine !" sau : „De ce n-are poporul roman numai un singur gît, ca să-l pot reteza dintr-o dată ?".

Sigur că și prin nararea unor crime se poate face un anumit mod de educație umană, dar mie nu mi se pare cea mai indicată cale.

Prea au fost multe atrocitățile în istorie, prea multe sînt și astăzi cînd auzim aproape zilnic de atîtea acte de teroare petrecute în lume.

Sîntem (și sînt dornică) de a reciti despre fapte care arată cealaltă latură a firii omenești, aceea înclinată spre bine.

Data scrisorii, trimisă „expres", este din ziua trecută. Aşadar, cu toate că pe Eva am văzut-o în C., Adrian se găseşte la Bucureşti.

Deşi nu sînt încă hotărîtă să mă duc la şedinţă, încep să scotocesc biblioteca. Mă atrage de la bun început monumentala operă *De la întemeierea Romei* a celui mai însemnat prozator al epocii lui Augustus, Titus Livius, cu atmosfera sa solemnă şi atît de bogată în semnificaţii.

Mă opresc şi la „Vorbele şi faptele memorabile" consemnate de Valerius Maximus, cel care o celebrează pe „Cornelia, mama Grachilor", subliniind felul cum concepeau strămoşii noştri latini buna creştere şi educaţie a copiilor şi elogiază dragostea conjugală care trebuia să-i lege pe soţi între ei, pînă la ultima suflare a vieţii, aşa cum este ea zugrăvită, bunăoară, în naraţiunea *Plautius şi Orestilla.* „Desigur, conchide scriitorul, potrivit principiilor celor mai alese ale vremii, pentru două inimi deopotrivă de aprinse de-o iubire puternică şi onestă, e mai bine să fie uniţi în moarte decît să rămînă despărţiţi în viaţă".

Deşi mentalitatea este, în zilele noastre, privită cu bunăvoinţă dar fără admiraţia celor de altădată, povestea exprimă chiar felul meu de a privi iubirea şi legătura conjugală.

Şi tot Valerius Maximus istoriseşte cum un tînăr devenise nebun de dragoste pentru fiica renumitului Pisistrate, conducătorul Atenei. Tînărul, întîlnind-o o dată pe fată, şi nemaiputîndu-şi stăpîni sentimentele, o sărută în public, de fapt, cu voia ei.

Soţia lui Pisistrate se indignează în aşa măsură, încît cere soţului ei să pedepsească necruţător cu moartea ceea ce ei i se pare o îngrozitoare jignire. Dar Pisistrate îi răspunde :

„Dar bine, draga mea, dacă-i vom omorî pe cei care ne iubesc, ce vom face acelora care ne urăsc ?". Cuvinte care, preluate din legenda antică greacă, au rămas pentru veşnicie în conştiinţa romanilor şi a umanităţii.

Cicero, cei doi Seneca, cei doi Plinius, şi mai cu seamă Aulus Gellius îmi furnizează alte desfătări intelectuale şi

mă determină ca, trecînd peste toate cele petrecute înainte, să mă pregătesc totuşi a lua parte la şedinţa societăţii noastre de filologie clasică.

☆

Îmi anunţ printr-o telegramă participarea. Dar sîmbătă de dimineaţă, cînd ajung în gară, la intrarea în sala de aşteptare, pe cine o văd ? Pe Eva.

Frumoasă, subţire, înaltă, elegantă, îmbrăcată într-un taior vernil dintr-un material ce se vedea a fi fost neşifonabil, din lînă pură, cu o eşarfă liliachie la gît, în mînă cu o valiză moale, din piele galbenă, se suie degajată în vagonul de clasa întîia, în vreme ce eu mă urc într-a doua.

Mă priveşte ca pe-un obiect ce nu merită nici un fel de atenţie. Îşi strîmbă puţin buzele excelent desenate cu un creion a cărui culoare oscilează între roşu şi violet. Îşi bate pleoapele cu sprîncenele deosebit de negre şi lungi. Şi, după ce intră, uşa vagonului se închide cu un zgomot sec, dar puternic.

Ceea ce povestesc poate părea cuiva ilogic, dar felul cum a trîntit uşa Eva semăna cu o interzicere de a o urma în vagonul de clasa întîia şi, într-un fel, însemna chiar o provocare.

Eva mă provoca. Ştia unde merg şi voia să-mi arate că ştie şi va acţiona cu energie împotriva mea.

De obicei sînt o resemnată (mama spune că sînt mai mult, o inhibată). Nu-mi place să mă războiesc. Abandonez de cele mai multe ori conflictele deschise şi care ar putea genera în scene vulgare.

De data asta simţeam însă crescînd în mine ceva ce încă nu mai cunoscusem, un soi de indignare nestăpînită, un fel de avînt războinic, dacă s-ar putea numi astfel.

Şi, cu toate că armele şi chiar forţele noastre nu erau egale, fără să spun nici un cuvînt, am primit provocarea.

De cînd eram numai o elevă modestă şi ştearsă din R., Eva mă dispreţuise, mă călcase în picioare atît prin atitudinea cît şi prin frumuseţea şi feminitatea ei, îşi făcuse o plăcere din a-mi răpi, fără scrupule, pe cel care ştia că-l iubeam.

M-am lăsat atunci învinsă. Am socotit că-n fața dragostei ce i-o purta lui Adrian, nu aveam dreptul să mă ridic și nici să protestez.

Dar, pentru ea, episodul nu însemna dragoste, ci numai o simplă aventură și un nou prilej de triumf asupra unei inimi.

Și astfel Eva a semănat o dată mai mult în sufletele noastre, ale amîndurora, al lui Adrian și al meu, amărăciune și deprimare.

Și-acum voia probabil să se întoarcă la ceea ce zvîrlise. Era gata să-l facă din nou pe el să sufere.

Prin fereastra prost spălată a vagonului se perindau imaginile cîmpiilor proaspăt arate și semănate, deasupra cărora plutea un fel de abur lăptos ridicat din bălțile pe lîngă care treceam.

Livezile își ridicau spre cer brațele ușor înverzite. Și, prin grădini, se vedeau bărbați, femei și copii săpînd, punînd îngrășăminte, trudind, pentru a-și face cît mai roditoare straturile de legume sau flori.

Ședeam pe bancheta cu perniță de plastic, din care cineva tăiase, cu lama probabil, o fîșie destul de lată și priveam zborul unei păsări care se ridicase în înălțimea cerului, pînă mult deasupra norilor, iar de-acolo se cobora cu viteză vertical, ca un avion de luptă. Sigur că nu putea fi altceva decît un uliu care zărise o pradă și se grăbea s-o înșface.

Pe culoarul vagonului se aflau doi tineri, un băiat și-o fată. El, îmbrăcat într-o jachetă scurtă, maron, cu gulerul ridicat și o șapcă lăsată mult pe frunte, șmecherește, cum poartă uneori și fetele acum, sta răzimat cu spatele de ușă, făcînd pe nepăsătorul. Dar totul nu era decît o tactică. Fata, întoarsă spre el, îi spunea nu știu ce, silindu-se să-i cîștige bunăvoința. La un moment dat, i-a și întins drăgăstoasă obrazul, pe care el abia de a catadicsit să-l sărute.

Fata seamănă cu Mihaela. Îl luase pe băiat de braț și îl privea în ochi cu un fel de încredere oarbă.

Am ajuns la București. O văd pe Eva făcînd semn unui purtător de bagaje, dîndu-i valiza de piele galbenă, care se vedea a fi destul de ușoară

Îmi iau şi eu valiza, cam veche şi jupuită (a fost mai de mult a tatii), şi pornesc spre peron.

Eva a chemat un taxi. Eu prefer autobuzul. Şi astfel îi pierd urma, nu mai înainte ca ea să-mi fi aruncat o ultimă privire provocătoare.

Îi analizez în mine privirea. A fost cu adevărat provocătoare sau nu?

A fost.

Şedinţa este ca şi altă dată, după-amiaza.

Mănînc la un expres pe bulevard o porţie de mămăliguţă cu brînză de vacă şi smîntînă. Brînza pare acrişoară, în schimb smîntîna e dulce.

În local e cald, plin de aburi şi miros înăbuşitor de mîncare. Mă grăbesc să ies. Mă îndrept către Biblioteca Academiei unde, după ce voi lăsa valiza la garderobă, voi încerca să găsesc liniştea de care am atîta nevoie ca să pot medita la ceea ce bănuiesc că se va discuta la şedinţă.

Mă aşteaptă o grea încercare, dar sper să pot face faţă.

☆

Ce a urmat — o să înţelegeţi numaidecît de ce — îmi este destul de greu de povestit.

Am ajuns la şedinţă unde s-au spus, ca de obicei, lucruri deosebit de interesante.

S-a amintit şi Titus Livius, despre care Seneca susţine că, în afară de cărţile istorice, ar fi scris şi unele tratate de morală şi de filosofie, deşi acestea s-au pierdut fără urmă.

Adrian a vorbit şi el, zugrăvindu-i personalitatea acestui mare scriitor, pe care l-a definit drept cel mai „modern" dintre istoricii antici şi cel care mărturisea că şi-a scris opera numai cu scopul de a combate relele de care era bîntuită epoca sa şi a promova binele.

Scoţînd în lumină chipurile glorioase ale istoriei romane, el combate în egală măsură abuzurile, demagogia, violenţa, dezordinea şi anarhia.

Stăteam încă pe gînduri dacă să iau cuvîntul sau nu, cînd Adrian, observîndu-mi ezitarea, m-a încurajat:

— Am impresia că și colega noastră din C. ar avea ceva de spus.

Am răspuns afirmativ cu capul. Era pentru întîia oară cînd îndrăzneam să vorbesc în fața unui conclav atît de select de învățați.

M-am ridicat și, invitată de Adrian, am urcat pe podium, în fața măsuței pe care se găsea instalată lămpița și microfonul.

— Despre ce veți vorbi ? m-a întrebat președintele.

— Despre acel moment care a dus la înlăturarea regalității, dar care relevă totodată o definitorie trăsătură de caracter a femeii romane.

— Vă ascultăm !

Am început prin a evoca începutul domniei lui Lucius Tarqinius, poreclit Trufașul, după crima împotriva socrului său, regele Servius Tullius, citîndu-l pe Titus Livius care scrie despre el că : „A luat în răspăr orice drept și legalitate, domnind prin abuz și siluire, ca unul care stăpînea călcînd vrerea poporului... și... fiind nevoit să-și asigure domnia, a vîrît groaza în toți cetățenii, fiindcă știa că nu se va putea bizui pe dragostea lor... Tarquinius, precizează Titus Livius, a fost primul rege care a încălcat obiceiurile țării păstrate din moși strămoși, de a se consulta senatul în orice probleme de stat. El a cîrmuit statul roman după bunul său plac, sfătuindu-se cu o mică mînă de curteni lingușitori de la palat. Tarquinius hotăra războiul, pacea, tratativele și alianțele din capul lui, cu cine vroia, fără să recurgă la adunarea poporului sau la autoritatea senatului... bizuindu-se nu pe băștinași, ci pe sprijinul oferit de străini..."...

... Așa cum era regele, erau și fiii săi, și îndeosebi cel mai tînăr, Sextus.

Împreună apăsau poporul, punîndu-l la munci grele, în vreme ce ei ședeau la nenumărate petreceri și îl sleiau prin biruri din ce în ce mai apăsătoare.

Ajung după aceea la Lucreția, soția lui Collatinus, care se bucura nu numai de frumusețe și distincție, ci și de cel mai ales renume pentru cinstea și virtuțile ei.

Sextus, aprins de cea mai înjositoare dorință, pătrunde înarmat în casa acesteia și o dezonorează cu forța. Lucreția trimite să fie chemați soțul și tatăl ei, le cere

tuturor celor de față să jure că îl vor pedepsi pentru ticăloasa lui faptă pe Sextus și își vîră pumnalul în inimă.

Aceștia jură. Poporul se răscoală. Se adună în for unde sînt înfierate tirania și abuzurile regelui și ale familiei sale și se ia hotărîrea desființării regalității și a pedepsirii ultimilor săi reprezentanți.

În timp ce îmi expun tema și mai ales atunci cînd vorbesc despre caracterul integru al Lucreției, opunîndu-l aceluia al Tulliei — soția lui Tarquinius Trufașul, cea care luase parte atît la detronarea cît și la uciderea fostului rege, propriul său tată — văd privirile arzătoare ale Evei (așezată tot în primul rînd de fotolii ca și data trecută) ațintite spre mine.

Aceasta mă determină să accentuez și mai mult ceea ce Titus Liviu demonstrează în minunata lui carte cu privire la moralitatea femeii din epoca romană.

De la masa prezidiului, unde se găsește, îl simt pe Adrian aprobîndu-mă.

Mă găsesc, în sfîrșit, în luptă cu Eva, ceea ce n-aș fi îndrăznit cu nici un preț înainte. I-am primit provocarea. Și îmi dau seama limpede că am început să cîștig teren.

Fac bine sau fac rău ? Nu știu. Ceea ce știu este doar că nu puteam proceda altfel.

Ședința s-a sfîrșit. Am fost felicitată.

Adrian a venit după mine fără măcar să-și mai ia rămas bun de la Eva.

De-această dată, ne-am urcat amîndoi împreună în autobuz. Ne-am coborît la Piața Romană, pentru ca eu să pot merge la Biblioteca Academiei și să-mi iau valiza.

S-a făcut seară. De ore și ore în șir stăm împreună de vorbă în părculețul din spatele clădirii Gării de Nord. Am pierdut trenul și sînt nevoită să rămîn o noapte în București.

Cu mare greutate, numai după ce Adrian a intervenit telefonic printr-un prieten al lui, la cineva din Administrația Hotelurilor și a strecurat recepționerului, care zîmbea lubric, fiind probabil convins că este vorba de o simplă aventură galantă, un bacșiș substanțial, mi s-a găsit o cameră liberă la un hotel de pe bulevard.

Camera este mare, rece, nepriclenoasă, cu un bec chior spînzurat prea sus, cu covoarele pline de scame și praful neșters. Sînt însă bucuroasă, pentru că mă găsesc împreună cu Adrian.

Avem aceeași stare de spirit ca și pe vremuri la R.

Adrian mi-a povestit o mulțime de lucruri legate de studiile lui la Sorbona, ca și de munca actuală de la catedră, despre perspectivele lui. Dar nici un cuvînt despre Eva.

Aș fi vrut să limpezim și acest capitol. Plecarea lui de la societate împreună cu mine, fără a-și fi luat măcar rămas-bun de la Eva, deși stătea acolo în primul rînd și se uita la el țintă, mi se păruse prea dură și nu i-o aprobam.

Indiferent de ceea ce fusese între ei, un minimum de politețe și omenie față de o fată pe care ai iubit-o (sau poate încă o mai iubea) era absolut necesar.

Deodată, pe cînd îi imputam acest lucru, el izbucni:

— Ce știi tu despre o asemenea ființă, pe care am iubit-o, da, am iubit-o, dar care mi-a otrăvit viața în toți acești ani?

Și, dîndu-și drumul șuvoiului pe care îl stăpînise cu destulă greutate pînă atunci, începu să-mi povestească.

Eva, după terminarea liceului, se măritase cu actorul P., cu care se și pregătise pentru intrarea în institutul de teatru.

Reușise într-adevăr, dar numai după cîteva luni plecaseră într-o excursie la Paris. Acolo, P., de altfel un actor bun și destul de cunoscut dintr-un turneu anterior, se angajase la un teatru particular parizian.

Cu ajutorul lui și al relațiilor pe care acesta le avea, izbutise și Eva să capete un angajament într-o companie teatrală de avangardă, unde juca și cînta totodată. Eva, cu înfățișarea ei seducătoare — deși aflată într-un oraș unde femeile frumoase nu sînt deloc o raritate —, avînd o voce plăcută și cunoscînd franceza la perfecție, obținuse de la început succes.

Cînd Adrian, după ce-și cucerise bursa și ajunsese, la rîndul său la Paris, Eva încă juca în cadrul acelei companii de avangardă. Se despărțise însă de soțul ei.

Avusese loc, după cum a aflat Adrian mai tîrziu, o întîmplare destul de neplăcută. La o serată, Eva fusese surprinsă de o altă actriță, care juca în aceeași companie, cu iubitul acesteia, în camera de recuzită a teatrului, într-o ținută destul de neglijentă și într-o situație care o făcuse pe aceasta să creadă că a fost înșelată. Se iscase un scandal. Avusese loc despărțirea de-o parte și de alta.

Și Eva era liberă.

Adrian, auzind de la unul din colegii români de la Universitatea Sorbona că o compatrioată cu numele de Eva Bogdănescu obține un remarcabil succes într-un spectacol de avangardă, s-a dus s-o vadă. A aplaudat-o. Eva juca, într-adevăr, splendid. Iar la ieșire a așteptat-o, în brațe cu un buchet mare de flori.

În aceeași seară Adrian a dormit la ea în hotelul unde Eva închiriase o garsonieră.

„Rămînem de-acum înainte împreună pentru totdeauna, l-a asigurat Eva. Faptul că te-am părăsit pentru P. a fost o mare greșeală. Eu am fost pentru tine, așa cum spuneai cîndva, Nausicaa. Țin minte versurile din Odiseea pe care mi le recitai. De cîte ori, în disperarea și în singurătatea mea, nu le-am repetat! „Privindu-te, uimirea mă cuprinde. / În Delos doar văzui așa un lujer / De finic care fraged răsărise / Pe lîng-altarul zeului Apolon / ...Așa uimit și-nmărmurit, fecioară, / Privesc și-n fața ta, și mă cutremur... /" Sau din Sapho: „Iarăși mă zguduie Eros pînă-n adîncuri, / Dulce-amarul copil cu puteri uriașe / Iarăși îmi zgîlțîie inima Eros, la fel cum / Trece furtuna prin codri, fagii rupîndu-i..."

Eva recita admirabil. Era o desăvîrșită actriță, cu toate că nu urmase mai departe institutul de teatru din București, unde reușise cu brio. Frecventa ce-i drept la Paris cursurile particulare pe care i le preda tot o mare actriță româncă, Elena Paulescu. Dar teatrul ea îl avea în sînge. Îi era organic. Nici n-avea nevoie să facă efort.

Adrian, ascultînd-o, se simțea, mai mult decît oricînd, recăzut în mrejele ei. Iar Eva, recitînd versurile, plîngea.

La început a fost fericit. Locuia în garsoniera Evei. Dimineața se ducea la cursuri, după-amiaza pînă tîrziu,

la închidere, citea la bibliotecă. Pe Eva n-o întîlnea decît noaptea. Trăia împreună cu ea într-un fel de beţie.

Eva, feminitatea întruchipată, cu o senzualitate mereu proaspătă şi plină de inventivitate, îi ţinea simţurile într-o continuă surescitare.

Se iubeau nopţi întregi, pentru ca dimineaţa, înainte de plecare, să i se azvîrle din nou în braţe cu o nepotolită sete de voluptate.

De la o vreme, însă, gesturile acestea de efuziune deveniseră mai rare. Eva începuse să întîrzie nopţile, iar uneori se reîntorcea acasă numai spre dimineaţă.

O colegă o reţinuse ca să citească împreună un rol. O reuniune colegială durase mai mult decît fusése prevăzut iniţial. Fusese la o logodnă, la o petrecere în familie. Iar pretextele se multiplicau.

Atmosfera destinsă, veselă, tumultoasă de la începutul legăturii lor pariziene, începea să dispară. Acum, cînd se întorcea acasă, era plictisită ori iritată. Îi răspundea nervos la întrebările lui. Nu mai luau masa împreună în mica sufragerie a hotelului. El îşi pregătea singur cîte o mică gustare rece, iar ea mînca, „împreună cu colegele", spunea, într-un mic bar chinezesc din apropierea Arcului de Triumf.

Aceasta, pînă într-o zi cînd, întorcîndu-se acasă, portarul îi dăduse cheia spunîndu-i că doamna se mutase „şi i-a lăsat o scrisoare pe masă".

Alergase în aceeaşi seară la teatru. Dar Eva îl primise rece în cabina ei. Îi spusese că se simte extenuată. Munceşte mult şi viaţa pe care o duc amîndoi este prea plină de privaţiuni. S-a săturat de „cămăruţa" de la hotel, de masa pe apucate la modestul bar chinezesc.

I se oferise un rol substanţial şi voia să se dedice exclusiv teatrului.

Asta nu însemna că nu-l mai iubeşte. Ba dimpotrivă. Avea însă nevoie de înţelegerea lui. Nu se vor despărţi decît pentru o perioadă scurtă. Şi, cînd se vor regăsi, va fi iar totul ca la început.

Adrian umblase după aceea multă vreme pierdut, dezorientat. Părăsise şi el hotelul, mutîndu-se într-un cămin studenţesc.

Venise primăvara şi Parisul se înnoise.

Ieşise de la Universitate. Se plimba pe străzi şi prin grădini fără rost. Cîţiva muncitori, în salopete impecabile, albe, curăţau, eliberînd de sub rigorile iernii, peronul Operei, unde un mănunchi de nimfe goale, de marmură, cu ramuri înflorite în plete, se zbenguiau într-un fel de horă prinsă în jurul unui faun, chicotind nebuneşte. Una dintre acele nimfe semăna oarecum cu Eva şi de altfel chipul ei i se părea că îl regăsise şi în Place du Tertre, unde un pictor sărac îşi picta pe pînză chipul iubitei. Fata îşi ţinea în degetele lungi o ţigară pe care o ducea cu delicateţă la buze şi ochii ei scrutau parcă melancolic viitorul. Îl regăsise şi pe Rue Royale, în Bois de Boulogne, pe Champs-Elysées, în Marché aux Oiseaux, în Montmartre şi chiar în La Sainte-Chapelle sub trăsăturile unor tinere fete cu pletele în vînt ca ale Evei şi înfiorate de adierile împrospătătoare ale primăverii.

Într-o seară pe terasa unei cafenele de la Saint-Germain-des Prés, avusese însă prilejul să-l cunoască pe fostul soţ al Evei, actorul P., alături de care ea plecase din ţară. Şi-acesta îi destăinuise că, departe de a se fi dăruit exclusiv teatrului, Eva convieţuia atunci cu un fost ofiţer din armata colonială franceză, acum pensionar, însă foarte bogat şi proprietar al unui restaurant.

Îmi închipuiam ce stare sufletească trebuie să fi avut Adrian aflînd această veste. La început, vrusese chiar s-o caute şi să-i impute cu violenţă minciuna. Se resemnase însă şi timpul începuse din nou să treacă. El îşi continuase studiile şi, cum situaţia sa universitară era excelentă, obţinuse dreptul de a-şi da toate examenele într-un timp redus, aşa ca să se poată înscrie, ulterior, şi la doctorat.

Începuse să-şi recapete echilibrul cînd, într-o bună zi, pe cînd se afla la o serată literară filosofică studenţească, urmată de dans, unde participau şi foarte mulţi români din cercurile studioase ale Parisului, vede o tînără fată ridicîndu-se de la o masă, venind întins spre el.

— Eva !

— Da, da, Eva !... Eva pe care ai uitat-o şi pe care, şi dacă o zăreşti, te faci că n-o cunoşti. Dar prietenii vechi rămîn prieteni, nu-i aşa, Adrian ?

O asculta buimăcit. Eva era la fel de cuceritoare și elegantă ca în zilele cele mai bune ale începutului dragostei lor, cu atîția ani în urmă.

Ochii ei verzi-aurii, umbriți de pletele dese, castanii-roșcate, așa cum se purtau în vara aceea la Paris, îl priveau cu viclenie pe sub sprîncene.

Buzele roșii, ademenitoare, nasul puțin obraznic și ovalul atît de pur al obrazului, pielea ei fină, trandafirie, toate îi reveneau ascuțit în memorie.

Purta o fustă scurtă în carouri, bustul i-l îmbrăca o bluză de culoarea piersicii coapte, peste care un lanț de aur își scînteia un medalion bătut în briliante.

Șoldurile și pieptul i se mai împliniseră, dar prin acestea feminitatea ei fără egal nu pierduse, ci cîștigase în forță atractivă.

— Nu vrei să dansezi cu mine ?

Cum aș fi putut s-o refuz ?

Dansaseră împreună de mai multe ori. Eva se lipea de el cu pieptul și sînii ei fierbinți.

Iar pînă în cele din urmă, Eva îl poftise la ea ca și întîia oară.

— Îmi este din ce în ce mai penibil să-ți descriu ce-a urmat ! îmi declară Adrian.

Îl vedeam că-i venea greu. De altfel se făcuse tîrziu. Erau aproape ceasurile două din noapte. Și întîmplările acestor ultimi ani erau încă departe de-a se sfîrși.

Adrian care la început, abia de se învoise să-mi povestească unele amănunte, acum se încălzise și inima i se descărca de povara purtată.

— Viața îmi devenise un calvar. Eva îmi imputa mereu că nu cîștigam destul, ceea ce era perfect adevărat. Nu aveam alte venituri în afară de cele pe care le obțineam dînd meditații de latină și greacă veche ori făcînd unele traduceri din aceleași limbi sau din limba română, însă acestea din urmă destul de puține. Ea cîștiga mai bine, dar, pentru luxul său, veniturile noastre ale amîndurora erau insuficiente. Aveam încă puțin și trebuia să-mi termin studiile. Intrasem în legătură cu comisia guvernamentală a Ministerului Educației și Învățămîntului din România și mi se promisese, la întoarcere, pentru început, o catedră la cel dintîi liceu clasic din țară și pen-

tru mai tîrziu o numire în învățămîntul superior. I-am propus și Evei să ne înapoiem împreună. Cu influența tatălui ei, care avea rezultate extraordinare în arhitectură, ca și prin stăruințele mele, nădăjduiam să obțin, pe baza profesării Evei de la Paris, și o încadrare a ei în vreunul din teatrele noastre bucureștene. Mă gîndeam fie la teatrul de revistă „Constantin Tănase", fie la cel pentru copii „Ion Creangă", cu al cărui director fusesem, înainte de plecarea din țară, bun prieten.

Eva are un netăgăduit talent. Știe să și cînte. Este încă foarte frumoasă și se pricepe să-și atragă simpatiile și admirația celor din jur. Cu toate că n-a terminat institutul, eram sigur că, încredințîndu-i-se un rol, poate la cinematografie, ar fi avut succes.

Dar Eva mi-a răspuns că n-am decît să plec, ea nu se va mai întoarce niciodată. Doar nu va da Parisul pe amărîtul de București, murdar, înghețat și întunecat iarna, torid vara, prost aprovizionat întotdeauna și unde mișcarea artistică se află în mîinile unor nepricepuți.

Rămăsese să ne despărțim pentru a treia oară, își continua Adrian povestirea. Începusem să și facem pregătirile de rigoare.

La început aveam un ușor regret. Mă obișnuisem cu Eva. Pasiunea ei trupească îmi devenise necesară. Dar, după nu multă vreme, judecînd mai adînc, mi-am dat seama că alături de ea începeam, într-un anume fel, să decad. Viața sa dezonorată, capriciile aveau darul să mă ostenească peste măsură. Efortul de a munci peste limitele obișnuite, atît pentru facultate cît și pentru a putea face față cheltuielilor ei vestimentare, cosmetice, de coafură și altele, mă sleiau. Numai că o nouă întîmplare a intervenit răsturnînd totul. Într-o noapte, Eva nu s-a întors acasă. Întîi nu prea m-am alarmat. Se mai întîmplase și altă dată. S-a făcut însă dimineață. Am alergat peste tot, la teatru și în cele din urmă la poliție, unde am aflat că Eva fusese amestecată într-o chestiune cu droguri.

A avut loc un proces penibil. Eva și-a vîndut blănurile, bijuteriile și chiar o parte din haine. Angajasem un avocat care ne-a supt pînă și ultimii bani.

Mai aveam de încasat de la o editură unele drepturi. I le-am cedat ei toate și am plecat.

Voiam să mă eliberez cît timp mai era cu putință. Am ajuns în țară. M-am încadrat numaidecît în învățămînt, silindu-mă să dau uitării anii petrecuți alături de Eva.

Adrian îmi mărturisea acum cîte amare mustrări îl încercaseră în acest timp fiindcă se despărțise de mine din cauza Evei. De zeci și zeci de ori ar fi vrut să alerge, să mă găsească și să-și ceară iertare. Îi lipsea însă îndrăzneala și era sigur, pe de altă parte, că eu doream să nici nu mai aud de el.

De aceea s-a simțit atît de bucuros cînd a avut prilejul să stea cu mine de vorbă la facultate, și m-a condus la gară.

— Mi-am dat seama — spunea el — că am trăit într-un fel de mocirlă, din care, în sfîrșit, acum, după ultima despărțire de Eva, am izbutit să ies.

Dar numai la o săptămînă după ce ne întîlnisem la conferința profesorului german Salmann, s-a pomenit cu Eva care venise și ea cu avionul de la Paris.

Pretindea că părerile lui despre întoarcerea în țară o influențaseră și pe ea.

Pe de altă parte chiar mama ei, care se internase, în stare gravă, într-un sanatoriu de boli nervoase, o chema stăruitor prin scrisori să se întoarcă, zicînd că dorește s-o revadă înainte de moarte.

Eva îi cerea lui Adrian să se împace. Să se căsătorească. (Fusese întotdeauna împotriva căsătoriei cu el, spunînd că libertatea îi este mai scumpă decît orice). Și pînă atunci să locuiască împreună.

Prudent de astă dată, Adrian refuzase. (Era întîia oară în viață cînd Eva era refuzată de el.) Îi găsise o cameră mobilată într-un bloc vechi, în Calea Victoriei, deasupra unei cofetării. Și începuse tratative cu teatrul de revistă „Constantin Tănase", pentru a-i asigura un angajament.

De cîteva ori îl vizitase, se dezbrăcase și încercase să i se dea. Numai că, de fiecare dată, deși cu sîngele răscolit, Adrian rezistase. Venea după el pretutindeni, la facultate, la societate, la bibliotecă, făcînd orice numai pentru a fi luată drept prezumtiva lui soție și pentru ca să oficializeze o legătură ce nu mai exista.

Așa se întîmplase și în ziua cînd Adrian vorbise despre Demostene.

Eva venise la societate, deși nu avea nici o legătură cu clasicismul, luase loc în primele rînduri și-l aștepta pe Adrian ca să plece împreună cu el.

Atîta că Adrian primise numai cu cîteva zile înainte o scrisoare de la un fost coleg de studii, pe care îl rugase să se intereseze ce s-a mai întîmplat la Paris cu Eva după plecarea lui și pentru ce se înapoiase ea atît de brusc în țară.

Scrisoarea era revelatoare. Eva fusese iar amestecată într-o chestiune de droguri, ca și în alta tot atît de gravă, în care era acuzată de prostituție. I se ceruse chiar expulzarea din Franța. Așadar nu căința o determinase să vină în țară, să-l caute și să-i propună căsătoria, de care cu ani în urmă se scuturase, ci încurcăturile cu poliția de moravuri franceză, în care intrase. După ce atîta vreme avusese o comportare destul de rușinoasă, acum voia să spele totul printr-o căsătorie care s-o readucă la o situație onorabilă.

Avusese cu ea o explicație. O rugase să nu i se mai țină pe urme (avea mijloacele necesare de existență, teatrul o angajase, la început provizoriu, anunțînd-o ca pe o vedetă de scenă pariziană, ceea ce în mare parte era adevărat, dîndu-i asigurări că o va încadra în mod definitiv).

Tatăl său, care funcționa într-un important for științific universitar național, urma să se mute de asemenea la București și-o invita să locuiască împreună cu el, sperînd în reîntregirea familiei după ce ar fi ieșit din sanatoriu și mama.

Dar Eva se încăpățîna acum să se căsătorească. Și soț voia să-i fie numai acela căruia ea i se dăruise pentru întîia oară.

Că ea îl părăsise purtîndu-se față de el în chipul cel mai umilitor cu putință nu amintea deloc.

Se făcuseră orele patru dimineața. În camera de hotel — unde stăteam de vorbă cu Adrian, iar el îmi povestea cele întîmplate — se făcuse frig. Prin ferestre

pătrundeau zorii ca o apă albastră-cenușie, dînd și fețelor noastre o culoare lividă.

Eram emoționată la culme. Adrian își plătise greșeala cu vîrf și îndesat. Nici un fel de suferință nu-i fusese cruțată.

Ceea ce-mi spunea el acum și felul cum își cerea iertare suna întocmai ca versurile divinului Hölderlin :

„Sfîntă făptură ! Ades tulburat-am scumpa,
dumnezeiasca ta liniște,
și de la mine învățat-ai durerile
vieții mai adînci și mai tainice.

O, uită și iartă ! Asemenea norului, colo,
prin fața lunei tăcute, eu mă petrec, pe cînd tu
din nou odihnești sclipitoare-n a ta frumusețe,
tu, dulce lumină !"

Adrian se așezase pe fotoliul de lîngă pat. Eu stăteam lungită. Și ostenită, mă sprijineam pe o pernă. Fiindcă eram înghețată, mă învelisem pînă la gît cu pătura.

Stăteam alături, dar nici unul nici celălalt nu încercasem vreun gest de tandrețe, cu toate că în copilărie ne jurasem că ne vom iubi cu credință și ne vom aparține cît vom trăi doar unul celuilalt.

Am dat drumul la aparatul de radio așezat pe noptieră. Am nimerit un post de cine știe unde. Se cînta *Oneghin* de Ceaikovski. Aria reîntîlnirii lui Evenghi cu Tatiana care se căsătorise între timp și pentru care abia de astă dată el începuse să simtă o adevărată pasiune.

Dar Tatiana este dominată de simțămîntul datoriei.

Aria lui Oneghin, conștient de a nu fi știut s-o prețuiască la timpul cuvenit pe Tatiana, este sfîșietoare.

Pe Adrian îl văd tulburat. Și eu sînt adînc zguduită. Aria aceasta m-a impresionat de altfel întotdeauna.

— Silvia ! apucă să rostească Adrian.

Nici astăzi nu știu ce-ar fi dorit să mai spună.

Dar ușa s-a deschis brusc. În prag am văzut-o pe Eva, în mînă cu un mic aparat de fotografiat japonez de buzunar.

Era însoțită de un bărbat, care și el avea în mînă un aparat de fotografiat.

Două blitzuri au izbucnit în direcţia noastră, spintecînd aerul cu scînteierea lor.

Eva telefonase acasă la Adrian. Iar gazda lui — pe care şi el o căutase după-amiază ca s-o anunţe unde putea fi găsit, la recepţia hotelului, firește (dacă ar fi fost căutat de la şcoală sau de la editură, deoarece din ambele părţi aştepta anumite comunicări) — îi dăduse respectivul număr de telefon.

— Aşa ! a spus Eva satisfăcută.

Părul ei îşi pierduse pieptănătura corectă. O şuviţă îi spînzura dezordonat pe frunte, iar ochii îi sclipeau ca unei pisici sălbatice.

Adrian a sărit de pe pat şi a întins mîinile să smulgă ambele aparate. Bărbatul s-a întors şi a fugit pe scări. A rămas numai Eva care, după ce îşi ascunsese aparatul de fotografiat în poşetă, îi barase lui Adrian în uşă drumul către ieşire.

— Fără violenţe ! Fără violenţe, a strigat. Altfel chem tot hotelul în ajutor.

— Dă-mi numaidecît aparatul ! a somat-o Adrian.

— Asta niciodată, i-a răspuns ea. Iată-te cine eşti. Pe mine m-ai sedus cînd eram numai o fată neştiutoare. M-ai lăsat apoi pradă răutăţilor omeneşti. Ai venit la Paris după mine. Am convieţuit potrivit dorinţei tale. Pe urmă te-ai întors în ţară pentru fiinţa aceasta. Şi-acum v-aţi ascuns aici, într-un hotel, voi, două cadre didactice.

Vorbea atît de convinsă, încît cineva, care nu ar fi cunoscut-o, putea să-i dea crezare.

— Nu ai nici o ruşine ? a mustrat-o Adrian.

— Eu te iubesc ! şi-a schimbat ea, deodată, tonul.

— Dar eu nu mai simt pentru tine altceva decît dezgust şi milă. Ştii pentru ce !

— Dacă profesoara asta, nu pleacă imediat de-aici, mă duc la miliţie şi arăt fotografiile ! a spus ea cu dispreţ.

Devenise vulgară. Vocea i se ascuţise. Ochii ei mă fulgerau cu ură.

Mi-am dat la o parte pătura de pe mine. Caloriferul era încă rece, nu se dăduse drumul la căldură, aşa încît în cameră se făcea din ce în ce mai frig.

Mă apucase un tremur, pe care nu izbuteam să-l potolesc. Dinţii îmi clănţăneau. Pe Eva o simţeam capabilă, în furia ei, de orice.

— Am să-ţi iau poşeta şi am să-ţi distrug aparatul ! a avertizat-o Adrian.

— Domnul care a plecat, să ştii, era de la poliţia de moravuri ! i-a răspuns Eva. Îmi va fi martor. A realizat şi el fotografii. Să vedem ce va spune ministrul vostru, al învăţămîntului, cînd le va vedea. Doi profesori burlaci, din două oraşe diferite, ea culcată în pat sub pătură şi tu alături... Mai e nevoie de vreo altă probă ? Şi asta după o noapte întreagă petrecută împreună... Cine-ar putea să-şi închipuie altceva decît ceea ce, sigur, s-a petrecut între voi ?

Eram conştientă de felul cum putea să ne şantajeze.

— Ştii foarte bine că minţi ! am răsuflat.

La radio încă se mai cînta Oneghin.

Cei doi, Tatiana şi Evgheni, deşi încă se iubeau, se despărţeau, îndureraţi, pentru totdeauna.

Din camerele învecinate, pasagerii, treziţi în urma schimbului nostru de cuvinte, întredeschideau uşile şi capetele lor ciufulite se zăreau ici şi colo, protestînd împotriva zgomotului.

— Intră înăuntru ! a poftit-o Adrian, şi vorbeşte mai încet.

— Nu intru pînă ce nu pleacă ea ! a strigat Eva din nou.

Îmi strînsesem lucrurile. Mi-am luat valiza şi am ieşit. Adrian a venit după mine. Şi Eva s-a luat după noi.

— Lasă-mă, Adrian ! l-am rugat plîngînd.

— Las-o ! i-a poruncit ea, dar glasul îi devenise şovăitor.

— Ne-ai torturat destul. Încetează ! i-a mai spus Adrian.

— Asta nu e nimic pe lîngă ce va urma ! ne-a mai ameninţat ea. Dacă n-o laşi şi nu mă însoţeşti, nu uita că ai fost ca şi bărbatul meu...

— Din nenorocire, ca şi... a şoptit Adrian.

— ...să ştii că vă distrug pe amîndoi şi tu ştii că eu mă ţin de cuvînt...

— N-ai decît ! Încearcă...

Adrian m-a prins cu dreapta de braţ, în stînga mi-a luat valiza. A predat cheia la recepţie şi, însoţiţi de privirile insinuante ale recepţionerilor, cărora Eva le spusese că Adrian este bărbatul ei şi c-o înşeală cu mine, am ieşit pe uşă tustrei.

Tocmai trecea un taxi. Adrian l-a oprit. Ne-am urcat amîndoi şi am plecat spre gară.

☆

Eva s-a ţinut de cuvînt. Cam peste trei săptămîni, a sosit de la miliţie un inspector care avea în servietă fotografia făcută de Eva la hotel.

A început o anchetă îngrozitoare. Sigur, puteam să mă apăr. Nu eram vinovaţi de nimic condamnabil. Dar orice răuvoitor putea să mă arate cu degetul. Aria calomniei, sigur, ar fi început să se cînte. Petrecusem o întreagă noapte singură cu un bărbat necăsătorit într-o cameră de hotel şi toate aparenţele erau împotriva noastră.

De compromis tot mă compromiteam.

Prejudecăţi stupide nu îngăduie o asemenea faptă, oricît ar fi de curate relaţiile între un bărbat şi o fată.

Parcă-l auzeam pe director învinuindu-mă :

„Uite cine făcea pe mironosiţa şi apăra o elevă care s-a dus tot singură în camera unui băiat !".

În sala de aşteptare a gării, Adrian mă ceruse de soţie.

— Nu vreau să te căsătoreşti cu mine numai pentru că am intrat, fără voia noastră, într-o asemenea încurcătură ! i-am răspuns.

— Te-am iubit încă din liceu, cînd erai mică, aşa cum foarte bine ştii. Tu ai fost unica mea dragoste adevărată ! m-a asigurat. Episodul Eva a fost numai o fatală greşeală. Am intrat în capcana ei şi n-am izbutit să mai ies. Greşeala mi-am plătit-o însă din plin. Am o mare datorie faţă de tine.

— Eu nu ţi-am pretins şi nu-ţi voi pretinde niciodată nimic !

Deşi eram în sala de aşteptare, Adrian mi-a sărutat mîinile.

— Primeşti ?

— Să mai aşteptăm un timp. Să ne liniştim amîndoi şi să reflectăm.

Îi povestisem şi eu despre Mircea şi intenţiile lui cinstite.

Adrian i-a scris. Mircea a venit într-un suflet la noi. I-am confirmat cele întîmplate.

— Ştiam... presimţeam că va fi aşa ! s-a întristat el. Dar recunosc că tu nu ţi-ai luat nici o obligaţie faţă de mine. Înţeleg că nu am ce face şi am să mă străduiesc să mă resemnez. Îţi urez să nu mai trăieşti nici o dezamăgire.

Ancheta era în curs. Inspectorul, o persoană destul de conformistă, ca să n-o numesc altfel, opina să spălăm totul prin retragerea mea din învăţămînt, mai ales că vechea ofertă, ca translatoare, era încă valabilă.

— Un profesor (şi mai cu seamă o profesoară), susţinea el (şi pe bună dreptate), nu se cuvine să fie compromisă sub nici o formă.

— Şi eu m-am compromis ?

— Da.

— Şi, totuşi, deşi aparenţele sînt împotriva mea, în faţa conştiinţei mele nu mă simt vinovată şi nu voi părăsi învăţămîntul.

— Pentru ce ? mă întreba inspectorul. Daţi o situaţie proastă pe una bună. Şi vă salvaţi onoarea...

— Onoarea mea e nepătată. Iar Adrian şi cu mine ne vom căsători...

— Vă căsătoriţi ? Admirabil ! s-a mai luminat el. Dar şi-a luat seama numaidecît. Să ştiţi însă că pata nu se va şterge cît timp veţi rămîne în învăţămînt şi în oraşul acesta. Oamenii vor spune că logodnicul a făcut numai un gest de generozitate. Şi, pe deasupra, se vor extinde bănuieli asupra trecutului dumneavoastră...

— Nu-mi dau demisia !

— Pentru ce ? Pentru ce ? repeta inspectorul iritat.

— Pentru că altceva decît profesoară nu vreau să fiu. Acesta a fost idealul meu de cînd eram mică şi eu idealurile nu mi le trădez...

— Bine !... Bine !... s-a învoit. Dar să ştiţi că anumite consecinţe tot veţi avea... şi răspunderea lor nu vă va reveni decît dumneavoastră...

— Am să suport orice...

Mă găsesc la nunta mea.

De dimineaţă am avut căsătoria civilă, la care au luat parte aproape toţi colegii care nu aveau atunci ore şi marea majoritate a elevilor mei. Imediat după prînz — într-un cerc restrîns de familie, acasă, potrivit tradiţiei, o modestă ceremonie. Iar către seară masa festivă de nuntă şi obişnuita petrecere.

Cu toate cîte s-au întîmplat, nu mi-am pierdut încrederea în viaţă, în misiunea mea de educator, chiar dacă am întîlnit unele fiinţe şi situaţii ce mi-au produs destule amărăciuni.

Eva, după ce a făcut tot posibilul să-l recîştige pe Adrian, şantajîndu-ne, mai ales pe mine, de la o vreme s-a împăcat cu soarta. Aşa e ea. S-a angajat la un teatru de revistă. Şi, cum are un excepţional talent cînd cîntă şi dansează pe scenă (mai ales că frumuseţea, cu toate avatarurile pe care le-a trăit, nu i s-a împuţinat decît într-o foarte mică măsură), dobîndeşte şi în Bucureşti, ca şi la Paris, un remarcabil succes.

Adrian a obţinut un transfer la universitate, în oraşul nostru.

Mircea s-a hotărît, în sfîrşit, să-şi caute norocul în altă parte. S-a logodit cu o colegă tînără şi drăguţă care-l simpatiza de mult.

În ce mă priveşte, am fost invitată la dans de cel pe care-l iubesc încă din copilărie. Acesta a fost de-altminteri visul meu cel mai drag, şi pe care-l socoteam niciodată realizabil, în toţi aceşti ani. Să mă aflu la pieptul lui într-un dans.

Am iertat şi am uitat tot ce-a fost neplăcut. Vreau să fiu şi sînt sigură că voi fi fericită. Ştiu foarte bine că fericirea nu se capătă decît biruind încercările (iar Sofocle o condiţionează de înţelepciune).

Săptămînile acestea am tot stat îndelung de vorbă cu Adrian. Ne-am redescoperit. Sîntem întru toate de acord. Şi în asemenea clipe, lumea capătă pentru noi un nou conţinut vibrant şi scînteietor.

Ba încă mai mult, în aceste zile mi-a apărut lucrarea la care ţin nespus (cu titlul puţin modificat) şi pe care

Adrian mi-a citit-o numaidecît, pe nerăsuflate : „Frumoasa Elena sau Penelopa ?".

Visul mi s-a împlinit. Știu că nu sînt așa de frumoasă și de seducătoare ca Eva, dar și tu știi, Adrian, că, spre deosebire de ea, îți voi fi credincioasă pînă la moarte și că nici un sacrificiu nu mi se va părea prea greu pentru ca iubirea ce ne unește să devină nemuritoare.

Mă gîndesc și la Eva. Ba chiar amîndoi am și poftit-o la nuntă. Ea ne-a răspuns, trufașă, printr-o telegramă care ne-a sosit chiar adineaori, că ne mulțumește, dar nu poate veni. Nu vrea să-și părăsească spectatorii, care-o adoră, nici măcar pentru o singură seară.

— Ce zici ? m-a întrebat Adrian, după ce-am citit amîndoi telegrama.

— Că trebuie să ne fie amîndurora milă de Eva !... am răspuns.

— Milă pentru Eva ? s-a mirat el.

— Da ! Milă pentru Eva.

— Draga de tine ! mi-a șoptit. Hai să dansăm !

Și-acum mă găsesc în brațele lui...

HĂRŢI CEREŞTI

PE LA MIJLOCUL LUI IANUARIE A ANUlui trecut, pe-o vreme viscoloasă, pe una dintre străduţele care se răsucesc în spatele vechiului stadion bucureştean din Dealul Spirii, înotau prin zăpadă trei băieţi.

Unul era subţire, înalt, cu o bărbie voluntară, însă cu ochi melancolici. Şuviţe castanii, spulberate de vînt, i se vedeau ieşind de sub căciula brumărie, ţuguiată, pe care o purta, în ciuda viscolului, cam pe ceafă.

Însoţitorii lui, un băiat slăbuţ, înfofolit într-un palton cu blană, şi altul rotofei, cu un şal gros în jurul gîtului, abia i se puteau ţine pe urme şi gîfîiau ca doi căluţi prea obosiţi de alergătură.

Vîntul suflase întreaga noapte, zgîlţîind crengile copacilor, bătînd în uşi, urlînd înverşunat, ţesînd fuioare albe prin văzduh şi apoi sfîşiindu-le în ghearele lui reci şi azvîrlindu-le în toate părţile. Iar casele micuţe, înghesuite parcă una într-alta ca să se apere de frig, erau acoperite de zăpadă. Purtau căciuli uriaşe, albe, lăsate într-o parte.

Troienii se urcaseră pe garduri, gata să le dărîme.

Pe geamuri florile de gheaţă se zugrăveau meşteşugit, sub mîna harnică a gerului.

Băieţii noştri se sileau la drum, căutînd pe sub troieni o casă, pe care acela care mergea în frunte o mai văzuse şi altă dată, însă atunci scăldată sub verdeaţa şi lumina verii.

— Bogdane, nu ştii, măi, unde e? zicea cu răsuflarea întretăiată grăsuliul, care se scufundase în zăpadă.

Cel care se numea Bogdan trecuse însă strada la întretăierea de lîngă ştrandul pustiu şi îngheţat sub potopirea iernii — urmat de celălalt băiat, slăbuţ, cu faţa măslinie şi dinţii strînşi de încordare — şi se oprise în faţa unei porţi.

Era o poartă veche, cum se făceau în urmă cu patruzeci — cincizeci de ani, avînd o streaşină de lemn deasupra de forma unei chivăre cu creastă.

Pe poartă o tăbliţă: „Profesor Ion Mărculescu".

— Aici e, zise el, drept orice alt răspuns, celui care se scufundase în zăpadă. Haide, grăbiţi-vă...

Grasul se opinti din răsputeri şi scoase un picior din zăpadă. Îşi pierdu însă cisma. Avea cisme de cauciuc, înalte şi lucioase, cum poartă astăzi mai toţi copiii iarna. Rămase într-un picior şi începu să scormonească prin zăpadă. Vîntul îl răsturnă.

— Ajutaţi-mă, fraţilor! ţipă.

Băieţelul cel slăbuţ, pe nume Paul, se repezi şi-l sprijini de braţ, pînă ce izbuti să se ridice. Îi scutură paltonul, şi după ce îi scoase cisma din zăpadă, îl ajută să se încalţe.

Vîntul se înteţise mai tare, sunînd cu toate goarnele, biciuind cablurile aeriene ale tramvaiului, chiuind ca un năzdrăvan.

Amîndoi, Paul şi grăsuliul, ţinîndu-se de mînă, ieşiră din zăpadă, grăbindu-se s-ajungă alături de Bogdan.

Acesta ciocăni în poartă.

Din cauza şuierelor viscolului, probabil, cei din casă nu auziseră nimic.

— De am avea o piatră, o bucată de gheaţă, spuse Bogdan. S-ar auzi mai bine...

Sorin — aşa se numea grăsuliul — începu să se învîrtească în toate părţile, căutînd o bucată de gheaţă. Dar gheaţă nu se vedea pe nicăieri. Zăpada învăluise totul.

Atîta că Bogdan, nemaiavînd răbdare, bătu din nou cu pumnii în tăblia de lemn a porții, și-atunci, trezit din somn, se arătă un dulău negru, hămăind răgușit :

Alți cîini, din casele alăturate, s-au ridicat și ei să-și sprijine vecinul.

Corul de hămăieli, pe struna viscolului, era asurzitor.

De după casă se ivi atunci o bătrînică, ținînd pe umeri un palton bărbătesc. .

Glasul bătrînei nu se auzea. Doar după semnele pe care le făcea cu mîna își dădeau seama că-i întreba ceva, ce însă nu știau.

— Noi sîntem, strigă Bogdan, dintr-a șasea...

„N-aud !" făcea cu mîna semn bătrîna.

— Noi sîntem dintr-a șasea, țipă Sorin, care avea o voce ascuțită. Vrem să-i vorbim...

— Ce vreți să faceți ? întrebă bătrîna cu glasul ei neauzit.

— Vrem să-i vorbim dirigintelui nostru, striga la rîndul lui și Paul.

Bătrîna, văzînd că nu se înțeleg, se apropiase, înfruntînd viscolul, tărîndu-și greu picioarele vîrîte în niște ghete bărbătești.

Vîntul îi tot smucea paltonul, gata să i-l arunce în zăpadă.

— Cine sînteți, băieți ? îi întrebă, în timp ce cîinele, ca să-și arate vrednicia, lătra și el din răsputeri, sărind pe gard cu labele.

Bogdan întredeschise poarta, atîta cît să nu poată ieși cîinele, și îi răspunse :

— Noi sîntem trei elevi din clasa a șasea : Paul Maftei, Sorin Vidrașcu și Bogdan Sevastru. Eu am mai fost și astă-vară. Am dori să-i vorbim...

— Profesorul nu-i aici, răspunse bătrîna. E plecat. V-a trimis de la școală ?

— Nu. Însă știți... Avem o nouă dirigintă, pe nume Sabina Mureșanu.

— Și ce-i cu asta ? se miră bătrîna. De asta ați venit ?

În acea clipă vîntul se repezi atît de tare, încît sub izbitura lui bătrîna fu mai-mai să cadă.

Se priponi cu mîinile în gard și spuse :

— Dînsul este bolnav. S-a dus la sanatoriu.

— Și nu-i putem vorbi ? stărui iar Bogdan.

— Sigur că nu ! tuși bătrîna. Este într-un sanatoriu din provincie. Lasă, veniți cînd o să fie vremea bună. Poate se va întoarce pînă atunci...

— Peste o lună, două... cînd ? dori să afle mai precis Bogdan.

— Nu știu, îi răspunse bătrîna. Însă e bine să întrebați mai înainte la școală de adresă, pentru că este vorba să ne mutăm într-un bloc nou, că aici o să se demoleze.

— Dar dumneavoastră nu puteți să-i spuneți ? Nu mergeți la dînsul ? Nu-i scrieți ? își încercă Paul puterea de convingere.

Bătrîna însă, smucită încoa și încolo de viforniță, nu mai putea să le răspundă. Se ghemuise sub palton și, făcîndu-le semn cu mîna să vină altă dată, se și grăbea cu pașii ei tîrșiți spre casă.

Doar cîinele cel negru le mai lătra în față, sărind pe gard cu labele.

Băieții rămaseseră la poartă. Nu știau ce să facă.

— Cine e bătrîna asta ? vru să știe Sorin.

— E îngrijitoarea casei, îi răspunse Bogdan. Dirigintele nostru este văduv, cum știți și voi. Astă-vară m-a primit foarte bine. Mi-a dat dulceață. Și eu am stat de vorbă cu dînsul, colo, sub nuc. Acum, parcă nici nu m-a cunoscut...

Sorin își freca mîinile să se mai încălzească. Își strînse șalul în jurul gîtului și-i spuse lui Bogdan :

— Pe un viscol ca ăsta, ce să te mai cunoască ?

— Haideți la mine, rosti Paul, după ce se dezmeticră. Învățăm și la matematică. Facem și-un șah. Mama a copt azi plăcintă...

Lui Sorin îi lăsă gura apă :

— Sigur, ce să mai așteptăm ? Nu vedeți că înghețăm degeaba ?

Bogdan se dezlipi cu greu de poarta profesorului său. Se întoarse fără un cuvînt.

Porniră în jos, spre cheiul Dîmboviței, unde într-un bloc mare, albastru, din noile cvartale de construcții, locuia Paul.

„Să fi uitat oare profesorul Mărculescu de mine și de copiii din clasa lui ? se frămînta în gînd Bogdan. Nu,

asta nu se poate! Nu se poate!"... Şi iar îl rodea bănuiala: „Atunci de ce de-atîta timp nu ne dă nici un semn de viaţă?".

Gîndindu-se, mergea din ce în ce mai repede. O luase iarăşi înaintea celorlalţi doi.

Sorin şi Paul îl urmau tăcuţi pe vechile străduţe întortocheate, prin care vîntul sufla în voia lui, făcînd să zornăie acoperişurile de tablă, să scîrţîie gardurile de lemn, aţîţînd furia cîinilor. Ce-i drept, puterea sa avea să se sfîrşească şi pe-aici în curînd. Din capătul de jos al străzii se şi vedeau urcînd noile blocuri din sticlă şi beton, în pieptul cărora vîntul lovea neputincios, ca valurile mării într-un ţărm de granit.

Însă Bogdan nu avea timp să se gîndească în acea dimineaţă viforoasă şi la lucruri din acestea. În minte nu avea decît chipul dragului său profesor şi diriginte Mărculescu.

☆

Încă de cînd era în clasa întîi, Bogdan aflase că era în şcoală un profesor de geografie: Mărculescu, pe care-l iubeau mult copiii.

Pe toţi profesorii şi învăţătorii din şcoală îi iubeau, dar pe profesorul de geografie mai mult decît pe ceilalţi.

Era un bărbat blînd, cu o privire zîmbitoare, care trecea întotdeauna pe săli cu catalogul într-o mînă şi cu o hartă în cealaltă.

Nimeni nu-l auzise încă pe-acest profesor certîndu-i pe copii cu voce tare şi nimeni nu-l văzuse înfuriindu-se. Dacă vreunul dintre elevii şcolii, cînd trecea el pe sală, vorbea urît, sau prea tare, profesorul îl privea mustrător. Însă privirea lui spunea atît de mult, încît acela care tulburase liniştea se potolea numaidecît.

După ce a ajuns în clasa a cincea, Bogdan l-a văzut pe profesorul de geografie cum arăta şi la catedră. La prima oră le-a vorbit despre sistemul nostru planetar.

Pe tablă, cu crete colorate, înfăţişase întîi soarele, apoi planetele ce se rotesc necontenit în jurul lui.

Profesorul era mărunt, cu gesturi calme, odihnitoare. Glasul său era slab. La început abia se auzea. Pe nesimţite, însă, în timp ce ţinea lecţia, i s-a părut că el a în-

ceput să crească. Glasul lui liniştit, însă bine timbrat, era cuceritor. Bogdan auzea vorbele pe care le rostea profesorul nu numai cu urechile, ci şi cu inima. Şi cînd vorbea, nu mai părea deloc mărunt, ci mare. Fruntea lată, albă, şi ochelarii de miop iradiau o lumină ciudată.

Bogdan îşi amintea cum se făcuse atunci în clasă o tăcere desăvîrşită. Elevii ascultau încordaţi. Deşi ferestrele erau la stradă, nu se mai auzeau parcă tramvaiele, maşinile, nici glasurile trecătorilor. Nu se mai auzeau decît cuvintele profesorului. Bogdan îi urmărea şi ochelarii de miop, în care îi părea că vede, ca într-o oglindă fermecată, planetele enorme rotindu-se vertiginos prin Univers.

Sub gesturile măsurate, totul prinsese viaţă.

Şi, cînd profesorul s-a apopiat de tablă, ea nu mai era neagră şi nemişcată, ci părea un ecran.

— Uitaţi-vă cum omul urcă pas cu pas în Cosmos şi-l cucereşte, le-a spus profesorul.

Cu creta însemnase pe tablă, întîi, traseul Pămînt—Lună, — marcînd deoparte, pe suprafaţa lunii cel dintîi loc de aterizare ; aşa numita Mare a Serenităţii —, apoi şi alte viitoare probabile trasee cu planetele Marte, Venus şi Jupiter.

Spusese şi înfăţişase lucrurile astfel, cu-atîta însufleţire, încît elevii au început să aplaude. Cel mai puternic bătea din palme însuşi Bogdan. Se ridicase în picioare, roşu la chip, înflăcărat.

Deodată clopoţelul a început să sune pe coridor vesel, strident, nepăsător, chemînd elevii afară, în recreaţie.

Clasa vuia de entuziasm.

Întîia lecţie de geografie se sfîrşise.

Profesorul îşi luase catalogul, harta, cutia de crete colorate, beţişorul de arătat la hartă, şi plecase.

Era din nou profesorul blajin, modest, care trecea pe coridoare zîmbind elevilor.

Profesorul plecase. Dar vorbele lui rămăseseră acolo, în încăperea largă, vibrau încă între pereţii albi, sub tavanul înalt, în inimile elevilor din clasa a cincea.

Bogdan rămăsese în clasă după oră. Şedea la locul lui, în bancă, avînd faţa în pumni. Visa cu ochii deschişi.

Pe sală auzea elevii vorbind cu însufleţire despre lecţia profesorului Mărculescu.

— Mi se părea că sînt pe Lună, c-o văd cu ochii, striga Sorin cu voce ascuțită.

— Ba mie mi se părea că zbor cu o rachetă, zicea și Paul. De altfel, m-am și hotărît. Vreau să mă fac aviator și să zbor cu rachetele de pasageri între Pămînt și Lună. Am să te duc, Sorine, în vacanță, pe Lună, lîngă Marea Serenității, nu lîngă Marea Neagră, așa cum ai fost astă-vară... deși Marea Serenității nu are nici o picătură de apă.

Răsunau rîsete voioase.

— Eu mă fac astronom...

— Geograf...

— Sau om de știință, cercetător pe-alte planete...

Copiii își simțeau inimile înfierbîntate.

Bogdan era cuprins de o moleșeală plăcută, ca după o călătorie lungă, în care ai cules impresii noi ce-ți umplu pieptul și ai dorința să meditezi asupra lor în liniște, pe îndelete.

L-a trezit din visare Coralia, o fetiță micuță, blondă, cu părul prins în două rotocoale lîngă urechi (sau două „telefoane", cum numesc fetele acest fel de-a se pieptăna).

Ea era gospodina clasei.

— Bogdane, tu ești de serviciu. Șterge repede tabla. Avem acum limba română.

Cu mult regret s-a îndreptat Bogdan spre tablă, a șters cu cîrpa umedă Pămîntul, Soarele, planetele și Luna.

Oftînd s-a întors la loc.

Clopoțelul sunase de intrare. Și începea limba română.

Dar bucuria cea mai mare a avut-o Bogdan în ziua următoare.

Directorul le anunțase la deschiderea școlii că, în mod excepțional, elevii celor două clase a cincea paralele își vor cunoaște dirigintele abia a doua zi.

Și iată că a doua zi, la ora de dirigenție, cine intră pe ușă ? Profesorul de geografie.

Copiii au sărit în sus, bătînd din palme, șoptindu-și între ei :

— Ce bine !... Vai ce bine !...

Bogdan îl privea mut.

Inima îi bătea.

Nici nu se aştepta să aibă o astfel de surpriză.

Soarele de septembrie împrăştia în clasă, pe bănci, pe feţele elevilor, razele lui călduţe. Şi pe ferestre intra mirosul dulce şi plăpînd al dăliilor, îngrijite în rondurile de pe stradă de Coralia şi fetele din clasă, şi care abia fuseseră udate în recreaţie.

După ce-a stat puţin de vorbă cu elevii şi a luat primele măsuri de organizare a clasei, dirigintele le-a rostit :

— Copii, acuma sînteţi mari, sînteţi în clasa a cincea. Aveţi o vîrstă minunată, cînd ochii încep să vadă mai limpede, mai viu, mai plini de interes, cele ce se petrec în jurul nostru. Şi eu vă chem pe toţi să vă străduiţi să învăţaţi mai bine şi să fiţi mai disciplinaţi ! Vă chem să ne formăm ca oameni. Patria ne pune totul la îndemînă. Vom fi noi în stare să ne facem datoria cum se cuvine ?

— Vom fi, vom fi !... se-auzeau vocile copiilor.

— Atunci, copii, a mai spus dirigintele, va trebui să ne unim, să închegăm un colectiv puternic şi să ne ajutăm în orice împrejurare. Să nu lăsăm pe nimeni să rătăcească drumul... Sînteţi de acord ?

— Sîntem !... Da... da... strigau copiii.

— Voi ştiţi ce este patria, a glăsuit mai departe dirigintele. Ei îi vom închina toată puterea noastră de muncă. Cine-ar putea din clasă să-mi spună, în cîteva cuvinte clare, ce înseamnă patria pentru noi ?

Bogdan ştia din clasa a patra o poezie a lui Virgil Carianopol : *Istorie.*

A ridicat îndată mîna.

— Răspunde tu. Nu eşti Bogdan Sevastru ? a întrebat dirigintele, care strigase catalogul la începutul orei şi reţinuse numele elevilor.

Fără alte cuvinte de prisos, Bogdan a început să recite.

Dirigintele asculta minunatele versuri rostite cu glas tare de noul său elev :

„Zi cu zi ni s-a născut pămîntul,
Patria de aur ce-o cinstim,
Pentru care frămîntăm cuvîntul
Şi ce scoatem din adînc îi dăm.

Bunii și străbunii o-nălțară,
Vis cu vis, în urmă, i-au clădit,
O crescură dîrză, i-au spus Țară
Și cu ea au rîs și-au suferit.

I-am dat zestre : Doina, Miorița,
Hora, portul și hotarul sfînt,
O-nvățară graiul, cum e mierea,
Ce nu-l are nimeni pe pămînt.

Meșteri mari muind în vis peneluri,
După acela ce le-a fost județ,
I-au pictat Agapii și Tismane
Și acel de aur Voroneț.

Veac de veac apoi, prin vremuri aspre
Au ținut-o lîngă ei fierbinți
Și-au adus-o, cum a fost, în brațe
Pînă la bunici și la părinți.

Cei de azi, primind-o cu mîndrie,
I-au sădit în inimă avînt,
O păzesc iubind-o cu tărie
Și îi dau lumină și cuvînt.

După ce el a recitat ultima strofă, profesorul s-a apropiat de banca lui, i-a pus mîna pe creștet glăsuindu-i :

— Îți mulțumesc. Ne-ai dat cel mai frumos răspuns.

Ochii săi zîmbitori îi scînteiau sub ochelarii cu sticle groase, de miop.

La pauza următoare, Bogdan și-a întîlnit din nou pe sală dirigintele. Și dirigintele i-a făcut semn să vie lîngă el. L-a luat binișor pe după umeri, au mers așa pe coridor. Dirigintele său dorea să știe pe cine a avut învățătoare în clasa a patra, cine îi sînt părinții. Îi plăcuse însuflețirea lui cînd recitase versurile. Voia să-l cunoască mai de-aproape.

Atunci a aflat dirigintele despre Bogdan că nu mai avea tată.

Pe fața lui cu brazde adînci, însă senină de obicei, Bogdan a văzut așternîndu-se mîhnirea.

I-a rostit totuşi bărbăteşte :

— Cu-atît mai mult, Bogdane, va trebui să lupţi şi să învingi în viaţă, să ştii ce-ai de făcut. Şi, de astăzi înainte, să vii la mine întotdeauna şi să-mi spui cu încredere ce ai pe suflet, ca unui tată... Iar eu am să mă străduiesc să te îndrum cît voi putea mai bine...

Mergeau alături spre cancelarie.

Bogdan, auzindu-i cuvintele, ar fi vrut să-l îmbrăţişeze ; dacă avea curaj, ar fi făcut-o.

Şi-a stăpînit însă pornirea.

— Vă mulţumesc ! i-a spus. Vă mulţumesc !... L-a salutat, şi dirigintele a intrat în cancelarie, iar el s-a întors în clasă tulburat.

După ce orele s-au terminat, s-a dus acasă într-un suflet.

I-a povestit tot mamei.

Pe tatăl său nu-l cunoscuse. Se prăpădise în urma unei boli, pe cînd Bogdan avea doar două luni.

Mama lucra într-un laborator de chimicale. Bogdan o iubea mult, dar suferea că nu avea şi el un tată, cum aveau toţi ceilalţi copii din clasă. Asta-l duruse întotdeauna.

— Mămică, îi spunea el, dacă tăticu ar fi trăit, aşa cred că era, cum este profesorul nostru. E bun... Aşa de bun... Iubeşte mult copiii. Şi ştii, mămico, ce frumos vorbeşte ?...

Mama îl privea zîmbind. Se bucura cînd îşi vedea copilul atît de îndrăgostit de carte şi de profesorii lui.

În acea noapte, urmărit de gîndurile din timpul zilei, Bogdan îl visă pe profesorul de geografie. Parcă venea la ei în casă. Se aşeza pe pat. Îl mîngîia pe frunte şi-i arăta cu mîna cerul.

— De astăzi eu am să fiu tatăl tău, îi spunea blînd.

Îşi scotea apoi ochelarii. Şi ochelarii se făceau nişte lunete prin care se puteau vedea stelele de pe cer ca nişte globuri mari de aur. După aceea ochelarii se preschimbau într-un fel de motocicletă zburătoare, şi amîndoi se ridicau cu ea în Lună. Profesorul îi arăta Marea Serenităţii. Marea era în vis cu valuri.

Şi, dintr-odată, în valurile mării din vis vedea pe Coralia, Paul, Sorin şi alţi copii.

Se scăldau veseli.

— Vino și tu, îi striga Coralia. Vino să ne scăldăm.

Părul lucios și auriu al Coraliei îi flutura ușor deasupra umerilor.

Însă Bogdan ținea de mînă pe profesor.

— Acesta e tăticul meu... Mi-am regăsit tatăl, îi arăta el Coraliei. O să mă învețe să zbor printre planete...

În acea clipă s-a trezit.

Era spre dimineață.

Mamă, sculată mai devreme, făcea mîncare în bucătărie.

Bogdan a fugit să-i povestească mamei visul :

— Mămico, știi, parcă-l văd și-acum. Mă mîngîia și mă ținea de mînă ca un tătic adevărat.

Mama rîdea.

— Fiindcă am vorbit aseară. De asta ai visat...

Își aducea apoi aminte de multe ore de dirigenție.

„Ce diriginte aveam ! se gîndea. Cine-ar putea, de pildă, să uite întîmplarea cu grădina de lîngă clădirea școlii. Trebuia să fie curățată, aleile măturate și o băncuță reparată.

Fusese o duminică ploioasă de noiembrie.

Elevii au venit în număr mic. Mobilizarea nu dăduse roade.

Dirigintele și încă alți tineri profesori au ținut locul elevilor absenți. Planul a fost îndeplinit.

La prima oră de dirigenție, cu tema : „Ce este eroismul ?“ dirigintele a adus în clasă un tablou.

În tablou era zugrăvită o fetiță bălaie, cu ochi mari, albaștri, slăbuță, îmbrăcată într-o rochiță înflorată, și care avea în brațe o păpușă.

Dirigintele a spus că dăruiește tabloul clasei.

Mai mulți elevi au întrebat cine este fetița din tablou. Dirigintele a povestit că se numea Marina Dumitru. Era o școlăriță, dintr-un sat din județul Dolj. Venise acasă în vacanță. În urma unui trăsnet căzut pe-o magazie, a izbucnit un foc.

Dintre cei mari nu se găsea nimeni în preajmă. În magazie se aflau depozitate cereale. Marina s-a luptat să

stingă focul, fără să țină seama că ea însăși se afla în primejdie.

A izbutit să stingă focul, mînuind singură pompele de apă, scăpînd de moarte pe alți doi copii mai mici, aflați într-o clădire alăturată. Fetița însă, cu toate îngrijirile primite, în urma rănilor și-a pierdut viața.

În ultimele clipe au întrebat-o de ce a făcut asta. Nu trebuia să se primejduiască.

— Ba da, a grăit Marina. Nu-mi pare rău... Am luptat pentru patrie.

Clasa a cincea B tăcea, ascultînd întîmplarea povestită de diriginte, privind tabloul Marinei. Mulți își ștergeau pe ascuns ochii, mai ales fetele din clasă.

În numele întregii clase, a cerut voie Coralia să pună pe o policioară tabloul Marinei. Și lîngă el au așezat un vas cu flori.

— Și noi vom fi ca Marina, a rostit Coralia, dacă va fi nevoie.

— Am vrea să fim și noi eroi, au exclamat alți elevi din clasă.

— În viață este totdeauna loc pentru fapte eroice, le-a explicat dirigintele. Pentru că faptele eroice pot fi făcute în fiecare zi, și fără sacrificiul vieții. Oricine trebuie să răspundă chemării patriei. Cum ne-a cerut, de pildă, duminica trecută, patria noastră să-i dăm un ajutor ?

S-au ridicat aproape toate mîinile.

— Să îngrijim grădina de lîngă școală ! a răspuns Paul.

— Și cum am răspuns noi ?

Cei ce lipsiseră la fapta aceasta patriotică și-au plecat capetele. Iar în duminica viitoare n-a mai lipsit nici un elev. Detașamentul a devenit fruntaș la strînsul hîrtiei pe întreg sectorul. Ba chiar și la sticlă.

Astfel de întîmplări au fost nenumărate.

Bogdan își reamintea cum au luat ei inițiativa îngrijirii unor morminte de eroi căzuți în luptele pentru eliberarea patriei.

Spiritul colectiv s-a înstărit. Notele bune au crescut la toți elevii.

Bogdan, care avea cele mai bune note în clasă, a fost ales președinte de detașament.

Dirigintelui îi plăcea să stea de vorbă cu elevii, lua parte la adunările pionierești. Pentru Bogdan, fiece convorbire cu dirigintele era o adevărată sărbătoare. Nu mai lua nici o hotărîre pînă nu-l întreba și pe el. El îi da sfatul cel mai bun. Pe el îl întreba ce să citească. Și dirigintele îi împrumuta cărți.

Ultima carte se dusese să i-o înapoieze în timpul verii. Se numea *Cucerirea Cosmosului*.

Atunci stătuseră de vorbă mai mult, sub nucul din grădină.

Ce-i drept, dirigintele nu se simțea încă de pe-atunci prea bine. Avea niște amețeli ciudate.

Pe urmă Bogdan plecase în colonie, dar așteptase toată vremea cu nerăbdare să înceapă școala.

Își făcea fel de fel de planuri, cum vor lucra, ce vor citi și ce acțiuni vor întreprinde.

Fusese vorba că vor construi în clasa a șasea un mic observator astronomic școlar. Și asta îl interesa cu deosebire pe Bogdan.

Ziua reînceperii școlii a fost de neuitat.

Elevii au adus dirigintelui flori, albume de fotografii făcute în timpul verii cu vederi din țară. Fiindcă știau că îi plac versurile, i-au recitat poezii.

Munca a început cu spor.

Deodată însă, pe la mijlocul lui decembrie, pe cînd se pregăteau să înceapă construirea micului lor observator, în clasă a intrat directorul. Era însoțit de o profesoară foarte tînără, cu fața albă și părul împletit în coadă. Se uita prietenoasă la elevi.

— Copii, a spus directorul. Dați-mi voie să vă prezint pe noua voastră profesoară de geografie și dirigintă, Sabina Mureșanu...

Clasa privea înmărmurită. Lui Bogdan nu-i venea să creadă.

S-a sculat în picioare și a întrebat cu vocea tremurîndă :

— Dirigintele... *nostru* unde este ?

— Este bolnav, copii, a spus directorul. Probabil o să se pensioneze. Vă rog ca totul să decurgă în această clasă ca și mai înainte.

Bogdan se așezase la loc în bancă, dar arunca priviri speriate de la director la noua profesoară.

În inimă simțea un junghi pătrunzător, la fel ca în zilele cînd mama îi povestea cum se stinsese tatăl său după o boală lungă și necruțătoare. Prin creier gîndurile i se roteau într-un vîrtej amețitor. Își punea singur întrebări, care-l ardeau ca niște ace înroșite în foc.

Să plece bunul lor profesor Mărculescu ? Să nu-l mai fie diriginte ? Mai bine-ar fi să se dărîme școala. Celorlalți poate nu le pasă. Acasă are fiecare cîte un tată. Dar el ?...

Avea o încredere nestrămutată în diriginte.

În mama și în profesorul Mărculescu avea încredere desăvîrșită.

Și-acuma... Iată, acuma profesorul Mărculescu nu mai vine.

În locul lui apare o fetișcană cu coade împletite, strînse într-un nod la spate și cu ochii de mironosiță.

Paul a cerut voie să vorbească.

— Noi credem că tot o să se întoarcă !... (nu mai spusese cine, dar se înțelegea de la sine).

— Dacă nu mai venea, își lua rămas bun de la noi, a răsunat și vocea subțire a lui Sorin.

Clasa întreagă se pusese în mișcare, frămîntîndu-se ca un stup de albine.

— Liniște, a rostit directorul. Profesorul Mărculescu nu a putut să vină să-și ia rămas bun de la voi, pentru că era grav bolnav. Voi o să-l revedeți cînd se va însănătoși... Și-acum, a încheiat el întorcîndu-se către profesoară, vă urez spor la muncă...

Aveau tocmai o lecție despre marile fluvii ale Europei. Elevii aduseseră fotografii, cărți, planșe și desene, cum îi plăcea profesorului Mărculescu. Vestea fusese însă prea neașteptată. Îi zguduise. Nici unul nu le-a scos din bancă.

Tînăra profesoară și-a dat îndată seama ce se întîmplă în clasă. Clasa se îndoia că ea putea să fie la fel de pricepută și atașată de copii, ca vechiul diriginte, și o primea fără plăcere.

Deşi voia să se arate tare, emoţia o stăpînea. Cuvintele i se opreau în gît. Poate că îi venea să plîngă. Poate că a şi plîns acasă, nevăzută de nimeni, în taina camerei. Elevii n-au ştiut, n-au aflat asta niciodată.

Lecţia ei a fost frumoasă. A desenat pe tablă marile fluvii ale Europei, cu crete colorate. Avea şi cîteva imagini dintr-un album. Avea şi două planşe. Una reprezenta Volga, cealaltă Dunărea. A amintit vechi cîntece şi vechi legende legate de aceste fluvii.

Copiilor le-a plăcut lecţia.

Bogdan însă, cînd profesoara a plecat, spunea aşa :

— Eh... a fost lecţia... dar nu ca a profesorului nostru...

— E tînără, măi, ce cunoaşte ? zicea la rîndul lui Sorin, ca să fie pe placul prietenului său.

Iar Paul, solidar, îi aproba pe amîndoi, deşi în sine nu era convins.

— Nu face, măi, nu face !... Ce mai...

Văzînd că este sprijinit de cei doi prieteni, Bogdan se ridicase pe bancă în clasă şi striga ca un conducător de oaste :

— Să n-o primim... Să mergem la direcţie, să cerem să vină iarăşi profesorul nostru. Orice boală se vindecă.

— Eu cred că nici nu e bolnav, strigă şi Paul. Poate că s-a certat cu directorul şi l-a înlocuit. Îmi povestea tata că aşa s-a întîmplat cu un profesor pe care-l avea el...

— Nu, asta nu se poate, le spunea Coralia. Asta era pe vremuri, cînd era tatăl tău la şcoală. Acum profesorii nu mai sînt înlocuiţi...

— Mai bine să mai aşteptăm, spuneau ceilalţi copii.

— Ce să mai aşteptăm ? se înfierbînta Sorin.

— Da, să mai aşteptăm, ziceau şi alţii. Poate se face bine profesorul nostru şi se întoarce...

Elevii se mai potoliseră.

În ora următoare, profesoara a întrebat elevii de nu ar vrea să construiască împreună o staţie meteorologică şcolară.

— Ba da, au răspuns ei. Dar nouă ne făgăduise tovarăşul profesor Mărculescu că ne va ajuta să facem şi un observator. Însă s-a îmbolnăvit, şi am rămas aşa...

— Atunci să începem cu observatorul, s-a învoit îndată profesoara. Cine poate să ne aducă un cilindru din metal sau din lemn, în care să fixăm lentilele ?

S-a oferit imediat Coralia, al cărei tată era meşter într-o întreprindere de instrumente optice.

— Cine aduce un picior de lemn ?

— Eu... eu... au sărit alţi copii.

— Aveţi şi-o tablă de placaj ?

— Avem... O face tatăl meu, s-a repezit Radu Damian.

Bogdan privea încruntat la clasă.

„L-aţi şi uitat ! ? se gîndea el. Dar, o să reuşiţi voi să faceţi ceva fără profesorul Mărculescu ? Cu profesoara asta tinerică ?".

Îi şi venea puţin să rîdă : „Cum o să facă ei observator, fără profesorul Mărculescu ?".

Numai că într-o săptămînă observatorul astronomic şcolar a şi fost gata construit.

Au folosit în acest scop terasa care se găsea deasupra sălii de gimnastică.

Terasa era mărginită de o încăpere mică, goală. Aici au pus o masă, planşetele de lucru şi toate celelalte obiecte adunate.

S-a întocmit mai întîi luneta, dintr-un cilindru de metal pe care l-a adus Coralia, făcut de tatăl ei. Şi în cilindru s-au pus două lentile, una de ochelari şi una de binoclu, pe care le avea profesoara. Luneta a fost aşezată pe un picior de lemn, chiar pe terasă. Pe urmă s-a făcut o hartă mobilă, pe o bucată de placaj. S-a stabilit şi meridianul locului.

Au început să facă observaţii astronomice, după lăsarea serii. Este adevărat că nu s-au bucurat decît de două seri cu cer senin ; dar mulţumirea copiilor nu avea margini.

Numai Bogdan, Sorin şi Paul stăteau retraşi. Nu luaseră parte la pregătiri. Bogdan rîdea pe înfundate :

— Dacă făcea observatorul profesorul nostru Mărculescu, ieşea ceva... Aşa... nu este mare lucru.

Copiii nu-i împărtăşeau de loc părerile. Cei mai mulţi îi spuneau deschis :

— Bogdane, noi ţinem la tine. Eşti cel mai bun la învăţătură. Eşti preşedintele detaşamentului nostru. Aici

însă nu ai dreptate. Nici nu știi despre ce-i vorba, n-ai lucrat la observator, dar faci gură.

A venit apoi analiza muncii de sfîrșit de trimestru. Unii elevi începuseră să nu mai învețe destul de bine. Căpătaseră chiar note slabe, de cinci și șase.

Diriginta a organizat tema : „Secretul notei bune". Au avut loc discuții pasionante.

Liliana, o fetiță venită de la altă școală în clasa a șasea, era lipsită de încredere în puterile ei. A luat cuvîntul și a spus :

— Eu cred că nota bună o iei dacă „tocești" de dimineață pînă noaptea.

Dar diriginta n-a fost mulțumită cu răspunsul.

— E mare diferență, Liliana, între învățătură și „toceală", a rostit ea. Cine „tocește" nu face altceva decît să memorizeze cuvinte și idei pe care apoi le poate uita ușor. Cine învață se străduiește întîi să înțeleagă ideile, și apoi să le lege organic între ele. Știe să le expună și îi rămîn bine fixate în minte. Nu ați văzut că „tocilarii", dacă uită un rînd din lecție, nu știu să spună mai departe ?...

— Așa e !... Așa e !... au rîs elevii.

— Atunci cine poate lua note bune ? a revenit iar diriginta la tema ei.

— Cine este deștept ! a spus Viviana Ionescu.

— Nici asta nu este destul, a intervenit diriginta. Discuțiile au urmat din ce în ce mai aprige, întreținute cu multă iscusință de dirigintă.

Pînă la urmă s-a văzut că așa-zisul secret al notei bune este de fapt la îndemîna orișicui. El stă doar în temeinica planificare a muncii, studiu sîrguincios, notițe organizate în maculator, frecvență bună și disciplină la ore.

— Hm !... Hm !... făcea Bogdan, strîmbînd din nas, după ce ora de analiza muncii cu tema „Secretul notei bune" s-a sfîrșit. Ce ore de dirigenție făceam înainte !... Mai țineți minte lecția : „Ce este eroismul ?".

— Mai ținem minte, îi spunea de astă dată Coralia, luîndu-i partea dirigintei. Dar cum vrei tu să fie ora asta de analiza muncii ? Ce cusur îi găsești ?

— Ei, vreau așa... să fie altfel... zicea Bogdan, căutînd în mintea lui cusururi noii diriginte, și negăsind nimic.

— Cum altfel ? întrebau ceilalți copii. Cauți nod în papură. Nu e frumos.

Bogdan simțea în sine, pe de o parte, o ciudă că nu găsea defecte orei, nici dirigintei, și pe de alta că elevii începeau să se gîndească mai puțin la fostul profesor.

Și analiza muncii fusese, la drept vorbind, bună. N-aveai ce zice și pace.

De altfel, în vacanță, elevii s-au legat mai mult de diriginte. Au făcut o excursie la munte. Au mers la Poiana Brașov. S-au urcat pe Cristianul și-au coborît cu telefericul.

— Este atît de veselă și bună diriginta noastră ! spuneau copiii la înapoiere lui Bogdan, Paul și Sorin, care nu-i însoțiseră. Păcat că nu ați fost și voi. Știe atîtea jocuri. Ne-am bătut cu zăpadă. Am mers pe pîrtia de bob, măi ! Ce bine ne-am simțit ! A fost teribil !

De fapt Bogdan, Sorin și Paul rămăseseră în București, ca să poată afla între timp ceva despre fostul lor diriginte.

Și poate că Sorin și Paul s-ar fi dus în excursie, dar nu vruseseră să strice prietenia cu Bogdan, la care țineau mult.

Bogdan plănuise să meargă în vacanță acasă la profesor. Se auzise printre copii că ar fi fost văzut pe stradă. Probabil că li se păruse.

Însă Bogdan se înviorase, era plin de nădejde.

„Poate că s-a făcut mai bine", își spunea. Și chiar de nu se mai întoarce la școală el, Bogdan, o să se ducă zilnic la fostul diriginte să-i cumpere ce o avea nevoie, să-l ajute, să-i pregătească doctoriile. Bătrîna îngrijitoare nu poate să-l ajute așa cum poate el, care e tînăr, sprinten, și îl iubește atît de mult. Iar profesorul Mărculescu o să-l învețe geografie.

Cîteva zile în șir s-a tot plimbat pe străzile din jurul casei dirigintelui său, doar, doar l-o întîlni.

Le-a povestit însă celor doi prieteni ce planuri își făcuse, și ei l-au aprobat. Ba încă au hotărît, dacă profesorul mai e bolnav, să-l îngrijească împreună.

De două zile se stîrnise viscolul.

— Dacă nu o avea cine să-i taie lemne, dacă are nevoie de ajutor pe o vreme ca asta ? îşi spuneau îngrijoraţi.

Se înţeleseră tustrei să meargă a doua zi acasă la profesor şi să-l roage să le dea voie să vie zilnic şi să-l ajute.

☆

Astfel s-a întîmplat că i-am văzut în acea dimineaţă de iarnă, pe-o vreme viscoloasă, pe cei trei prieteni dintr-a şasea, prin preajma vechiului stadion din Dealul Spirii.

Bogdan era de-a dreptul deznădăjduit. Şi cu cît se gîndea mai mult, cu atîta mîhnirea îi creştea.

„Poate că m-a uitat," îşi spunea.

Ajunşi la Paul, după ce-au învăţat o vreme, s-au apucat să joace şah. Jucau Bogdan şi Paul.

Mama lui Paul le-a adus plăcintă cu nucă şi cu brînză. Le-a dat şi cîte un ceai.

Bogdan mînca însă cu gîndul în altă parte : „De astăzi nu mai învăţ nimic la geografie. Dirigintele nostru m-a uitat. Cu noua profesoară nu vreau şi nu pot să învăţ".

În după-amiaza următoare, ca un făcut, Bogdan a fost printre cei scoşi la lecţie, la geografie.

— Care e zona subtropicală a Europei ? a întrebat profesoara.

Bogdan a încleştat dinţii şi a tăcut.

— N-ai învăţat ?

— Nu vreau să mai învăţ, a răspuns.

— De ce ? a întrebat profesoara.

— Nu mai îmi place geografia...

Tînăra profesoară se făcuse palidă la obraz şi degetele ei subţiri îi tremurau. I-a spus cu glasul liniştit să se aşeze. Nu i-a pus notă.

Toată clasa a început să murmure, dezaprobîndu-l pe Bogdan. Chiar Paul şi Sorin se uitau mustrători la el.

Iar Coralia, care altfel îl preţuia mult pe Bogdan pentru felul cum învăţa, s-a ridicat zicînd :

— Noi vă rugăm să ne dați voie să-i spunem lui Bogdan Sevastru părerea noastră despre răspunsul pe care vi l-a dat...

— Nu, Coralia, a spus diriginta. Cred că este mai bine să ne continuăm lecția despre zonele Europei...

Și a trecut la tablă să explice lecția mai departe.

Totuși, la cererea detașamentului, după sfîrșitul lecției — fiindcă era ultima oră — a avut loc o ședință fulger.

Bogdan a fost criticat aspru.

— Tocmai el, președintele detașamentului, s-a rupt de colectiv, îl critica Radu Damian. În loc să vină la noi și să se sfătuiască, face singur tot ce vrea. Nu a lucrat nici la observator. Nu a mers în excursie.

A luat cuvîntul Coralia.

— Pentru toanele lui, pătează cinstea colectivului...

— Iar eu și cu Sorin i-am ținut partea. De dragul lui am făcut așa, dar n-am făcut bine zicea cu glasul tare Paul.

— Sigur că toți copiii îl iubesc pe fostul diriginte. Dar dacă e bolnav? Școala trebuie să meargă mai departe... spunea la rîndul lui Sorin. Tocmai el, președintele detașamentului, să ne țină pe loc?

— Și noua noastră dirigintă se străduiește să facă lecții bune și frumoase, care plac tuturor copiilor, afirmau ceilalți.

Bogdan nu a răspuns la critică. A rămas încruntat, cu capul plecat. Instructorul i-a îndemnat pe copii:

— Să-l lăsăm să se mai gîndească. Sînt sigur că o să înțeleagă... Și mîine să ne spună părerea lui asupra celor întîmplate. De altfel, Bogdan, te rog să mă aștepți după ședință, să stăm de vorbă puțin și între patru ochi.

Bogdan s-a strecurat însă și a fugit. Întîia oară, de cînd era în școală, nu și-a mai așteptat nici prietenii, pe Paul și Sorin.

„Nu mă înțeleg, își spunea el. Chiar Paul și Sorin, prietenii mei, m-au criticat. Sînt singur... singur... Acuma nu mai am pe nimeni în afară de mama... !".

Fugea pe străzi, cu dinții strînși.

Vîntul, care bătuse două zile cu înverşunare peste cîmpia Bărăganului, acum, neputincios, se potolise, abia se mai tîra de-a lungul Dîmboviţei, cu cîte-o zbatere uşoară.

În schimb începea să se lase gerul.

Un cîrd de vrăbii jucăuşe ţopăiau totuşi pe zăpadă, ciripind şi căutîndu-şi de mîncare.

Speriate de Bogdan s-au risipit, zburînd prin crengile albite ale copacilor.

De-acolo ciripeau : „Cirip-cirip... Ce te repezi aşa, băiatule ?...".

Însă Bogdan nu avea timp să le privească, nici să le-asculte ciripitul.

Fugea, fugea pe chei, spre casă.

Voia să se gîndească la ce se petrecuse, la ce mai trebuia să facă, dar gîndul i se împotmolea ca într-un troian.

Cerul era senin. Seara se cobora peste oraş. Miezul de argint al Lunii se ridicase peste blocuri, scăldîndu-le într-o fumegare albăstruie.

De ar ajunge odată acasă...

A cotit repede la stînga. Iată şi casa mult dorită. Acolo o să se întîlnească curînd de tot cu mama. Atît i-a mai rămas. Dar, stai, cine se vedea lîngă casă ? Aşteaptă lîngă poartă înfrigurată. Nu este noua dirigintă ? Ea este. O cunoaşte după paltonul cenuşiu şi după căciuliţa înaltă, de biber.

„Să mă întorc, gîndea Bogdan. Să fug... A venit să mă certe şi să mă spună mamei".

Dar ochii ei frumoşi îl observaseră de cum făcuse colţul.

I-a ieşit înainte.

— Îmi dai voie să intru ? l-a întrebat.

Bogdan, altminteri îndrăzneţ, s-a bîlbîit.

— Da... sigur... da..., a răspuns.

A vrut să scoată cheia din buzunar ; dar i-a căzut ghiozdanul şi cărţile s-au risipit pe jos.

— Nu te grăbi, i-a spus ea simplu, de parcă ar fi fost o cunoştinţă de cînd lumea.

S-a aplecat să îl ajute să-şi strîngă cărţile risipite în zăpadă.

Bogdan s-a pierdut şi mai rău. A izbutit totuşi să-şi strîngă cărţile cu ajutorul dirigintei, să scoată cheia şi să descuie :

— Poftiţi !

Pe sală era întuneric. A răsucit comutatorul.

— Poftiţi pe-aici. Mama are azi o şedinţă. Se întoarce mai tîrziu.

— Nu-i nimic, a spus profesoara. Aveam treabă cu tine.

S-au aşezat la masa din holul care ţinea loc de sufragerie. În casă era cald.

— Bogdane, a rostit, a venit astăzi o scrisoare de la profesorul Mărculescu.

Bogdan a tresărit. S-a sculat de pe scaun.

— A scris ?... Credeam... că ne-a uitat, a îngăimat el cu buzele albite, în timp ce bucuria şi speranţa îi zvîcneau iar în piept.

— Cum să vă uite ? a spus profesoara. Atîta îl cunoaşteţi voi ? El vă cunoaşte mult mai bine. De cum s-a înzdrăvenit puţin s-a şi gîndit la voi.

— Dar ce-a avut ? a întrebat Bogdan. Încă nu ştim...

— Nu ştiţi ?... Ei, bine, haide, am să-ţi spun, deşi dirigintele vostru, din modestie, nu v-a mărturisit. El a luptat în război. A fost rănit grav, în piept. Rana i s-a redeschis. N-a avut voie nici să scrie, nici să primească ştiri. Acum este mai bine. Uite ce scrie...

Şi profesoara şi-a desfăcut servieta. A scos de-acolo o scrisoare. După ce a despăturit-o, a citit :

„Dragă Sabina, nu uita... şi dumneata ai fost, în urmă doar cu zece ani, eleva mea. Ai grijă de copii... şi bizuie-te pe Bogdan. El este cel mai harnic şi mai disciplinat din clasă. Este şi preşedintele detaşamentului, şi te va ajuta să închegi şi să mobilizezi mai bine colectivul clasei. Scrie-mi cum merge. Scrie-mi despre toţi. Scrie-mi despre Bogdan. O să ne sfătuim şi mai departe prin scris, cît timp voi fi bolnav. Al vostru care nu vă uită nici o clipă, Profesor Ion Mărculescu".

Bogdan se înroşise pînă peste urechi. Lumina lămpii de deasupra mesei i se părea prea tare. Transpirase.

— Aţi fost şi dumneavoastră eleva dînsului ? a grăit aproape fără glas.

Tînăra profesoară se înveseli :

— Am fost, și uite, îl urmez la catedră. Poate îmi vei urma și tu vreodată mie...

— Oh ! Cît aș vrea, prinse Bogdan curaj, simțindu-se mai bine în fața dirigintei. M-am hotărît definitiv. Mă fac astrograf.

— De unde cunoști termenul ? rîse mai tare profesoara.

— Stați, am să vă explic, spuse grăbit Bogdan. Profesorul nostru mi-a împrumutat pe vară o carte. Se chema *Cucerirea Cosmosului*. Eu am citit-o toată... Era vorba acolo, între altele, de astrografie...

— Este una dintre specialitățile cu care mi-am dat examenul de stat !

Bogdan făcuse ochii mari :

— Cum ? Dumneavoastră sînteți și specialistă în astrografie ?

— Sigur. De ce te miri ? Este un obiect care m-a pasionat...

— Așa... Mă mir... De fapt îmi pare bine, zise Bogdan. Și-atunci noi o să facem și hărți cerești ?

— Sigur că o să facem. Pe baza datelor pe care le vom culege noi singuri, privind cerul chiar din observatorul școlar de pe terasă.

Fără să vrea, Bogdan se apropiase pe nesimțite de diriginta lui, discutînd :

— Și... mie o să-mi dați voie să lucrez la hărți ?

— Mai este vorbă ? surîse ea. De tine o să am nevoie în primul rînd, ca de-un elev care se preocupă de astrografie. Vreau să reîncepem activitatea la observator. Am nevoie de tine, de întregul colectiv. Și am impresia că după îmbolnăvirea profesorului Mărculescu, colectivul nostru și-a pierdut combativitatea. Iar tu, ca președinte de detașament, ești cel mai indicat să mă ajuți să-l închegăm și să-l mobilizăm mai mult.

— Pe mine ?... Eu ?... Dar bine, eu... Nu ați venit să mă certați și să mă spuneți mamei pentru felul cum m-am purtat astăzi la oră ?

Diriginta îl mîngîie pe Bogdan pe părul înelat, puțin zbîrlit.

— Nu. Am venit să discut cu tine. Tu ești președintele detașamentului. Iar eu voi fi curînd și instructoarea superioară a școlii. Ne vom sfătui ca între tovarăși. Bineînțeles, ținînd seama că eu sînt profesoară și tu elev. Și, totuși, o să stăm de vorbă ca doi prieteni ce urmăresc același scop...

— Așadar, nu ?... Nu sînteți, supărată pe mine ? înghiți Bogdan în sec.

— Oricare dintre noi putem greși...

Bogdan privea în față pe diriginta lui. Obrazul ei era senin, deși avea o ușoară subțire între sprîncene. Și ochii ei albaștri i se făcuseră deodată dragi.

— Îmi recunosc greșeala, spuse tare Bogdan. Din inimă mi-o recunosc și vă promit...

Dar ea îi puse palma pe buze, cu o atingere măruntă și delicată ca de floare.

— Nu e nevoie să-mi promiți nimic. Sînt sigură mai dinainte că mă vei ajuta. Eu am încredere deplină în tot ce spune profesorul Mărculescu.

— Și eu !...

— Atunci, dacă avem încredere amîndoi, să începem munca... Gîndește-te... Gîndiți-vă cu toții cum putem face în clasa noastră un colectiv model. Sfătuiți-vă și cu mine. Eu o să vă ajut...

La ușă țîrîise soneria ca un greiere mic.

Bogdan se repezi la ușă :

— Cred că e venit mama !...

Însă la ușă, pe culoar, se auzi vocea lui Paul :

— Am venit să te săpunim și-acasă...

Apoi și glasul lui Sorin :

— Nu te puteam lăsa așa, nu ai scăpat cu fuga cum crezi tu...

Veniseră amîndoi.

— Ehe ! cam tîrziu, le răspunse Bogdan.

— Cum cam tîrziu ? întrebă Paul.

Paul și Sorin nu mai înțelegeau nimic.

Însă intrînd în casă, începură să-și dea seama de ceea ce se întîmplase.

Tînăra diriginte le răspundea veselă la saluturile lor, mișcîndu-se vioaie, familiară, prin încăperea luminoasă.

— Ce e, Bogdane, ce s-a întîmplat? făceau semne pe-ascuns Sorin și Paul prietenului lor.

Bogdan zîmbea șiret: „Vă spun eu mai tîrziu!".

— Copii, vă las, îi întrerupse diriginta. Trebuie să mă întorc la școală.

— Dînsa o să fie și instructoare superioară, băieți, îi înștiință Bogdan pe prietenii săi.

Paul și Sorin o înconjurară pe dirigintă, plini de bucuria acestei surprize, o asaltară cu întrebări:

— Ei, gata acum, le zîmbi. Am plecat. Voi, Paul și Sorin, puteți să mai rămîneți.

— Rămîneți... mai rămîneți..., zise Bogdan, cu un alt glas decît acela cu care vorbea un ceas mai devreme.

După ce a plecat tînăra dirigintă, la puțin timp a sosit și mama.

— Mămico, a scris profesorul Mărculescu, îi strigă el îmbrățișînd-o după ce i-a descuiat ușa. A întrebat de mine, a fost aici și noua noastră dirigintă...

Sub avalanșa vorbelor, mama nu înțelegea deodată toate. Avea pachete multe în brațe. Nu știa unde să le pună. Bogdan o uluise.

— A fost aici?

— Noi am găsit-o aici, zicea Sorin.

— Îmi pare rău că nu am venit mai devreme. Vreau s-o cunosc. Am auzit că este tînără, dar tare pricepută...

— E tare bună, spunea Paul. O să fie și instructoarea noastră superioară.

— Să vezi mămico, striga iară Bogdan, dînsa a învățat la geografie, cînd era mică, tot cu profesorul Mărculescu. Are dreptate Paul, să vezi ce bună este...

— Cine se face, dragul meu, profesor înseamnă că-și închină toată viața copiilor. Înseamnă că-i iubește. Sînt sigură că este bună...

— Dar eu am supărat-o... am supărat-o tare, îi spuse Bogdan. Am fost și criticat într-o ședință... Și totuși... totuși... o să fac hărți cerești. O să lucrăm și la observator...

Bogdan o îmbrățișa, o îmbrățișa.

— Stai... stai, băiatule, îi zicea ea, aproape înăbușită. Să pun pachetele astea în cămară. Să aprind focul...

— Îl aprind eu.

Îl facem noi, săriră și Paul și Sorin.

— Vreau să aud cu de-amănuntul tot ce s-a petrecut.

Și mama s-a așezat într-un fotoliu lîngă sobă, luîndu-l alături pe Bogdan.

Copiii i-au povestit pe întrecute.

Mai tîrziu, cînd rămăseseră numai ei singuri — mama și băiatul — în odaie, și după ce Bogdan își isprăvise șuvoiul povestirii, mama îl povățui, în timp ce strîngea masa :

— Vezi, tu, Bogdane ? Nici un copil nu rămîne singur. Alături sînt colegii și profesorii. Și chiar dacă se îmbolnăvește și trebuie să plece profesorul cel mai iubit, îndată se găsește altul care să te îndrume, să te ajute, să-i ia locul. Să nu ai teamă niciodată că vei rămîne singur. Ai înțeles, Bogdane ?

— Am înțeles, mamă. Mîine voi spune și colegilor ce gîndesc despre toate astea.

Mama îl sărută pe frunte :

— Voi fi mîndră de tine... Și-acuma, du-te la culcare...

Întîia oară, după multe zile de zbucium și de frămîntare, Bogdan intră în odaia sa cu-o pace negrăită în suflet. Se-apropie de fereastră, dete perdeaua la o parte și privi cerul înstelat. Luna zîmbea de sus, spre Bucureștiul alb, învăluit în haina iernii. Omul din Lună îi făcea semn : „Haide, Bogdane, vino aici și tu !".

— Vin, vin ! îi răspunse Bogdan rîzînd. Am să sosesc cu o rachetă.

Redeveni însă serios.

„De mîine reorganizăm observatorul nostru astronomic ! se gîndi el. Ce bună e... Ce bună dirigintă avem !".

Cuprins însă îndată de remușcare, își adăugă în gînd : „Este la fel de bună ca și profesorul Mărculescu !".

Apoi se duse să se culce, se azvîrli cu un mic strigăt de plăcere pe patul curat și cu cearceafuri foșnitoare, abia schimbat de mama. Rămase însă cu ochii spre fereastră, privind cerul spuzit, și Luna argintie, și depărtările întunecate, în care se roteau planetele tăcute și uriașe. Închise ochii și adormi numaidecît, visînd rachete, Lună, stele, pe Coralia și noua dirigintă.

Atîtea întîmplări într-o singură zi îl copleşiseră cu totul.

Prin somn zîmbi şi suspină uşor...

În acest an am auzit că la o şcoală din Bucureşti, elevii claselor a şaptea paralele au izbutit să facă o staţie de meteorologie şi un observator astronomic şcolar model.

Astfel de lucruri mă interesează în cel mai înalt grad. M-am dus numaidecît acolo.

Elevii se aflau sub îndrumarea unei tinere profesoare şi a unui alt profesor, pensionar. Făceau măsurători meteorologice şi totodată observaţii de-a lungul şi de-a latul cerului. Cercetau drumul Soarelui, al Lunii şi al planetelor. Au desenat regiuni lunare, au observat stele variabile. Erau în corespondenţă şi cu Muzeul ştiinţelor experimentale.

Aveau şi alte planuri mari pe căile de mii de ani-lumină; dar despre toate astea nu are rost să povestesc aici.

Cu acest prilej am făcut însă o fotografie. O am în faţa mea cînd scriu aceste rînduri. Să nu se mire nimeni dacă o va zări într-un ziar sau în vreo revistă, într-o bună zi.

Şi în fotografie, pe două scaune, în primul rînd, o să vedeţi un bărbat mai în vîrstă, slăbuţ, însă cu privire vie, lîngă o tînără cu coade împletite într-un nod. Vă spun eu, ochii ei sînt albaştri, senini. În spatele profesorilor un băieţel înalt. Este Bogdan. Şi lîngă el sînt Paul, Sorin şi o fetiţă (ea este Coralia) şi alţi nenumăraţi copii din clasele a şaptea paralele.

Aceştia sînt eroii povestirii mele...

TINEREȚE FĂRĂ BĂTRÎNEȚE...

IESE DIN MICUL VESTIBUL AL GARSONIEREI în holul larg, comun, unde fiecare locatar își ține, potrivit unui obicei de mult statornicit, frigiderul sau — în cazul ei — răcitorul și mașina (cine o are !) de spălat rufe.

Casa este de tip vechi. A fost, la cutremur, destul de zguduită, dar s-a reparat. Pereții sînt și ei cam scorojiți, însă holul, podit cu plăci de gresie, mărginit de un glasvand, dincolo de care se văd scările late, de piatră, care duc spre curte, pare monumental.

Verifică ghirlanda de brad fixată în partea exterioară a ușii, sub care, pe o fîșie de hîrtie satinată a scris cu litere de tipar : „Bine ați venit !".

Deschide ușa spre interiorul garsonierei. Și privește din prag, atent : vestibulul și, mai departe, dormitorul care-i ține loc și de bibliotecă și de birou. Și le-a păstrat pe amîndouă, deși nu se mai duce la școală, deoarece îi place încă să lucreze, să scrie articole și să studieze (nu-și poate închipui viața, cu toate că a devenit pensionară, fără o continuare, într-un fel, a vechii sale activități intelectuale).

A desfăcut și ușile de la baie și bucătărie. A mai rămas ceva insuficient de bine curățat ?

De zeci de ori ștersese de-altminteri peretele de faianță, ciobit ici și colo, dar cîrpit cu lipitură de gips, podeaua de mozaic, crăpată la cutremur, reparată și ea cu pastă la culoare, de ciment, ramele ușilor și ferestrelor, clanțele, mînerele, tot ce e de metal, începînd cu aragazul cumpărat de ocazie și cu emailul plesnit, oalele, cratițele, ibricele, polonicele, tăvile, sitele, tacîmurile, insistînd pe lingurițele cu care trebuia să le servească dulceața, faimoasa ei dulceață de nuci „fetelor", ca și tot ce este de porțelan, mai ales farfurioarele pe care să rînduiască prăjiturile.

Trei zile a spălat și-a călcat. Nu-i mai dă mîna, de cînd se află la pensie, măcar că este bătrînă și suferindă, nici cel puțin ocazional, să-și angajeze vreo ajutoare. Femeile de acest fel se găsesc din ce în ce mai rar și au atîtea pretenții încît e preferabil să te lipsești și să-ți rezolvi singură, așa cum poți, problemele, oricît de grele, gospodărești. Și-a spălat deci și și-a călcat, în primul rînd, așternuturile (pe care numai în după-amiaza venirii lor le va întinde pe pat), cuvertura de mătase roz, deșirată, dar țesută cu migală pe margini, perdelele din dantelă de Bruxelles subțiate, fețele de masă brodate în anii tinereții, înainte și după căsătorie, de însăși mîna sa, și fiecare lucrușor din lenjeria rămasă destul de săracă, dar întreținută cu cea mai mare grijă.

În dulapul de lemn, care-i ține loc de cămară, și-a adunat din vreme zahărul, făina, nucile, vanilia, scorțișoara, o sticluță cu rom, cîteva lămîi, portocale, curmale și smochine, pe care le cucerise rînd pe rînd, prevăzătoare, în zilele cînd se puseseră în vînzare la magazinul din colț.

Un huligan cu părul în plete slinoase pe umeri, căruia își permisese să-i atragă atenția într-una din aceste escapade, că nu respectă rîndul la coadă, o batjocorise strigîndu-i :

— Uite baba, umblă după smochine în loc să-și caute tămîie. Moartea o caută pe-acasă și ea cutreieră prăvăliile încurcînd tineretul...

Grăbiți și preocupați fiecare, cei care se găseau în magazin nu-i luaseră nici unul apărarea, ba cîțiva, mai lași, zîmbiseră strîmb și unul spusese cu îngăduință :

— Ce vreți ? Așa sînt unii tineri. Nu poți să te-apuci cu ei, fiindcă pe urmă îți găsești mai rău beleaua...

Tăcuse și înghițise. Altceva ce putea să facă ? Se gîndise însă cu tristețe că în cei peste patruzeci de ani cît slujise cu devotament învățămîntul, atît ca profesoară de istorie, cît mai ales ca diriginte, se străduise întotdeauna să cultive în sufletele elevilor ei blîndețea, bunătatea, respectul față de semeni, ca și înțelegerea și compasiunea cînd aceștia erau mai slabi, mai în vîrstă sau mai neputincioși.

Sigur, de cei mai mulți bunele învățături s-au prins. Așa s-a întîmplat cu „fetițele" ei.

„Fetițele" la care se gîndea erau o parte din fostele sale eleve, majoritatea devenite și ele profesoare și care-i rămăseseră credincioase. Peste alții însă trecuseră ca ploaia pe un acoperiș.

Nu mai avea pe nimeni care s-o sprijine ori s-o ocrotească.

Soțul nu-i mai trăia. Fiica la fel. Și alte rude nu avea în afară de o nepoată. Aceasta locuia într-un orășel din estul țării. Și despre ea rar mai afla cîte ceva și doar în zilele cînd avea vreo treabă în Capitală și trăgea, împreună cu soțul său, la „mătușa" (ea culcîndu-se pe un pat pliant în bucătărie, ca să-i poată lăsa pe ei în dormitor).

Rămăsese deci, la drept vorbind, singură, dar nu se simțea astfel atîta vreme cît fostele sale eleve nu o uitau, o felicitau cu prilejul sărbătorilor, îi telefonau și uneori treceau s-o viziteze.

Cu deosebită plăcere aștepta mai ales ajunul Anului Nou. Potrivit înțelegerii dintre „fete", acestea se deprinseseră ca, în acea seară, devreme, să se strîngă cu toatele în cămăruța fostei lor diriginte. Cu prilejul acela, în afară că se revedeau, depănau amintiri și, după ce ea le cînta la pian melodia sa preferată „Invitație la vals" de Carl Maria von Weber, „fetele" organizau, ca și atunci cînd erau mici, cîte un spectacol de pantomimă.

Spectacolul acesta naiv, încropit de dragele ei „fetițe", îmbogățit în fiecare an cu cîte un mic element nou în

gestică sau coslumaţie, cîntărea pentru ea mai mult decît cine ştie ce piesă jucată magistral pe scena unui mare teatru de prestigiu internaţional. Era gîndit, regizat şi jucat anume din dragoste pentru ea.

Această modestă pantomimă nu putea fi comparată ori înlocuită cu nimic. Ea se constituia în unica şi copleşitoarea bucurie din fiecare an, bucurie pe care o aştepta vreme de douăsprezece luni cu cea mai mare nerăbdare şi curiozitate.

„Vor veni oare şi în acest an ?" se întreba.

„Sigur că vor veni ! Ce-şi mai pune întrebarea ?".

Pregătirile în vederea primirii „fetelor" le pornea încă de la începutul lunii decembrie, după ce chibzuise îndelung cum era mai bine să procedeze.

Numărul lor, ce e drept, nu mai era atît de mare ca şi cu ani în urmă. Cîteva dintre ele părăsiseră Bucureştii. Acestea se mulţumeau să-i scrie. Două se stinseseră din viaţă, Dora în urma unei boli infecţioase de ficat, iar Mariana, drept consecinţă a unei naşteri grele.

De-afară, prin perdele, amurgul începuse să-şi strecoare umbrele obosite în încăperea mică, unde cea mai mare parte din spaţiu era ocupată de biblioteca albă, înţesată de cărţi.

Vecina, soţia avocatului care locuia în apartamentul imediat alăturat, o îndemna într-una :

— Doamna Voiculescu, pentru ce nu vindeţi biblioteca aia mare care vă înghite tot spaţiul ? Ce vă mai trebuie ? La şcoală nu mai predaţi. Şi aveţi în ea atîtea cărţi, unele foarte rare, ştiu eu, ca şi fel de fel de dicţionare şi enciclopedii. Dacă v-aţi hotărî să le vindeţi, aţi lua pe ele bani buni. Aş cumpăra şi eu cîteva pentru feciorul meu cel mare. Sînt bune pentru cultura generală a oricui. Zău, madam Voiculescu, de ce ?

Se uita la soţia avocatului trist şi o refuza blînd.

— Le mai ţin pînă aproape să mor. Cele mai multe le-am cumpărat împreună cu soţul meu sau mi le-a cumpărat el. Mă leagă de fiecare o sumedenie de amintiri. Sperasem că le voi putea lăsa moştenire Irinei (Irina fusese fiica ei, care se prăpădise pe cînd era studentă. Fusese într-o excursie cu colegii pe munte. Răcise... Boala se complicase. Şi-acum îşi dormea somnul prea timpuriu

de veci într-un mormînt din cimitirul Iancu Nou, simplu, dar luminat ziua și noaptea de-o candelă și împodobit, în toate anotimpurile, chiar și în miezul iernii, cu flori.)

— Dar am văzut că ați mai împrumutat sau ați mai dat unele dintre ele.

— I-adevărat. Am făcut-o însă numai pentru acelea dintre „fetițele" mele, cărora le trebuie la școală anumite cărți altminteri de negăsit în librării sau biblioteci.

— Și ce-aveți de gînd pînă la urmă cu restul ?

— Am să le încredințez bibliotecii școlii unde-am funcționat aproape patru decenii, în afară de cîteva, dintre cele la care țin cel mai mult. Pe acestea le voi da tot unora dintre „fetițe". Am să rezerv și pentru fiul dumitale ce știu că i-ar fi de folos.

— Dar n-ar fi mai bine, totuși, să le prefaceți în bani ? stăruie vecina.

— Terentius spunea : *„Pecuniam in loco neglegere maxumum interdumst lucrum"*.

— Și ce înseamnă asta ? întreabă vecina, care nu strălucește cîtuși de puțin în cunoașterea limbii înaintașilor poporului nostru.

— „În unele împrejurări a nu ține seama de bani poate fi cel mai mare cîștig".

— N-aș zice asta ! Vecina măsura biblioteca bătrînei cu aceeași ochi cu care un crescător de vite cîntărește greutatea unui animal pe care vrea să-l cumpere pentru tăiere. Sînt bani, sînt bani buni, zău așa. De ce să se irosească în vînt ?

— Literele unei cărți bune nu se irosesc în vînt decît cînd ajung pe mîinile unui om rău. Dar eu mă voi îngriji să nu se întîmple una ca asta cu cărțile noastre.

Nu pronunța niciodată „cărțile mele", după cum nu spunea nici „mobila mea", „casa mea" și așa mai departe. Ci, ca și în vremea cînd îi trăiau bărbatul și fata, vorbea mereu la plural, referindu-se și la cei care plecaseră în lumea umbrelor, ca și cum ar fi continuat amîndoi să trăiască.

Vecina dă din cap, în semn că nu e prea mulțumită de răspuns, și pleacă.

Fiul ei, inginerul, își pusese mai de mult ochii pe cîteva volume legate în piele din biblioteca atît de bogată

a fostei profesoare și tot spera că într-o bună zi le va primi în dar, ori, în cel mai rău caz, le va putea cumpăra pe cîțiva bănuți.

— Ce i-or mai fi trebuind ? se întreba. Nu mai predă de mult. În schimb împrumută mereu fostelor ei eleve, pînă cînd se vor risipi toate. Curioși mai sînt bătrînii. Și-atît de egoiști...

— Ar trebui să vindeți și patul acesta de stejar pentru două persoane, garderobul, biroul, prea mari și chiar pianul. Nu mai e nici modern. Să vă luați ceva mic, intim, comod. Vă veți simți mai bine...

— Dar în lucrurile mele vechi mă simt cum nu se poate mai bine...

Nu-i plăcea această conversație care, de-altminteri, se repeta a nu știu cîta oară.

Voia să fie lăsată în pace cu cărțile, mobila, pianul și amintirile ei. Și, de altfel, avea încă o mulțime de treabă. Nu voia să-și piardă timpul cu vorba. Iar nevasta avocatului — cînd o prindea, după ce venea sub un pretext oarecare, să-i ceară vreun împrumut ori să strîngă banii pentru apa și lumina comună — nu se mai da decît cu mare greutate dusă.

*

Privirea îi cată, neliniștită, sub bibliotecă unde zărește încă un subțire dreptunghi de praf. Se repede cu o cîrpă.

În cele din urmă, vecina pleacă.

„Așa ! Unde vor sta, cînd au să intre, după ce se vor dezbrăca în vestibul ?.

Pe latura dinspre fereastră a patului : Miruna, Lucia, Stănuța și Cora. Pe cealaltă, deși mai scurtă, fiindcă acolo se găsește soba, Ioana, Maricica, Virginia și Laura. Pe taburetul de la pian, Sofia. Și pe fotoliul de la birou, Doina".

Ce-au mai rîs cu toatele, de rîndul trecut cînd au venit, și Doina, așezată tot în fotoliul de la birou, cu ochelari pe nas, o imita pe ea, cînd de la catedră chema elevele să le-asculte !

Doina este acum titulara fostei sale catedre de istorie. Cu peste treizeci de ani în urmă, cînd era încă elevă, la o oră de dirigenție, fusese întrebată :„Care este visul tău de viitor ?". Și Doina răspunsese : „Vreau să vă semăn dumneavoastră și să vă urmez la catedră !". Și întocmai așa se întîmplase. Studiase istoria și, după ce își terminase stagiaratul, dăduse concurs pentru a ocupa catedra fostei sale profesoare și diriginte pensionate. Reușise. Și, într-adevăr, se comportase fără cusur: Toți colegii spuneau că Doina este o copie fidelă, în pricepere și conștiinciozitate, a fostei sale profesoare. Bine pregătită, corectă, stimată și iubită.

De-aceea, poate, atunci cînd Doina venea în vizită (și venea cel mai des), îi rezerva locul său propriu din fața biroului. Pentru ea și păstrase în secret, din bibliotecă, pe o listă anume întocmită, cel mai mare număr de cărți.

☆

Pe măsuță a așezat găletușa plină cu nisipul păstrat an de an, dar proaspăt umezit.

În nisip a înfipt brăduțul — pentru cumpărarea căruia pierduse, la coadă, aproape o jumătate de zi — încărcat cu diferite podoabe, globuri colorate, dulciuri, nuci și portocale învelite în foiță argintie și aurie. Iar în fața măsuței va pune băncuța, scoasă din boxa de la subsol, pe care vor sta încă vreo trei sau patru fete. Mai are și scaunul legănător, de lîngă fereastră, unde obișnuiește să stea cînd citește sau coase. Și pentru restul, cîte vor mai veni, dacă vor mai sosi pe neprevăzute, deși nu prea vede cine, ține la dispoziție o mulțime de perne. Acestea le va înșira pe jos. A citit într-o revistă străină, de curînd, că în Statele Unite ale Americii, ca și în Suedia, așa sînt primiți musafirii intimi. Astfel se zice că ar fi modern. Și pentru ce n-ar fi și ea modernă cel puțin în această privință !

De altfel, tot așa a procedat și anul trecut și n-a fost de loc rău.

Doamne ! Lumînărelele. N-a fixat încă în suporturile metalice micuțe de pe ramurile bradului, lumînărelele. Și nici n-a agățat artificiile. Mai trebuie să scoată din cu-

tia cea mare de carton beteala, vata — care va închipui zăpada — confetiile şi mai ales lampioanele şi pălăriuţele chinezeşti.

Ce nebunie a fost anul trecut cînd s-au prins cu toatele în horă, unele avînd pe cap cîte o pălăriuţă din acestea chinezeşti, atît de caraghioase.

Făceau atîta larmă, încît a fost nevoită să sune la uşa familiei avocatului ca să-i ceară scuze.

— Ce vreţi, „fetele" mele se simt atît de bine încît au întrecut puţin măsura. Vă rog din suflet să ne iertaţi, dar ştiţi că nu vă supărăm în felul acesta decît o dată pe an.

Şi tortul? Mîine se va apuca de tort. Revede cu atenţie reţeta. Cineva o învăţase să pună în compoziţia cremei mai multă lămîie. Puţin acrişor, tortul devine mai gustos şi nu e indigest.

Dar fructele... Merele depozitate încă de astă toamnă în boxă trebuiesc scoase din talaşul unde se găsesc îngropate, alese unul cîte unul, bine spălate şi şterse.

De-atîta timp munceşte şi cîte mai are încă de făcut!

☆

Cel mai greu s-au scurs ultimele două zile. Dar, în sfîrşit, totul a fost pus la punct.

În după-amiaza aceasta vor veni „fetele".

Fiecare locşor din casă şi fiece părticică de mobilă străluceşte. Cuvertura, pernele brodate, covoraşele şi feţele de masă parcă ar fi pictate.

Tortul se găseşte la răcitor. Gheaţa a comandat-o, cu două zile înainte, dîndu-i un bacşiş bun vînzătorului, ca să i-o şi aducă acasă. Prăjiturelele, bomboanele de ciocolată şi fructele au fost aranjate cu migală pe tăvile de argint, singurele obiecte de preţ rămase din zestrea dată ei de părinţi la nuntă.

Şi-a adus aminte de nunta lor. Priveşte tabloul mare, înrămat, din perete.

Stau amîndoi cu capetele puţin plecate unul spre celălalt.

S-au luat din dragoste şi primii ani de căsătorie, cînd încă mai studiau, le-au fost nespus de grei. Erau atît de

tineri și-atît de săraci ! Închiriaseră un subsol, împrumutaseră cîteva bănci de la școala primară învecinată și împreună, întreaga vară, dădeau meditații la toate materiile, elevilor care se pregăteau pentru intrarea în liceu, examenul de capacitate (cum se numea, pe-atunci), bacalaureat sau corijențe.

Își spărgeau capul cu elevi slabi, leneși și neglijenți (Cine-și dădea copilul la meditație dacă nu se găsea la strîmtoare ?).

Părinții elevilor, pe de altă parte, pentru puținii bani pe care-i plăteau, fără să țină seama de cusururile sau lenevia odraslelor, aveau pretenția să-i vadă trecuți sau admiși.

Pe lîngă o încordată muncă, atîtea supărări. Bani încasați cu țîrîita sau rămași neplătiți, reproșuri, sîcîieli.

Mai ușor au dus-o după ce au fost încadrați, el ca asistent în învățămîntul superior și ea la liceul de fete.

☆

Dar ce se întîmplă ?

N-a primit încă nici un telefon. Ce-i drept, nici nu fusese vorba ca vreuna din „fete" să se anunțe prin telefon. Se știa foarte precis. Seara de ajun era a ei.

Și-aceasta de-atîția și-atîția ani.

La început, au venit cîteva clase întregi.

Întîia oară, încă din toamnă, fusese rău bolnavă.

Venise ajunul. Și elevele s-au înțeles între ele să-i facă o surpriză. Și au venit toate.

Locatarii din casele învecinate, văzînd mulțimea elevelor în stradă așteptînd să intre, s-au alarmat :

— Să știi că o fi murit profesoara de la numărul opt !

Auziseră că era suferindă. Că fusese și internată în spital.

Dar fetele au intrat în curticica casei. Și, după ce soțul ei le-a poftit înăuntru, iar micul lor interior s-a umplut pînă la refuz, a răsunat un colind.

Fiindcă erau atît de multe, rămăseseră în picioare, în odaie, în vestibul, în bucătărie și chiar în baie.

Și de-acolo cîntau.

Parcă le-aude și astăzi glasurile cristaline.

Deși se ocupase ea însăși o vreme cu folclorul, un colind atît de expresiv și armonios nu-i fusese încă dat să audă.

Pe urmă ea le-a cîntat „Invitație la vals" și ele au jucat pantomima, pe care atunci o numiseră „piticul și mărul". Un pitic voia să rupă singurul fruct rumen ce se mai găsea toamna pe ramura unui măr. Nu ajungea. Și de aceea se urca pe o scară. Dar tocmai cînd ajunsese sus, apărea un uriaș care smulgea de pe ramură fructul. Piticul rămînea mofluz.

Fetele se pricepeau să-i dea pantomimei și un anumit înțeles : „Cînd te știi mic nu-i înțelept să rîvnești ceva care se găsește prea sus !".

Era însă cu atîta spirit jucată pantomima, încît nimeni nu se întrista.

Cît o fi ceasul ? Patru. Ce încet se scurge timpul. Ele vor sosi probabil abia pe-aproape de șase.

A zărit pe pian o mică pată de apă, de cînd udase florile.

Se repede la cîrpa ținută în nișa de lîngă dulapul-cămară și începe s-o șteargă, frecînd cu nădejde lemnul.

Controlează în răcitor tortul. Doamne, parcă niciodată limbile ceasului-pendulă nu s-au mișcat mai lipsite de vlagă.

Ce dor îi este de ele ! Cîte vor mai veni ? Desigur, mai puține. Unele dintre „fete" au terminat școala cînd ea a ieșit la pensie. Dar altele sînt absolvente vechi. De douăzeci și cinci de ani, sau chiar mai mulți. Majoritatea sînt de mult mame, iar cîteva au ajuns bunici.

Familiile, copiii, nepoții se vor împotrivi ca ele să plece de-acasă și să se ducă în vizită la bătrîna lor fostă profesoară și să petreacă împreună cu ea ajunul.

Ea este datoare să le înțeleagă. Nu înseamnă prin aceasta că o iubesc mai puțin. Însă îndatoririle familiale, firește, primează față de celelalte.

Mă rog, să vină cîte-or veni, deși ar fi un neadevăr dacă ar spune că-i este indiferent acest lucru.

Zbuciumul și munca de-atîtea săptămîni au fost istovitoare pentru sărmanul ei trup uzat. De altfel, doctorul, la ultimul control medical, i-a spus :

— Stimată doamnă profesoară Voiculescu, inima v-a slăbit. Vă recomand medicamentele cutare şi cutare. Dar principalul leac stă în mîinile dumneavoastră. Cruţaţi-vă pe cît puteţi de oboseală, de supărări, ca şi de emoţii puternice.

Niciodată, nici măcar în tinereţe, cînd avea întîlnire în Cişmigiu cu fostul ei soţ (pe-atunci numai logodnic) n-a fost atît de turburată.

Anul trecut „fetiţele" au venit la cinci şi jumătate? Sau la şase fără un sfert? Nu mai ţine minte bine. Au sunat şi Doina, cu un buchet mare de flori în braţe, s-a ivit în uşă. I-a întins buchetul şi a prins-o cu dragoste de gît:

„Mamina noastră scumpă!".

Nu mai auzise niciodată înainte cuvîntul acesta.

„Ce înseamnă?".

Şi Doina i-a dezvăluit că astfel o porecliseră pe cînd erau eleve. Fiecare dintre ele aveau acasă o mamă. Dar şi diriginta le era tot o mamă. O mamă, nu de sînge, ci de suflet, însă tot mamă. Cum puteau s-o numească? De-aceea, unei fete, nu se mai ştie căreia, dar pare-se Luciei, i-a venit ideea să-i spună „mamina". Colegelor le-a plăcut. Şi-aşa i-a rămas porecla: „Mamina noastră scumpă".

Între ele nu-i spuneau altfel:

„Am văzut-o pe mamina scumpă astăzi de dimineaţă, cînd sosea la şcoală".

„Atenţie, mamina scumpă va intra imediat în clasă. Este la cancelarie".

„Mamina, mamina, mamina...".

Timpul a trecut. Au tot venit mereu noi şi noi serii de eleve, dar porecla i-a rămas. Şi-au însuşit-o fiecare dintre noile generaţii.

Şase fără un sfert. Se ridică din fotoliul legănător, unde stă fără nici o mişcare, ca nu cumva, făcînd un zgomot, să nu audă, din prima clipă, soneria sau telefonul.

Dar dacă o fi sunat careva şi soneria n-a funcţionat? I s-a mai întîmplat o dată ca soneria să se defecteze. Iese afară pe sală şi apasă pe buton. Sunetul ascuţit, metalic izbucneşte scurt şi poruncitor.

Deci, funcţionează !

A cuprins-o însă o altă îngrijorare. Poate că telefonul... N-a mai sunat-o nimeni de-atîtea zile.

Se întoarce în odaie, ridică receptorul şi ascultă. Da. Într-adevăr. Nu vine tonul. Ce-o fi şi cu telefoanele astea ? Atîta lume se plînge.

Apasă în furcă. Tăcere. Aşadar, iată ce s-a întîmplat ! Şi din ce cauză nici una dintre ele nu a chemat-o ca să-i confirme că vor veni şi anul acesta ca-n fiecare an.

Telefonul e „mort".

Va trebui să se ducă la vecini şi să sune de-acolo la „deranjamente".

E indignată. Tocmai într-o zi ca aceasta să n-aibă telefon. Şi cine ştie cînd vor veni să-l repare. Acum, cu sărbătorile, au motiv.

Îşi pune haina de casă pe umeri şi se pregăteşte, să iasă.

Cu toate astea, înainte de-a părăsi încăperea, mai ridică o dată receptorul. Şi tonul, ca prin minune, vine. Sunetul i se pare un cîntec. Sufletul i s-a uşurat.

Un singur lucru nu-i place, că adineauri, totuşi, n-a venit pentru scurtă vreme, tonul. Dacă or fi defecţiuni periodice şi tocmai cînd va dori vreuna din „fetiţe" să sune nu-i va fi cu putinţă ?

În sfîrşit, cum, necum, bine că funcţionează.

Chiar lîngă sobă se află lada metalică umplută cu lemne.

Parcă ar fi început să se cam răcorească. Pe Maricica şi Laura le ştie sensibile la frig. Alege un lemn uscat, nici prea gros, nici prea subţire, şi-l pune peste grămada de jăratic roşu-albăstrui ce arde potolit.

Ce mai e de făcut ? Nimic.

Întotdeauna au fost punctuale. Aşa le-a deprins. „Punctualitatea e politeţea regilor !" le spunea. Şi-acum ? S-a făcut şase.

Pe stradă s-a aprins lumina. Becul de neon al felinarului bate chiar în fereastra ei.

— „Nici una ? Nici una ?...".

În odaie miroase plăcut a brad, a prăjiturele cu rom şi a fructe. Mai ales merele, mari şi roşii, îşi împrăştie aromele dulci-acrişoare.

Ce s-o fi întîmplat ? Nici măcar Doina ? Să știi că nu mai vin.

A cuprins-o deznădejdea. Vizita „fetelor" este legătura ei cea mai intensă cu viață. Iar seara aceasta de ajun — își repetă — este singura ei mare bucurie. Singura.

De-ar fi dat cel puțin una dintre ele un telefon. Ar fi știut că nu mai vin și n-ar mai fi sperat.

S-a făcut șase și jumătate.

Ochii i s-au umezit.

Își spune din nou în sine că este datoare să le înțeleagă. Nu trebuie să fie egoistă. Așa s-a străduit să le educe. Să-și înlăture egoismul de cîte ori le răsare în suflet. Și ea, acum ? Fiecare dintre ele are atîtea obligații acasă. Familiile, normal, doresc să le aibă în mijlocul copiilor, al nepoților. Să se bucure laolaltă.

Șapte. Ultimele speranțe se spulberă. Niciodată n-au întîrziat atîta.

În cazul acesta, va petrece prima ei seară de *ajun* singură. Dar de ce singură ? Gîndurile lor cel puțin se vor îndrepta fără îndoială spre ea. N-au avut nici una din ele curajul să comunice că au renunțat — fiindcă nu mai le este cu putință — să vină. Dar nici nu se poate concepe că nu se vor gîndi la ea. Sînt atît de legate sufletele lor de al ei !

Deodată, se aude țîrîitul soneriei. A sărit de pe taburetul unde ședea mîhnită, cu mîinile palide și ofilite adunate în poală. Chipul i s-a împurpurat ca unei fecioare la auzul vocii iubitului.

Au venit !

Inima ei jubilează. Și-a uitat oboseala și, toată numai zîmbet, sprintenă ca o copilă, s-a repezit la ușă.

— Fetelor ! Bine-ați venit !

Dar în ușă nu se află decît vecina, nevasta avocatului, cu o farfurie în mînă.

— V-am adus puțină friptură de curcan, știu că n-ați făcut anul acesta. Și cîțiva castraveciori. Mi-au ieșit delicioși !

Vecina așteaptă musafiri. Este îmbrăcată într-o rochie de catifea purpurie.

— Mulţumesc. Ce v-aţi mai deranjat ? Am şi eu de toate...

— Doamne ! Dar ce e ? Vă e rău ? V-aţi făcut albă ca varul. Alerg să v-aduc ceva... Să nu chem doctorul ?... Salvarea ?...

— Nu. N-am nimic, nimic...

Sîngele i se scursese din vine. Îşi simţea mîinile şi picioarele sloi.

Vecina lasă farfuria acoperită cu un şervet pe măsuţa din vestibul şi fuge. Se întoarce după un minut cu o pastilă albă în mînă.

— Luaţi asta, vă rog eu, o să vă facă bine. Să vă dau şi un pahar cu apă.

Umple cu apă un pahar — luat de pe tava unde se află alături de celelalte frumos rînduite — şi i-l întinde.

— Lăsaţi, nu e nevoie !...

— Beţi, beţi, o să vă liniştească. Şi staţi colea frumuşel pe scaun.

Privirile vecinei scotocesc, cercetător, peste tot.

— Dar nu v-au venit „fetele" ?

Este şi un fel de mică răutate în glasul ei. Întreaga săptămînă bătrîna profesoară îi vorbise de zeci şi zeci de ori despre vizita din seara de *ajun* pe care o aştepta.

„Am să le pregătesc prăjiturelele care ştiu că le plac. Iar tortul vreau să fie anul acesta mai acrişor. Şi voi cînta la pian *Invitaţia la vals*. Şi sînt curioasă ce fel de pantomimă îmi vor juca !".

Ochii vecinei vorbesc :

„Vezi, nu e bine să-ţi faci prea multe iluzii deşarte, şi nici să te încrezi atîta în fostele eleve, chiar dacă şi ele, urmărindu-ţi pilda, cele mai multe au devenit, la rîndul lor, profesoare, ca dumneata. Mult mai inteligent este să fi cît se poate de apropiată de vecinii de apartament. Sigur, te înţelegi bine cu ei. Eşti o femeie blîndă şi cumsecade. Dar n-ar strica să încerci a le fi şi mai folositoare decît le-ai fost pînă azi...".

Bătrîna înţelege reproşul mut al privirilor vecinei, care adaugă :

— Înseamnă că nu mai vin...

— Da, da, încearcă bătrîna să-şi acopere încurcătura şi jena, fără să dea nici o altă explicaţie. Da, da ; da, da ! Ştiam...

Dar un cuţit nevăzut îi sîngerează inima şi o durere ascuţită o fulgeră în partea stîngă a pieptului.

— Dacă vedeţi şi vedeţi că rămîneţi singură, poate, peste vreun ceas, veniţi la noi...

— O, nu, asta în nici un caz, bîiguie.

— Pentru ce ? Nu vă face plăcere ?

— Ba da, însă nu mă simt în această seară prea bine...

— Fiindcă nu vă vin „fetele" ? apasă vecina cu degetul pe rană.

— A, nu. Am simţit o durere la inimă încă de la amiază...

— Bine. Mă rog, mă rog !... V-aţi obosit şi v-aţi consumat prea mult. Asta e !

S-a făcut opt. Nici un telefon. Nici o veste.

Într-un fel, dacă ar închide ochii de tot în această clipă, nu i-ar pare rău.

Atîta timp cît au venit ele, a avut de ce să trăiască. Dar, dacă ele nu mai sînt, este ca şi cum ar fi murit.

Încearcă, totuşi, să se resemneze. O dată şi o dată trebuia să vină şi ziua aceasta !

Bine. Va petrece singură *ajunul*. Ar vrea să scoată prăjiturile şi tortul. Dar, deşi nu a pus în gură, de ieri seară, nici o fărîmă, nu-i este foame, nici sete.

Se aşează din nou, descumpănită, pe taburet, cu braţele atîrnîndu-i fără vlagă de-a lungul corpului.

Nimic nu are acum mai bun de făcut decît să cînte, ca şi cum ar cînta pentru ele. Va cînta, ca de obicei, *Invitaţie la vals*.

Toată lumea, pînă şi „fetiţele" sale, îi cunosc preferinţa.

Îi este atît de dragă această melodie, pentru că, întîia oară i-o cîntase iubitul ei, la logodnă. Ori de cîte ori voia să-şi însenineze sufletul, amintindu-şi de zilele sale cele mai fericite, zilele de dragoste şi speranţe, îi plăcea s-o cînte. Şi nu o cîntă decît pentru aceia pe care-i iubeşte cel mai mult, şi, în primul rînd, pentru „fetiţele" ei.

Invitație la vals a romanticului Carl Maria Weber, compusă, de altfel, pe baza unui poem de asemenea romantic al lui Théophile Gautier, semnificase toată viața, pentru ea, tinerețea.

Întîiele sunete înfiorează liniștea singurătății ei, făcîndu-i inima să palpite la fel ca în tinerețe.

Sigur, se gîndește, nu va putea cînta melodia așa cum fusese ea concepută cu orchestrația lui Hector Berlioz, pentru a da posibilitatea baletului să realizeze un mare *pas de deux poetique*.

Văzuse — tocmai datorită valorii sentimentale pe care o reprezenta pentru ea această operă — de peste zece ori, întîi pe vechea scenă a Operei române, apoi și pe cea nouă, baletul adaptat pe temeiul celebrei coregrafii a lui Fokin, cîndva, la Monte Carlo și păstra în memorie imaginea scenică a dormitorului tinerei fete, eroina baletului, care, întoarsă de la bal, într-o noapte fermecată de vară, ține încă, între degetele delicate, trandafirul dăruit de iubitul său.

Fata a intrat în încăperea argintată de lună, a făcut cîțiva pași și s-a așezat într-un fotoliu, aspirînd în continuare parfumul minunatului trandafir. Obosită, a aținit, trandafirul i-a lunecat dintre degete.

În momentul acesta începe să răsune neasemuitul vals.

Duhul trandafirului a pătruns în cămăruța fetei. I-a atins ușor, cu mîna, părul. Ea se ridică și amîndoi, cuprinzîndu-se pasionat în brațe, dansează pierduți.

Dansatoarea seamănă — sau numai i se pare bătrînei ? — cu Doina, pe cînd era și ea tînără și îndrăgostită. A fost la nunta Doinei. A trăit apoi alături de ea amărăciunile unei provizorii despărțiri și bucuria reîmpăcării.

Gîndul îi fuge și la alte „fete". La Ioana, bunăoară. Se revede, împreună cu ea, îndreptîndu-se către inspectoratul școlar. Ioana fusese nedreptățită, în urmă cu mai mulți ani. Din catedra ei de la liceu fusese desprins un număr de ore, ca să i se poată crea un loc cuiva mutat din provincie, protejat de o persoană influentă din minister. Iar ei i se dăduseră, în compensație, cîteva ore la o școală generală aflată în cealaltă extremitate a sectorului. Ori, Ioana avea tocmai un copil mic. Trebuia să

se ocupe de el. Timpul şi-l petrecea însă aşteptînd prin staţii sau călătorind cu tramvaiul şi autobuzul ca să poată ajunge la vreme de la o şcoală la alta.

S-a luptat ca o leoaică şi nu s-a dat bătută pînă cînd fosta ei elevă nu şi-a recăpătat orele la liceu.

Evocă acum, în muzica lui Weber, momentul cînd, în zori, duhul trandafirului se îndepărtează, reîntorcîndu-se în grădină.

Aceasta îi reaminteşte bătrînei tot o dimineaţă de vară cînd, pe o bancă în Cişmigiu, se străduia s-o liniştească pe Miruna. (Fata, plîngînd cu hohote, povestindu-i că soţul său n-o mai iubeşte, dezamăgit că ea nu-i putea dărui copilul pe care el şi-l dorea).

Fusese nevoie să dea dovadă de cea mai iscusită diplomaţie ca să-l întoarcă pe acesta la sentimente mai bune. O fată ca Miruna, plină de calităţi — i-a demonstrat ea — nu se găseşte oriunde. Dar un copil, la nevoie, putea fi adoptat.

Aşa au şi făcut şi, pînă la urmă totul s-a rezolvat cum nu se poate mai bine.

Alte şi alte amintiri despre „fetiţele" ei îi năpădesc memoria. O revede pe Sofia, după acea operaţie grea, cînd fata avea nevoie urgent de mult sînge cu o anumită compoziţie.

Alături de colegele Sofiei, s-a oferit şi ea pentru transfuzie. Dar numai sîngele său a avut compoziţia cea mai potrivită pentru salvarea fetei. Sîngele ei a întors-o la viaţă !

☆

Pianul îşi picura melodia cînd, în balet, fata se trezeşte, ridică trandafirul căzut, îl sărută şi îl strînge la sîn, prin el strîngîndu-l însă de fapt pe preafrumosul tînăr care i-a furat inima.

Dar ce se întîmplă oare ?

S-o înşele auzul ?

Ea cîntă la pian, dar, de undeva, în surdină, se aud acompaniind-o alte instrumente. Aude orchestraţia lui Hector Berlioz.

Limpede, limpede de tot, răsună mai ales sunetele atît de dulci ale violoncelului.

Instinctiv, privește ceasul-pendul din perete.

Este aproape nouă. Violoncelul susură din ce în ce mai clar.

Își ridică mîinile de pe clape. Divina melodie însă continuă.

Își întoarce brusc capul, iar în spatele ei, printr-o ceață de lacrimi, își zărește „fetițele".

Au venit ? Au venit ! Au venit !... Cînd și cum au intrat în casă ?

Uitase, după plecarea soției avocatului, ușa descuiată.

Cîntînd, n-a prins de veste. Veniseră nu numai toate „fetele", ci și o parte din soții și copiii lor, veniseră și o mulțime de elevi ai fostelor sale eleve, în primul rînd ai Doinei, ca și cîțiva din actualii săi colegi.

Întreaga casă era plină.

Niciodată, de cînd se știa, nu se mai întîmplase una ca asta.

Uitase că se împliniseră zece ani de cînd se pensionase, iar cifra vîrstei sale se întregise cu tot atîția ani.

Dar „fetele" nu uitaseră. Și hotărîseră s-o sărbătorească în chip cu totul deosebit.

De-aceea pregătiseră, în taină, *Invitație la vals*, despre care știau că avea melodiile pe care ea le iubea cel mai mult.

Împrumutaseră un microbuz care să aducă și instrumentele orchestrei școlii.

Făcuseră și o ultimă repetiție.

De-aceea întîrziaseră.

— Dragele mele „fetițe" ! Dragii mei, toți cîți ați venit, într-o seară de ajun, la o bătrînă fostă profesoară !

Îmbrățișările și sărutările de mîini nu se mai sfîrșesc !...

— Acesta este soțul meu !...

— Priviți-mi și feciorul...

— Dar noi avem nepoți !...

În holul cel mare al casei s-au strîns uluiți, vecinii și, în rîndul din față se află nevasta avocatului.

— Rămînem aici ! Sărbătorim împreună *ajunul*.

— Luăm şi noi parte, dacă ne ingăduiţi, comunică nevasta avocatului, împreună cu musafirii noştri.

Aleargă de colo-colo ca o zvîrlugă.

— Este cea mai frumoasă seară pe care ar putea s-o trăiască un om !...

S-au ivit prăjiturile, tortul, fructele. De undeva au răsărit, aduse de musafiri, cîteva sticle de şampanie şi o cutie mare plină cu îngheţată de la „Ambasador". Vecinii şi-au adus, la rîndul lor, contribuţia.

Se pregăteşte spectacolul pantomimei.

Anul acesta — se anunţă — ea se intitulează : „Reîntoarcerea primăverii".

— Vă fac şi eu o nouă invitaţie la vals ! rosteşte gazda, emoţionată la culme.

Toate instrumentele se acordă.

Bătrîna s-a aşezat la pian. Atinge clapele într-un zbor uşor al degetelor ca de fluturi pe deasupra florilor unei grădini.

Acompaniamentul se dezlănţuie tumultuos.

Tineri şi vîrstnici se rotesc în vals, în holul cel mare al casei, îmbătaţi de sunetele ce roiesc în văzduh ca o ploaie de petale înmiresmate.

„Simt că nu am trăit zadarnic, chiar dacă am avut de îndurat atîtea dureri şi amărăciuni ! gîndeşte bătrîna. Şi, dacă aş mai fi o dată tînără, mi-ar place să devin tot profesoară !...".

— Mamina !... Scumpa noastră Mamină !...

— Stimată doamnă profesoară, permiteţi ?

Bărbatul Mirunei a poftit-o la vals. Ea se ridică îmbujorată, făcînd un mic semn de acceptare cu capul.

Nicolae Iorga spusese că profesorul se cuvine să rămînă o pildă veşnic vie de dragoste şi dăruire de sine pentru noile generaţii.

Aşa îşi înţelesese şi ea rostul în viaţă.

Şi nu cuprinde acest adevăr chiar tîlcul „tinereţii veşnice şi al vieţii fără de moarte" din străvechiul nostru basm românesc ?

CUPRINS

Dansez cu tine / 7

Hărți cerești / 113

Tinerețe fără bătrînețe / 143

Redactor : DAN-ION VLAD
Tehnoredactor : MARILENA LUNGULESCU

Bun de tipar : 6.I.1981
Coli de tipar : 10,5
CRAIOVA, 1981

Întreprinderea poligrafică „Oltenia",
str. Mihai Viteazul nr. 4, Craiova
Comanda nr. 303